प्रभाव दैनिक
National Daily
समृद्धिको पाइला
सोमबार, ११ वैशाख २०८० | Prabhab National Daily, Monday, April 24, 2023 | www.prabhabonlline.com | पृष्ठ २०

वैदेशिक रोजगारीको 'ट्रेन्ड'

पछिल्लो वर्षहरूमा एउटा गज्जबको ट्रेन्ड देखिएको छ- जुन देशमा ठूलो संख्यामा नेपाली वैदेशिक रोजगारीको सिलासिलामा जाने गरेका छन्, तिनै देशसँग नेपालको व्यापार घाटा बढ्दो छ । अझ स्पष्ट भन्नुपर्दा ती देशसँग नेपालको आयात व्यापार ह्वात्तै बढेको छ । यसले के देखाउँछ भने- नेपालीलाई रोजगारी दिने देशले उनीहरूलाई प्रयोग गरी उत्पादन बढाइरहेका मात्र छैनन्, ती उत्पादन बिक्री गर्ने थलो नेपाललाई नै बनाइरहेका छन् ।

सुरेन्द्र पौडेल

२०४६ सालको राजनीतिक परिवर्तनसँगै वैदेशिक रोजगारीमा जानेको संख्या बढ्न थालेको हो । देशभित्र रोजगारीको अभाव, भएका उद्योग कलकारखाना बन्द हुँदै जानु र राजनीतिक अस्थिरता हुँदा युवाहरू रोजगार खोज्न विदेश जानेक्रम बढ्दै गयो । र, २०७९ सालको अन्त्यसम्म आइपुग्दा यो संख्या करिब ६९ लाख पुग्यो ।

कसैले अनुमान लगाउन सक्छ पछिल्लो ३० वर्षमा कति जना नेपाली रोजगारी खोज्दै विदेशिए होलान् ?

अधिकांशको जवाफ यस्तै हुन्छ, 'धेरै गए ।'

म यहाँ अनुमान होइन, तपाईंलाई यकीन तथ्यांक पेस गर्छु ।

वैदेशिक रोजगार विभागको तथ्यांकअनुसार पछिल्लो ३० वर्षमा ६८ लाख ९५ हजार ४०१ जना नेपालीले वैदेशिक रोजगारीमा जानका लागि श्रम स्वीकृति लिएका छन् । यो वैधानिक तरिकाले जानेको आँकडा हो । अवैध तरिकाले जानेको संख्या यहाँ जोडिएको छैन ।

२०५० सालदेखि २०७९ चैत मसान्तसम्मको अवधिमा उनीहरूले वैदेशिक रोजगारबाट श्रम स्वीकृति लिएका थिए । वैदेशिक रोजगारीमा जाने कूल संख्यामध्ये महिलाको संख्या ४.३२ प्रतिशत रहेको छ । बाँकी ९५.६८ प्रतिशत पुरुष छन् ।

२०४६ सालको राजनीतिक परिवर्तनसँगै वैदेशिक रोजगारीमा जानेको संख्या बढ्न थालेको हो । देशभित्र रोजगारीको अभाव, भएका उद्योग

कलकारखाना बन्द हुँदै जानु र राजनीतिक अस्थिरता हुँदा युवाहरू रोजगार खोज्न विदेश जानेक्रम बढ्दै गयो । र, २०७९ सालको अन्त्यसम्म आइपुग्दा यो संख्या करिब ६९ लाख पुग्यो ।

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ ले १५ लाख ५५ हजार ९६१ परिवारबाट २१ लाख ९० हजार ५९२ जना नेपाली नेपालमा अनुपस्थित रहेको देखाएको छ । अर्थात् उनीहरू धेरैजसो रोजगार खोज्दै विदेशिएका छन् । यसरी देशमा अनुपस्थित जनसंख्यामा १७ लाख ९९ हजार ६७५ पुरुष र तीन लाख ९० हजार ९१७ जना महिला छन् ।

वैदेशिक रोजगार विभागको तथ्यांकले स्पष्ट के देखाउँछ भने २०५० सालबाट वैदेशिक रोजगारीमा जानेको संख्या त्यसअघिको तुलनामा बढेको छ । आर्थिक वर्ष २०५०/५१ देखि २०६२/६३ सम्म सात लाख ५८ हजार ६७५ जना नेपाली वैदेशिक रोजगारीमा गएका थिए । यसपछि वैदेशिक रोजगारीमा जानेको संख्या झन् ह्वात्तै बढेको छ ।

(बाँकी पृष्ठ ख मा)

वैदेशिक...

तथ्यांकले प्रत्येक राजनीतिक परिवर्तन वा उतारचढावपछि वैदेशिक रोजगारीमा जाने नेपालीको संख्या झन् बढ्ने गरेको देखाएको छ । २०४६ सालको राजनीतिक परिवर्तनपछि वैदेशिक रोजगारीमा जानेक्रमको सुरुआत भयो । २०५२ सालमा तत्कालीन माओवादीले सशस्त्र विद्रोह सुरु गरेपछि यसले झन् गति लियो । २०६२/६३ को जनआन्दोलनपछि त वैदेशिक रोजगारीमा जानेको संख्या उत्कर्षमा पुग्यो । अर्थात् कुनै पनि राजनीतिक परिवर्तनले युवाहरूलाई देशभित्र रोक्न सकेको देखिँदैन ।

देशमा गणतन्त्र आएपछि अर्थात् आर्थिक वर्ष २०६३/६४ देखि २०७९ चैत मसान्तसम्ममा ६१ लाख ३६ हजार ७२९ जना नेपालीले वैदेशिक रोजगारीमा जान श्रम स्वीकृति लिएका छन् । गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा मात्र छ लाख ३० हजार ९० जनाले श्रम स्वीकृति लिएका छन् । चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा यो संख्या अझै बढ्ने देखिन्छ ।

यो तथ्यांकले स्पष्ट देखाउँछ वैदेशिक रोजगारी नेपाली अर्थतन्त्रको मेरुदण्ड हो । वैदेशिक रोजगारीमा गएकाहरूले देशमा पठाउने रेमिटचान्सले नै अहिले नेपालको अर्थतन्त्र जोगाइराखेको छ । मुलुकको कूल गार्हस्थ उत्पादन (जिडिपी)मा करिब २५ प्रतिशत हिस्सा रेमिटचान्सको रहेको छ । अर्थात् रेमिटचान्सले अर्थतन्त्रलाई धानिरहेको छ ।

कुन वर्ष कति रेमिटयान्स भित्रियो ?

नेपाल राष्ट्र बैंकको तथ्यांकअनुसार पछिल्लो १४ वर्षमा ८४.६६ खर्ब रूपैयाँ रेमिटचान्स नेपाल भित्रिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि २०७८/७९ सम्मको अवधिमा उक्त रेमिटचान्स नेपाल भित्रिएको हो । सो अवधिमा सबैभन्दा बढी रेमिटचान्स गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा नौ खर्ब ८६ अर्ब रुयैयाँ भित्रिएको देखिन्छ ।

राष्ट्र बैंकका अनुसार आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा दुई खर्ब नौ अर्ब सात करोड रूपैयाँ, २०६६/६७ मा दुई खर्ब ३१ अर्ब सात करोड रूपैयाँ, २०६७/६८ मा दुई खर्ब ५३ अर्ब छ करोड रूपैयाँ, २०६८/६९ मा तीन खर्ब ५९ अर्ब छ करोड रूपैयाँ, २०६९/७० मा चार खर्ब ३४ अर्ब छ करोड रूपैयाँ, २०७०/७१ मा पाँच खर्ब ४३ अर्ब रूपैयाँ, २०७१/७२ मा छ खर्ब १७ अर्ब रूपैयाँ र २०७२/७३ मा छ खर्ब ६५ अर्ब रूपैयाँ रेमिटचान्स नेपाल भित्रिएको छ ।

यस्तै, आर्थिक वर्ष २०७३/७४ मा छ खर्ब ९५ अर्ब रूपैयाँ, २०७४/७५ मा सात खर्ब ५५ अर्ब रूपैयाँ, २०७५/७६ मा आठ खर्ब ७९ अर्ब तीन करोड रूपैयाँ, २०७६/७७ मा आठ खर्ब ७५ अर्ब रूपैयाँ, २०७७/७८ मा नौ खर्ब ६१ अर्ब एक करोड रूपैयाँ र २०७८/७९ मा नौ खर्ब ८६ अर्ब रूपैयाँ रेमिटचान्स नेपाल भित्रिएको देखिन्छ ।

> ‘ बोर्डले वैदेशिक रोजगारीका क्रममा दुर्घटनामा परी अंगभंग भएका तथा गम्भीर बिरामीलाई क्षतिपूर्तिबापत पछिल्लो चार वर्षमा कूल ३१ करोड नौ लाख १० हजार रूपैयाँ प्रदान गरेको छ । ’

१४ वर्षमा करिब ११ हजार काठको बाकसमा फर्किए

रेमिटचान्स भित्रेको कुराले मनलाई क्षणिक पुलकित त बनाउँला तर त्यो रेमिटचान्स कसरी भित्रिरहेको छ भन्ने जान्दा मनलाई तर्साउँछ । वैदेशिक रोजगारीमा जानु कति जोखिम छ त्यो जानेहरूलाई मात्र थाहा छ । रेमिटचान्सको हिसाब मात्र गर्नेले यसलाई बुझ्न कठिन छ ।

वैदेशिक रोजगारीमा जानेको दुःख र पीडा मृत्युको आँकडाले देखाउँछ । वैदेशिक रोजगार बोर्डका अनुसार पछिल्लो १४ वर्षमा वैदेशिक रोजगारीमा गएकामध्ये १० हजार ९३२ जनाको मृत्यु भएको छ । मृत्यु हुनेमध्ये २७० जना महिला र १० हजार ६६२ जना पुरुष रहेका छन् । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि २०७८/७९ सम्मको अवधिमा उनीहरूको मृत्यु भएको हो । सबैभन्दा बढी एक हजार ३९५ जनाको मृत्यु गत आर्थिक २०७८/७९ मा भएको थियो ।

बोर्डका अनुसार आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा ९०, २०६६/६७ मा ४१८, २०६७/६८ मा ५४९, २०६८/६९ मा ६४६, २०६९/७० मा ७२७, २०७०/७१ मा ८८८, २०७१/७२ मा एक हजार छ र २०७२/७३ मा ८१३ जनाको मृत्यु वैदेशिक रोजगारीको सिलसिलामा भएको छ ।

यस्तै, आर्थिक वर्ष २०७३/७४ मा ७५५, २०७४/७५ मा ८२२, २०७५/७६ मा ७५३, २०७६/७७ मा ६५८, २०७७/७८ मा एक हजार १४६ र २०७८/७९ मा एक हजार ३९५ जनाको मृत्यु भएको देखिन्छ । सोही अवधिमा विभिन्न दुर्घटनामा परी दुई हजार १२५ जना नेपालीको अंगभंग भएको तथ्यांक छ ।

मृत्यु कारण के हो ?

वैदेशिक रोजगारी कति सहज छ भन्ने वैदेशिक रोजगारीका क्रममा मृत्यु हुनेको ‘कारण’ले स्पष्ट देखाउँछ । वैदेशिक रोजगार बोर्डको तथ्यांकअनुसार पछिल्लो १४ वर्षमा एक हजार ४७४ जनाको मृत्यु मुटुसम्बन्धी रोगका कारण भएको छ । हृदयघातका कारण ७३३ जनाको मृत्यु भएको छ । सडक दुर्घटनामा मृत्यु हुनेको संख्या सानो छैन । उक्त अवधिमा एक हजार ३५९ जना नेपालीको मृत्यु सडक दुर्घटनामा भएको छ ।

यस्तै, वैदेशिक रोजगारीका क्रममा पछिल्लो १४ वर्षमा एक हजार १८७ जनाले आत्महत्या गरेका छन् । कार्यस्थल दुर्घटनामा परी ७५४ जनाले ज्यान गुमाएका छन् भने कोरोना भाइरसको संक्रमण हुँदा २०७ जनाको मृत्यु भएको छ । प्राकृतिक मृत्यु मात्र दुई हजार ७७ जनाको भएको छ । अन्य कारणले मृत्यु हुने नेपालीको संख्या दुई हजार ८७५ रहेको छ ।

वैदेशिक रोजगारीमा जानुअघि आवश्यक तालिम तथा गन्तव्य राष्ट्रबारे जानकारी नहुँदा धेरैले ज्यान गुमाउने गरेका छन् । ठूला र तीव्र गतिमा गाडी गुड्ने सडकमा बाटो काट्न नजान्दा बर्सेनि धेरै नेपाली सडक दुर्घटनामा पर्ने गरेका छन् । गन्तव्य राष्ट्रको मौसम तथा हावापानीबारे ज्ञान नहुँदा पनि ज्यान जाने गरेको छ । मुटुसम्बन्धी रोग, हृदयघात र आत्महत्याका कारण मृत्यु हुनेको संख्या ठूलो छ । यसले वैदेशिक रोजगारीमा गएकाहरू कति तनाव लिएर बाँचेका छन् भन्ने स्पष्ट देखाउँछ ।

पछिल्लो तीन आर्थिक वर्षको तथ्यांक हेर्ने हो भने मलेसियामा सबैभन्दा बढी नेपालीले आत्महत्या गरेका छन् । तीन वर्षमा मलेसियामा ८०, साउदी अरबमा ७८, कतारमा ५०, युनाइटेड अरब इमिरेट्स (युएई) मा ५८ र कुवेतमा १३ जना नेपालीले हात्महत्या गरेका छन् ।

यस्तै, हृदयघातका कारण मलेसियामा १४, साउदी अरबमा २३, कतारमा ३५, युनाइटेड अरब इमिरेट्समा २६ र कुवेतमा १७ जना नेपालीको मृत्यु भएको छ । सडक दुर्घटनामा परी मलेसियामा ४०, साउदी अरबमा १२९, कतारमा ६६, युनाइटेड अरब इमिरेट्समा ५२ र कुवेतमा १४ जना नेपालीले ज्यान गुमाएका छन् ।

मृतकको परिवारलाई आर्थिक सहायता

वैदेशिक रोजगार बोर्डले पछिल्लो चार वर्ष (२०७५ साउनदेखि २०७९ असारसम्म) मा वैदेशिक रोजगारी क्रममा मृत्यु भएका पुरुष चार हजार ४१ र महिला ११३ गरी कूल चार हजार १५४ जनाको परिवारलाई आर्थिक सहायता उपलब्ध गराएको छ । ती परिवारलाई कूल दुई अर्ब ४१ करोड ९० लाख १५ हजार रूपैयाँ बोर्डले आर्थिक सहायता उपलब्ध गराएको छ । सोही समयमा बोर्डले विदेशमा अलपत्र परेका नेपालीको शव झिकाउन तीन करोड ९७ लाख ५० हजार रूपैयाँ खर्च गरेको छ । विदेशबाट झिकाइएका शव सम्बन्धित परिवारसमक्ष पुर्‍याउन सात करोड ४२ लाख ६१ हजार रूपैयाँ खर्च भएको छ ।

यस्तै, बोर्डले वैदेशिक रोजगारीका क्रममा दुर्घटनामा परी अंगभंग भएका तथा गम्भीर बिरामीलाई क्षतिपूर्तिबापत पछिल्लो चार वर्षमा कूल ३१ करोड नौ लाख १० हजार रूपैयाँ प्रदान गरेको छ । वैदेशिक रोजगारीका क्रममा विदेश गई अलपत्र परेका नेपालीको खोजतलास र तथा उद्धारमा उक्त अवधिमा दुई करोड ८१ लाख ४५ हजार रूपैयाँ खर्च भएको बोर्डको तथ्यांकले देखाउँछ ।

कोही कोमामा, केही बेपत्ता

वैदेशिक रोजगारीमा गएकाहरूमध्ये केही गम्भीर दुर्घटनामा परी कोमामा रहेका छन्, जसको उपचार सम्बन्धित देशमा भइरहेको छ । पछिल्लो तीन वर्ष (आर्थिक वर्ष २०७६/७८ देखि २०७८/७९ सम्म) मा मात्र युएई, कतार, साउदी अरब, ओमान, दक्षिण कोरिया र मलेसियामा ५९ जना नेपाली कोमामा रहेको वैदेशिक रोजगार बोर्डको तथ्यांकले देखाउँछ । सबैभन्दा ठूलो संख्यामा नेपाली कोमामा कतारमा रहेका छन् । कतारमा ३४ जना नेपाली पछिल्लो तीन वर्षदेखि कोमामा रहेका छन् ।

वैदेशिक रोजगारीको सिलसिलामा विभिन्न राष्ट्रमा पुगेका नेपाली उतै हराउने पनि गरेका छन् । नेपालमा रहेको परिवार उनीहरू फर्कने आशमा बसिरहेको हुन्छन् तर उनीहरू जिउँदो छन् वा छैनन् केही अत्तोपत्तो हुँदैन । अर्थात् उनीहरू सम्पर्कविहीन छन् । पछिल्लो तीन वर्षमा वैदेशिक रोजगारीमा गएका ९४६ जना नेपाली यसैगरी बेपत्ता छन् । उक्त अवधिमा मलेसिया मात्र ६५५ जना नेपाली बेपत्ता भएका छन् । उनीहरूको नेपालमा रहेका परिवारसँग कुनै सम्पर्क भएको छैन ।

जुन देशमा रोजगार खोज्दै नेपाली जान्छन्, तीनै देशसाग व्यापार घाटा बढ्दो

पछिल्लो वर्षहरूमा एउटा गज्जबको ट्रेन्ड देखिएको छ- जुन देशमा ठूलो संख्यामा नेपाली वैदेशिक रोजगारीको सिलासिलामा जाने गरेका छन्, तिनै देशसँग नेपालको व्यापार घाटा बढ्दो छ । अझ स्पष्ट भन्नुपर्दा ती देशसँग नेपालको आयात व्यापार ह्वात्तै बढेको छ । यसले के देखाउँछ भने- नेपालीलाई रोजगारी दिने देशले उनीहरूलाई प्रयोग गरी उत्पादन बढाइरहेका मात्र छैनन्, ती उत्पादन बिक्री गर्ने थलो नेपाललाई नै बनाइरहेका छन् ।

भन्सार विभागको तथ्यांकअनुसार चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को नौ महिना (साउन-चैत)मा नेपालको सबैभन्दा बढी व्यापार घाटा रहेका १४ राष्ट्रमध्ये छ वटा वैदेशिक रोजगारीमा सबैभन्दा बढी नेपाली जाने राष्ट्र छन् ।

नेपालको सबैभन्दा बढी वैदेशिक व्यापार घाटा रहेका १४ राष्ट्रमा छन्- भारत, चीन, इण्डोनेसिया, युएई, अर्जेन्टिना, मलेसिया, युक्रेन, अस्ट्रेलिया, कतार, बेल्जियम, ओमान, साउदी अरेबिया, थाइल्याण्ड र जोर्डन । यीमध्ये युएई, मलेसिया, कतार, ओमान, साउदी अरेबिया र जोर्डन वैदेशिक रोजगारीका लागि नेपालीहरूको आकर्षक गन्तव्य हुन् । यी छ देशसँग मात्र पछिल्लो नौ महिनामा नेपालको व्यापार घाटा ७९ अर्ब ८४ करोड ६३ लाख ४५ हजार रूपैयाँ पुगेको छ ।

आर्थिक वर्ष २०७५/७६ सम्म नेपालको सबैभन्दा ठूलो व्यापार घाटा रहेका प्रमुख १४ राष्ट्रमा वैदेशिक रोजगारीका प्रमुख गन्तव्य राष्ट्रमध्ये युएई र मलेसिया मात्र पर्थे । तर, अहिले छ वटा राष्ट्र यो सूचीमा छन् । हामी रोजगारीका लागि जुन देशसँग निर्भर छौं वस्तुको आयातमा तिनै देशसँग निर्भरता बढाइरहेका छौं । दोहोरो मारमा नेपाल परेको छ ।

10TH YEARS ANNIVERSARY
हार्दिक शुभकामना
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
श्री राजेन्द्र भण्डारी
अध्यक्ष
नेपाल वैदेशिक रोजगार व्यवसायी संघ
Nepal Association of Foreign Employment Agencies (NAFEA)
तिलगंगा, काठमाडौं

NMB
Be SMART Choose SMART
वार्षिक स्वास्थ्य परिक्षणमा रू. ५,000/- सम्मको CASHBACK*
नि:शुल्क डेबिट तथा क्रेडिट कार्ड
नि:शुल्क DEMAT तथा MEROSHARE खाता
नि:शुल्क मोबाइल तथा इन्टरनेट बैंकिङ
अन्य थुप्रै आकर्षक सुविधाहरू
NMB SMART नारी बचत खाता
CALL: 01-5970150
call@nmb.com.np
**सर्तहरू लागू हुनेछन् ।
*अथवा स्वास्थ्य परिक्षण शुल्कको बिल भुक्तानिमा अधिक्तम VAT Bill को ५0% सम्म
उच्च वार्षिक ब्याजदर
NMB BANK एनएमबि बैंक समृद्ध नेपालको लागि
A JOINT VENTURE WITH FMO Entrepreneurial Development Bank The Netherlands
Member of Global Alliance for Banking on Values
The Banker Bank of the Year 2021 ASIA
Bank of the Year, ASIA 2021
Bank of the Year, Nepal 2017, 2018, 2020 & 2021

श्रमिकमैत्री वैदेशिक रोजगार नीति

अहिले वैदेशिक रोजगारीमा नेपालीको पहिचान के हो भन्ने नै छैन । पहिले गोर्खालीहरु सेक्युरिटी गार्डका लागि विशेष भन्ने थियो । तर, अहिले अदक्ष कामदारहरु जाने भएकोले सेक्युरिटी गार्डले पनि सफाइको काम गर्नुपर्ने हुन्छ । कुन कामका लागि जाने हो यसमा तालिमप्राप्त बनाएर पठाउनुपर्ने चुनौती छ । राज्य र वैदेशिक रोजगारीमा जानेहरूलाई हेर्ने दृष्टिकोणमा परिवर्तन गराउनुछ ।

एकनारायण अर्याल
सचिव
श्रम, रोजगार तथा सामाजिक
सुरक्षा मन्त्रालय

> स्वदेशमा बस्ने श्रमिकहरू, औपचारिक र अनौपचारिक क्षेत्रमा काम गर्ने श्रमिकहरु पनि कोषमा आबद्ध गराउने कुरा यो महिनाबाटै सुरुआत गराउँदै छौं । यसबाट सामाजिकरूपमा सुरक्षित भएको महसुस नागरिकले गर्छन् । राज्यप्रतिको अट्ष्याचमेन्ट (लगाव) बढाउँछ ।

मुलुकमा संघीयता कार्यान्वयनमा आएसँगै आर्थिक विकास समृद्धिको मार्गमा अघि बढेको छ । संघ, प्रदेश र स्थानीय गरी तीनै तहका सरकारले यही लक्ष्यलाई प्राथमिकतामा राखेर वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम, वार्षिक बजेट तथा आवधिक योजनाहरू तय गर्ने र कार्यान्वयन गर्दै आएका छन् । मुलुकलाई समृद्ध बनाउने संकल्पका साथ सरकार लागिपरेको छ । मुलुकको समृद्धिसँग जोडिएको एक अभिन्न पाटो हो, श्रम र रोजगार । मुलुकभित्रै रोजगारीको अवसर सिर्जना गरी युवा जनशक्तिलाई स्वदेशमै रहने वातावरण सिर्जना गर्न सरकारले विभिन्न नीति तथा कार्यक्रमहरू अघि बढाएको छ । यसका साथै, हाल अर्थतन्त्रको मुख्य मेरुदण्डको रूपमा रहेको वैदेशिक रोजगारीलाई व्यवस्थित बनाउन निरन्तर काम गर्दै आएको छ । यसमा श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालयले नेतृत्वदायी भूमिका निभाउँदै आएको छ ।

मन्त्रालयले वैदेशिक रोजगारी र आन्तरिक रोजगारीको क्षेत्रमा विगतदेखि नै धेरै प्रयासहरू गर्दै आइरहेको हो । विशेषगरी गत एक वर्षमा मन्त्रालयले वैदेशिक रोजगारीका सबै सेवाहरूलाई डिजिटलाइज गर्दै 'फेसलेस', 'क्यासलेस' र 'पेपरलेस' बनाएको छ । त्यसले धेरै सेवाग्राहीहरूलाई लाभान्वित बनाएको छ । त्यस्तै केन्द्रीकृत रहेको सेवालाई विकेन्द्रित गरी सातवटै प्रदेशको श्रम रोजगार कार्यालयबाट श्रम स्वीकृति दिने व्यवस्था गरेको छ । भर्खरै प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहालले श्रम मन्त्रालयको जिम्मेवारीसमेत सम्हालेको अवस्थामा ७५३ वटै स्थानीय तहका रोजगार सेवा केन्द्रमार्फत व्यक्तिगत र पुनः श्रम स्वीकृति दिने काम प्रारम्भ गरियो । त्यसबाहेक वैदेशिक रोजगारीको क्षेत्रमा अनलाइन श्रम स्वीकृति लागू गरिएको छ । श्रम स्वीकृति नहुँदा विदेशमा रहेका श्रमिकहरूले आफू मृत्यु हुँदा वा भवितव्यमा पर्दा पाउने सुविधाबाट वञ्चित हुनुपरेको थियो । त्यो समस्या हल गर्नका लागि जो जहाँ छ त्यहीँबाट पुनः श्रम स्वीकृति लिनसक्ने काम प्रारम्भ गरियो । अनलाइन सिस्टमबाटै नेपाली श्रमिकहरूले यो सेवा लिन सक्छन् ।

धेरै श्रमिकहरूले रोजगारदाता कम्पनीसँग तीन-चार वर्ष, कसैले पाँच वर्षसम्मको सम्झौता गर्छन् । तर, हामीले दुई वर्षको मात्रै दिने चलन थियो । हामीले दिने अवधि सकिएपछि उनीहरू 'इलिगल' (गैरकानुनी) भएर बस्नुपर्ने अवस्था थियो । त्यसलाई पनि हटायौं । दुई वर्षको सीमाकै कारणले धेरै मानिस इलिगल भए । सम्बन्धित देशले नै श्रम स्वीकृति र भिसा प्रदान गरिसकेपछि हामीले दुई वर्षको भनेर कडाइ गर्नुको कुनै औचित्य देखिएन । दुई वर्षे सीमालाई हटाएपछि धेरै श्रमिकहरू लाभान्वित भएका छन् ।

यो सँगसँगै हामीले सामाजिक सुरक्षा कोषमा पनि उनीहरूलाई आबद्ध गरायौं । वैदेशिक रोजगारमा गएका सबै श्रमिकहरूलाई सामाजिक सुरक्षा कोषमा आबद्ध गराउने काम प्रारम्भ भएको छ । बाहिर रहेका श्रमिकहरू यसमा आबद्ध हुने क्रम जारी छ । यहाँबाट जानेलाई अहिले अनिवार्य गरिएको छ । विदेशमा काम गर्न जाँदा कुनै भवितव्य पऱ्यो वा मृत्यु नै भयो भने पनि विभिन्न सुविधा र पेन्सन पाउने सिस्टम हुन्छ । यसको निश्चित कार्यविधि स्वीकृत गरेर त्यो लागू भइसकेको छ ।

स्वदेशमा बस्ने श्रमिकहरू, औपचारिक र अनौपचारिक क्षेत्रमा काम गर्ने श्रमिकहरू पनि कोषमा आबद्ध गराउने कुरा यो महिनाबाटै सुरुआत गराउँदै छौं । यसबाट सामाजिकरूपमा सुरक्षित भएको महसुस नागरिकले गर्छन् । राज्यप्रतिको अटचाचमेन्ट (लगाव) बढाउँछ । उत्प्रेरणा, मनोवल बढाउँछ र त्यसले उत्पादनमा योगदान गर्छ भन्ने हिसाबमा त्यो काम अगाडि बढाइएको हो ।

अर्को राहत र उद्धारमा धेरै कामहरू भएका छन् । मृत्यु हुनेको सुविधा पाउने कुरामा पनि बिचौलिया हावी हुँदा पीडितले पूरा सुविधा नपाउने विकृति थियो । त्यसलाई हामीले एक्सनमा लग्यौं र अहिले पीडितकै खातामा पैसा जम्मा गरिदिने प्रणाली बनाइसकेका छौं । उनीरुले वैदेशिक रोजगार बोर्डबाट प्राप्त गर्ने सात लाख र बिमाबापत प्राप्त गर्ने १४ लाख रूपैयाँ आफ्नै खातामा जम्मा हुने प्रणाली लागू भएको छ । यदि मृत्यु भयो भने मृतकको शव आफन्तसहित विमानस्थलबाट सम्बन्धित ठाउँमा पुऱ्याइदिने प्रणाली कार्यान्वयनमा आइसकेको छ ।

विमानस्थलमा 'श्रम डेस्क'का कारण श्रमिकहरूले धेरै दुःख र हैरानी बेहोर्नुपरेको थियो । त्यो श्रम डेस्कलाई हटाएर सहायता कक्षको रूपमा राखेका छौं । त्यहाँ श्रमिकहरूलाई परेका समस्याहरूका बारेमा सहयोग गर्ने काम हुन्छ तर श्रमिकलाई पहिलेजस्तो हैरानी हुने काम हुँदैन । त्यस्तै, इमिग्रेसन (अध्यागमन)मा विदेशमा काम गर्न जाने भनेर श्रमिकलाई तल्लो दर्जाको नागरिक जसरी छुट्टै डेस्क राखिएको थियो । छुट्टै लाइनबाट जानुपर्थ्यो । हामीले सबै नेपाली नागरिक एउटै लाइनमा बसेर जानसक्ने प्रबन्ध गऱ्यौं । यसले पनि श्रमिकलाई मोटिभेट हुने वातावरण बन्यो ।

विदेशमा रहेका सबै नियोगहरूमा 'लेबर डेस्क' राख्ने र फोकल पोइन्टहरू राख्ने व्यवस्था गरिएको छ । त्यहाँ श्रमिकहरूको समस्या, गुनासो सुन्ने अधिकारी तोक्ने निर्णय गरेर परराष्ट्र मन्त्रालयमार्फत सबै नियोगहरूमा पठाइसकिएको छ । मन्त्रालयबाट खटिएका जति लेबर अटचाचीहरू छन् उनीहरूसँग प्रत्येक महिनाको २५ गते श्रमिकहरूको समस्या र श्रम मन्त्रालयको गतिविधिको बारेमा 'भर्चुअल' अन्तर्क्रिया गर्ने संयन्त्रको विकास गरेका छौं ।

यसले गर्दा श्रमिकहरूको हकहितमा कुरा गर्न, समस्या सम्बोधन गर्न सहज वातावरण बनेको छ ।

यहीबीचमा मन्त्रालयले पाँच वर्षको 'स्ट्राटेजी पेपर' (रणनीतिक योजना) तयार गरेको छ । आन्तरिक रोजगारी, श्रमको सम्मान (डिगनिटी अफ लेबर)को क्षेत्रमा लिनुपर्ने रणनीति, वैदेशिक रोजगारीको क्षेत्रमा सुधार गर्नुपर्ने विषयहरू, सामाजिक सुरक्षाको क्षेत्रमा पुनःसंरचना गर्नुपर्ने विषयहरू र अबको हाम्रो दिशा कता हुने ? कुन बाटोमा जाने ? हाम्रो वार्षिक कार्यक्रमहरू तयारी गर्दा कसरी जाने भन्ने समेटेर पाँच वर्षे रणनीति सार्वजनिक गरेका छौं । यसले यस क्षेत्रमा काम गर्नेहरूका लागि आधार दस्तावेजको रूपमा काम गरेको छ ।

२०७१ को रोजगार नीतिलाई पुनरवलोकन गर्ने, वैदेशिक रोजगार ऐन २०६४ लाई अहिलेको सन्दर्भमा प्रविधिमैत्री बनाउनुपर्ने छ ।

जति पनि हामी अहिले अनलाइन प्रणालीबाट काम गरेका छौं, हाम्रा श्रमिकहरूले जति दुःख पाएका छन् त्यो दुःखलाई हामीले कम गर्ने, कानुनकै कारणले कतिपय श्रम स्वीकृति दिँदा हामीले झण्झट बेहोर्नुपरेको छ, त्यसलाई पनि अब सुधार गर्दै संशोधन गर्ने प्रक्रियामा गएका छौं । विदेश जाने नागरिकरुहलाई अब दुई महिनाभित्र पठाउने योजना छ, जुन अहिले छ महिना लाग्छ । वैदेशिक रोजगारीका सबै काम र प्रक्रियालाई पारदर्शी बनाउने योजना छ ।

(बाँकी पृष्ठ घ मा)

नागरिक पेन्सन योजना

यस योजना अन्तर्गत आयआर्जन गर्ने, प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भएका संघ, संस्था, एवम् प्रतिष्ठानमा कार्यरत श्रमिक/कर्मचारी, स्वरोजगारमा रहेका सर्वसाधारण र गैरआवासीय तथा वैदेशिक रोजगारीमा रहेका नेपाली नागरिक सहभागी हुन सक्ने छन् ।

बचत गर्न सकिने सीमा :

यसमा सहभागी हुने बचतकर्ताहरुले न्यूनतम मासिक रु.५००।- देखि अधिकतम आम्दानीको क्षमता अनुसार १० ले भाग जाने संख्यामा जम्मा गर्न सक्ने छन् । बचतकर्ताको आम्दानीको आधारमा मासिक/त्रैमासिक/अर्धवार्षिक/वार्षिक रूपमा रकम जम्मा गर्न सकिने विशेषता समेत रहेको छ । यस्तो किस्ता बुझाउँदा मासिक रु.५००।- भन्दा कम नहुने गरी बुझाउनु पर्नेछ ।

पेन्सन पाउन योग्य हुने अवस्था :

पेन्सन प्राप्त गर्न बचतकर्ताको उमेर साठी वर्ष पूरा भएको र कम्तीमा १५ वर्ष योगदान गरेको हुनुपर्नेछ ।

बचतकर्ताले १५ वर्षको बचत नगर्दै त्यसको ब्याज र प्रतिफल समेत एकमुष्ठ भुक्तानी लिन वा पेन्सनको रूपमा भूक्तानी लिन सक्नेछन् ।

कोषको अन्य योजनामा जम्मा भएको वा सहभागीको पारिश्रमिक वा स्वरोजगारीबाट आर्जित रकम एकमुष्ठ रूपमा तोकिएको न्यूनतम किस्ताले हुने जम्मा गर्ने सहभागीले समेत यस योजनामा सहभागी हुन सक्नेछन् ।

पेन्सन गणना विधि:

सहभागीले गरेको बचत, त्यसको ब्याज र कोषको लगानीवाट प्राप्त प्रतिफल समेत जोडी हुन आउने कुल रकमलाई १७० ले भाग गर्दा हुन आउने रकम प्रत्येक महिना निजको जीवनकालभर पेन्सन पाउनेछन् ।

योजनामा रकम जम्मा गर्ने विधि :

सहभागी बचतकर्ताले जम्मा गर्नु पर्ने रकम कोषले तोकेको बैंक खातामा भौचर मार्फत वा बिद्युतीय भूक्तानी मार्फत जम्मा गर्न सक्ने छन् । बचतकर्ताले बैंकमा रकम दाखिला गरे पछि सोको जानकारी कोषलाई दिनु पर्ने छ । कोषद्वारा तोकिएको खातामा रकम जम्मा नभएमा उक्त रकम प्रति कोषको कुनै दायित्व रहने छैन ।

कोषमा रकम जम्मा गर्दा सम्बन्धित सहभागी बचतकर्ताको नाम र कोषले प्रदान गरेको परिचय नम्बर अनिवार्य रूपले उल्लेख गर्नु पर्ने छ ।

रकम जम्मा गर्दा आफ्नो सही नाम र कोषले प्रदान गरेको परिचय नम्बर उल्लेख गर्नु पर्ने दायित्व सम्बन्धित बचतकर्ताको हुनेछ । गलत नाम वा परिचय नम्बर उल्लेख भई रकम जम्मा भएमा त्यसको जिम्मेवारी कोषले लिने छैन ।

नागरिक लगानी कोष
केन्द्रीय कार्यालय, नयाँ बानेश्वर
पोष्ट बक्स नं.५८२३, फोन नं.०१-५९७०२०१
E-mail : info@nlk.org.np, Website : www.nlk.org.np

खुसीको कामना गर्ने भनेको आफ्नैले त हो नि !
नयाँ वर्ष २०८० को पावन अवसरमा यहाँको सुख, शान्ति, समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको कामना गर्दछौं ।

आफ्नो भनेको आफ्नै हुन्छ

राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लि.
RASTRIYA BANIJYA BANK LTD.
...तपाईंको आफ्नै बैंक
ने.रा.बैंकबाट 'क' वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्था

राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लि. केन्द्रीय कार्यालय, सिंहदरबारप्लाजा, काठमाण्डौ
फोन: ९७७-१-४२५-२५९५ । फ्याक्स: ९७७-१-४२५-२९३१ । rbb.info@rbb.com.np । www.rbb.com.np

वैदेशिक...

यो वैदेशिक रोजगारीको क्षेत्रमा एउटा 'माइलस्टोन' (कोशेढुंगा) हुने अपेक्षा गरेका छौं । यसले बजार सिर्जनामा पनि महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्नेछ ।

अर्को योजना, दक्ष बनाएरमात्रै श्रमिकलाई बाहिर पठाउने हो । अहिले ९७ प्रतिशत अदक्ष कामदार बाहिर जान्छन् । राम्रो तलब पनि पाउँदैनन्, हेपिएको महसुस गर्नुपर्ने काम गर्न बाध्य छन् । रोजगारदाता मुलुकको मागअनुसार यहाँ तालिम दिने, त्यो पनि रोजगारदाताकै खर्चमा नेपालमै कम्तीमा एक महिनाको तालिम दिएर पठाउने भन्ने हिसाबमा राष्ट्रिस्तरको व्यावसायिक सीप विकास प्रतिष्ठानको अवधारणा पनि अघि सारेका छौं । सातवटै प्रदेशमा त्यहाँको माग, आवश्यकता र त्यहाँको जनसंख्याअनुसार रोजगार सेवा केन्द्रहरूको समन्वयमा तालिम केन्द्रहरूमार्फत तालिम प्राप्त भएर मात्रै जाने ।

वैदेशिक रोजगारीमा जाँदा जुन पूर्वप्रस्थान अभिमुखीकरण डिडिओटी भन्ने तालिम लिन्छ, त्यो त्यति प्रभावकारी देखिएन । सम्बन्धित पालिकाहरूकै समन्वयमा तालिम लिने । यो सबै पारदर्शी बनाइसकेपछि एजेन्ट भन्ने हुँदैन । रोजगारीमा जाने मान्छेहरू सोझै आफ्नो पालिकामा जोडिने र त्यही भित्रबाट मात्रै मान्छे बाहिर जाने भएकोले एजेन्ट भन्ने हुँदैन र लागत पनि कम हुन्छ । ठगिने प्रवृत्ति पनि कम हुन्छ । र, त्यहीँबाट वैदेशिक रोजगारसम्बन्धी सम्पूर्ण सूचनाहरू एकद्वार प्रणालीबाट प्राप्त गर्ने प्रणाली लागू गर्ने भएको हुनाले त्यो अलि व्यवस्थित हुन्छ भन्ने हामीले सोचेका छौं । र, हामीले 'भर्चुअल' माध्यमबाट ७५३ वटै स्थानीय तहका रोजगार संयोजक र त्यहाँका प्राविधिकहरूलाई तालिम दिइसकेको हुनाले यो कार्यान्वयनकै क्रममा छ ।

नयाँ गन्तव्यको खोजी

अहिले हाम्रो श्रम गन्तव्य मलेसिया र खाडी राष्ट्रहरूमा केन्द्रित छ । अब यसलाई सिफ्ट गराउनु छ । खाडीमा तलब न्यून र काम गर्ने वातावरण पनि युरोपको भन्दा कम छ । मानवअधिकार, तलबलगायत सबै हिसाबमा राम्रो र भरपर्दो वैदेशिक रोजगारको सिर्जना गर्नुपर्ने र त्यो खालको अवसर दिनुपर्ने भएकोले जापान, जर्मनी, रोमानिया, पोर्चुगल, सेसेल्स, माल्दिभ्सलगायत देशहरूसँग श्रम सम्झौता गर्न लागेका छौं । साउदी अरबसँग पनि ड्राफ्ट गरेर पठाइसकेका छौं । श्रम सम्झौता भएका हाम्रा १० वटा देशहरू छन् ती मुलुकहरूसँग पनि श्रम सम्झौतालाई अपग्रेड गर्ने, समसामयिक परिमार्जन गर्ने ताकि हाम्रो मान्छेलाई न्यूनतम तलब, बिमा, ओभरटाइमका कुराहरू, सामाजिक सुरक्षा, राहत उद्धारमा तत्काल रेस्पोन्स गर्नेलगायतका विषयहरूमा मन्त्रालयले न्यूनतम मापदण्ड तोकेको छ । त्यो मापदण्डअनुसार श्रम सम्झौता 'अपग्रेड' गर्ने तयारीमा छौं ।

आन्तरिक रोजगारीतर्फ श्रमिक र रोजगारदाताको डेटा अहिलेसम्म छैन । एकीकृतरूपमा नेपालभित्र रोजगारदाता र श्रमिक कति छन् भन्ने तथ्यांक निर्माण गर्न कम्प्युटरकृत माध्यमबाट तथ्यांक लिने र त्यही तथ्यांकमा आधारित रहेर श्रम अडिट गर्ने, न्यूनतम तलब पाए कि पाएन, कति स्थायी, कति अस्थायी, कति करारमा छन्, आन्तरिक रोजगारदाताले कस्ता सुविधाहरू दिइरहेको छ ? लगायत रोजगारदाताका समस्याहरू सबैलाई समेटेर डेटा तयार पार्ने सफ्टवेयरको टेण्डर भइसकेको छ । आगामी साउनदेखि त्यो काम पनि सुरु हुन्छ ।

अबको यात्रा

जनताको नजिकको सरकार भनेको स्थानीय तह (पालिका) हो । हाम्रो संघीयताको मर्म पनि त्यही हो । त्यसैले वैदेशिक रोजगारीमा देखिएको समस्यालाई समाधान गर्नका लागि ७५३ वटा पालिकाहरूबाटै एकद्वार प्रणालीबाट तालिम, पूर्वप्रस्थान अभिमुखीकरण तालिमलगायतका सबै गतिविधिहरू सञ्चालन गर्ने योजना अघि बढाइएको छ । अब हाम्रा मान्छेहरू विदेशमा काम गरेर फर्केका श्रमिकहरूको ज्ञान, सीप र पुँजीलाई सदुपयोग गर्न ८१ वटा पालिकामा पुनःएकीकरण तालिम सञ्चालन गरी उद्यमशील बनाउने कार्यक्रम सुरु गरेका छौं । त्यसका लागि मन्त्रालयले इन्सेन्टिभको पनि व्यवस्था गरेको छ । यस वर्ष परीक्षणको रूपमा ८१ वटा पालिकामा सुरु गर्‍यौं । क्रमशः यो बढाउँदै लैजान्छौं । कोरियाबाट फर्केका श्रमिकहरूलाई कोइका (कोरिया इन्टर नेसनल कोअपरेसन एजेन्सी)बाट, जापानबाट फर्केकाहरूलाई जाइका (कोरिया इन्टरनेसनल कोअपरेसन एजेन्सी) बाट पनि पुनः एकीकरणसम्बन्धी कार्यक्रमहरू भइरहेको छ । यसले आन्तरिक रोजगारी प्रवर्द्धनमा सजिलो हुन्छ ।

वैदेशिक रोजगारीमा जाँदा कुन ठाउँमा जाने, कति तलबमा जाने त्यो कम्पनीको वातावरण के छ भन्ने जानकारी राख्न पाउनुपर्छ ।

वैदेशिक रोजगार सूचना प्रणाली (फेइम्स) प्रणालीलाई इनलार्ज (विस्तार) गरी रोजगारदातासम्म त्यसको पहुँच पुऱ्याउने कार्य हुँदै छ । यसलाई रोजगारदाता र श्रमिकको भेट हुने 'प्लेटफर्म' बनाउँदै छौं । यो आन्तरिक र वैदेशिक रोजगारी दुवैमा लागू हुनेछ । वैदेशिक रोजगारीमा रहेकाहरूलाई 'टेलिमेडिसिन' सेवा सुरु भइसकेको छ । वैदेशिक रोजगारीमा रहेका श्रमिकहरूले आफ्ना समस्याहरूका बारेमा सीधै चिकित्सकसँग परामर्श गर्न पाउनेगरी वीर अस्पतालसँगको सहकार्यमा मन्त्रालयले यो सेवा सुरु गरेको हो ।

रेमिटयान्समा प्रोत्साहन

वैदेशिक रोजगारीमा गएकाहरूले पठाउने रेमिटयान्सले मुलुकको अर्थतन्त्रमा महत्त्वपूर्ण योगदान दिइरहेको कुरा प्रस्ट छ । उनीहरूलाई रेमिटयान्स वैधानिक च्यानलबाट पठाउन थप प्रोत्साहित गर्न जरुरी छ । अहिले श्रम मन्त्रालयकै सुझावमा रेमिटयान्स पठाउनेहरूका लागि एक प्रतिशत बढी ब्याज दिने, आइपिओमा १० प्रतिशत आरक्षण दिने कामहरू भएका छन् । अझ रेमिटयान्स पठाउँदा लाग्ने शुल्क घटाउनेलगायत थप प्रोत्साहनका लागि काम गर्नुपर्छ ।

सामाजिक सुरक्षा कोषमा आबद्ध गराउनुको एउटा उद्देश्य भनेको रेमिटयान्स वैधानिक च्यानलबाट पठाउने वातावरण बनाउने पनि हो । प्रत्येक महिना उनीहरूले पठाउने पैसा सामाजिक सुरक्षा कोषको खातामा आउँछ । रेमिटयान्स ल्याएर भोलि कुनै क्षेत्रमा लगानी गर्दा उसलाई निश्चित अवधिका लागि कर छुट दिने अथवा सरकारको तर्फबाट केही प्रतिशत 'सफ्ट लोन' व्यवसाय सञ्चालनका लागि लगानी गरिदिने नीति ल्याउनुपर्छ । समाजिक सुरक्षा कोषलाई त्यो व्यवस्था गराउन लगाउने तयारी छ । वैदेशिक रोजगारीमा गएकाहरूलाई कोषमा आबद्ध गराएपछि त्यहाँ जम्मा हुने रकम लगानी गर्न सक्छौं । यो दोस्रो चरणको कार्यक्रम हो ।

पहिचानसहितको वैदेशिक रोजगार

अहिले वैदेशिक रोजगारीमा नेपालीको पहिचान के हो भन्ने नै छैन । पहिले गोर्खालीहरू सेक्युरिटी गार्डका लागि विशेष भन्ने थियो । तर, अहिले अदक्ष कामदारहरू जाने भएकोले सेक्युरिटी गार्डले पनि सफाइको काम गर्नुपर्ने हुन्छ । कुन कामका लागि जाने हो यसमा तालिमप्राप्त बनाएर पठाउनुपर्ने चुनौती छ । राज्य र वैदेशिक रोजगारीमा जानेहरूलाई हेर्ने दृष्टिकोणमा परिवर्तन गराउनुछ । यसका लागि लगानी गर्नुपर्छ । दक्ष बनाएर मात्रै पठाउन सक्नुपर्छ । रेमिटयान्स बढाउने मात्रै भनेर हुँदैन, त्यसका लगानी पनि गर्नुपर्छ । विदेशमा जानेहरूलाई 'डिमोटिभेट' बनाएर पठाउनु हुँदैन । एक पटक बाध्यताले विदेश गएकाहरूलाई दोस्रो चोटी पनि विदेश जाने वातावरण अन्त्य गर्नुपर्छ । विदेशमा गएकाहरूलाई लगानीका लागि प्रोत्साहन गरी उद्यमशीलता विकास गर्नुपर्छ ।

अबको नीति पूर्ण श्रमिकमैत्री वातावरण बनाउने हो । वैदेशिक रोजगारीमा हुने ठगी नियन्त्रण ठूलो चुनौती बनेको छ । व्यवसायीहरू आफैं बाहिर गएर कोटा किनेर ल्याउने विकृति छ । कोटा किन्न हुण्डीमार्फत विदेशमा पैसा लैजाने प्रवृत्ति छ । यस्ता अवैध कार्यहरू पूर्ण नियन्त्रणमा ल्याउनुपर्छ ।

(कुराकानीमा आधारित)

डा. द्वारिका उप्रेती
कार्यकारी निर्देशक
वैदेशिक रोजगार बोर्डको सचिवालय

पुन:एकीकरणमार्फत उद्यमशीलता प्रवर्द्धन

पुनः एकीकरण कार्यक्रम प्रारम्भिकरूपमा बोर्डले सञ्चालन गरे पनि विस्तारै पालिकाहरूले स्वामित्व लिनुपर्ने हुन्छ । बोर्डले एउटा ट्र्याक देखाउनेछ भने कालन्तरमा स्थानीय तहको आफ्नै योजना हुनेछ । पुन:एकीकरण कार्यक्रममा सैद्धान्तिक मात्रै नभएर प्रयोगात्मक तालिमसमेत हुन्छ । मनोसामाजिक परामर्श र उद्यमशीलता यसका आयाम हुन् ।

> पुन:स्थापनाको कार्यक्रम आगामी बजेटमा पनि समावेश गरेका छौं । कति रकम छुट्याउने भन्नेबारे बोर्ड बैठकले निर्धारण गर्नेछ । विदेशबाट फर्किएकाहरूलाई स्थापित गर्न सकियो भने हामीसँग भएको साधन स्रोतलाई भरपुर तरिकाले. परिचालन गर्छौं र मुलुकमा रहेको अर्थतन्त्रलाई केही वर्षमा नै उकालो लाग्नसक्ने अवस्था बनाउन सक्छौं ।

मुलुकको विकासका लागि यहाँ रहेका साधन स्रोतहरूको उपयुक्त परिचालन हुन जरुरी छ । उपयुक्त रूपमा मुलुकमा जे-जति स्रोत साधनहरू छन् तिनको संरक्षण गर्ने, विकसित गर्दै लैजाने र ती उपलब्ध साधन स्रोतहरूको भरपुर परिचालन गर्न सकियो भनेमात्रै उत्पादनमूलक काममा नेपाली श्रमिकहरूलाई लगाउन सकिन्छ । साधन स्रोतको उपयोगले गर्दा हामीले अर्थतन्त्रमा रहेको व्यापार घाटाको पक्षलाई पनि न्यूनीकरण गर्दै लैजान सक्छौं ।

अहिले हामी १६/१७ गुना सामान आयात गरिरहेका छौं । यसको एक भागमात्रै हामीले निर्यात गर्न सक्षम भएका छौं । यसले गर्दा समग्रमा नेपालको व्यापार घाटाले गर्दा मुलुकको अर्थतन्त्र कमजोर हुँदै गएको छ । पछिल्लो चरणमा हरियो वन नेपालको धन, कृषिप्रधान देश नेपाल, पर्यटन हाम्रो आधार भन्ने जस्ता नाराहरू कमजोर हुँदै गएका छन् । हामी हरेक सामानहरू वैदेशिक उत्पादनसँग निर्भर हुन थाल्यौं । पछिल्लो अवस्थामा वैदेशिक रोजगारीमा जाने श्रमिकहरूले पठाएको रेमिटयान्सबाट मात्रै मुलुकको अर्थतन्त्र धानिएको स्थिति छ । २३/२४ प्रतिशतको हाराहारीमा हाम्रो देशको अर्थतन्त्रको आधार वैदेशिक रोजगारी बनेको छ । अर्थात् कूल बजेटको २७/२८ प्रतिशत वैदेशिक रोजगारीलाई फोकस गरेर त्यसैमा आधारित भएर बजेट बनेको छ । जसले गर्दा अहिले वैदेशिक रोजगारी जरुरी जस्तो देखिएको छ ।

तर, दीर्घकालका लागि श्रमिकहरूलाई विदेशमा पठाएर आउने आम्दानीले मुलुक धनी हुँदैन । यो भनेको अल्पकालीन परिस्थितिका लागिमात्रै हो । जबसम्म आन्तरिक स्रोतहरूको परिचालन गरी रोजगारी सिर्जना गर्न सक्दैनौं ती अवधिभरिका लागिमात्रै वैदेशिक रोजगारीलाई बढावा दिनुपर्ने हुन्छ । यसपछि भनेको हाम्रो पुँजी, ज्ञान र प्राविधिको तयारी भइसकेपछि नेपाली श्रमिकहरूलाई स्वदेशमा नै काम दिने व्यवस्था गर्न सक्छौं । यसले गर्दा मुलुकको अर्थतन्त्र उकालो लाग्छ ।

अहिले ३२ वटा बैंकबाट घटेर २२ वटामा सीमित भएका छन् । अर्थतन्त्र चलायमान हुन नसक्दा बैंकिङ क्षेत्र खुम्चिएको मेरो निष्कर्ष छ । सबै कार्यालयमा कुनै पनि शीर्षकमा सरकारले २० प्रतिशत बजेट घटाएर काम गर्नु भनिरहेको छ । विभिन्न कार्यालयहरूमा तलब भुक्तानी गर्न समस्या भइरहेको छ । सरकारले अहिले भौतिक निर्माणको क्षेत्रमा बजेट कटौती गर्नुपर्ने अवस्था सिर्जना भएको छ । तलब वृद्धि गर्नसक्ने अवस्था छैन । सामाजिक सुरक्षासम्बन्धी बजेटमा पनि वृद्धि गर्नसक्ने अवस्था छैन । हामीसँग भएको साधन स्रोतको परिचालन गर्न नसक्दा यस्तो कमजोर स्थितिमा पुगेका हौं ।

नेपालका विभिन्न ठाउँमा रहेका साधन स्रोतलाई प्रयोग गर्न सक्ने हो भने ४०/५० लाख श्रमिकले नेपालमा नै रोजगारी पाउन सक्छन् । औपचारिकरूपमा विदेश गएकाहरूको संख्या २४/२५ लाख र अनौपचारिकरूपमा पनि त्यति नै संख्याको हाराहारीमा वैदेशिक रोजगारीमा रहेको देखिन्छ । यी सबैलाई नेपालमा नै काम दिन सकिन्छ । नेपालमा हुने रोजगारी उपलब्धिमूलक हुन्छ कि हुँदैन त्यो एउटा सन्दर्भ हुन सक्ला तर वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किएकाहरूलाई समेट्ने सन्दर्भमा भर्खरै वैदेशिक रोजगार बोर्डको सचिवालयले एउटा निर्देशिका जारी गरेको छ । जसलाई पुन:एकीकरण (व्यवस्थापन तथा सञ्चालन) निर्देशिका, २०७९ भनिएको छ । उक्त निर्देशिका अनुसार हामीले वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केर आउने लाभग्राहीहरूको सूची तयार पार्ने, हरेक स्थानीय तहले तयार पारेको सूची तत्तत् पालिकामा श्रमिकहरूको सीप, पुँजी र प्रविधिको मूल्यांकन गर्ने र त्यसको आधारमा कुन-कुन पालिकामा कस्ता तालिम दिँदा उद्यमी बनाउन मद्दत पुग्छ र रोजगारीको सिर्जना हुन्छ भन्नेमा ध्यान दिएका छौं ।

यसबाहेक श्रमिकहरूको सीपसँग सम्बन्धित, प्रविधिसँग सम्बन्धित, पुँजीसँग सम्बन्धित र अनुभवसँग सम्बन्धित भएर गरिने विभिन्न कार्यक्रम उत्पादनमूलक होस् र खासगरी कृषिलाई बढी प्रथमिकता दिइयोस् भन्ने हेतुले निर्देशिक जारी गरिएको हो । निर्देशिका अनुसार पुन:एकीकरण कार्यक्रम सञ्चालनका लागि एउटा समन्वय गर्ने समिति वैदेशिक रोजगार बोर्डमा हुन्छ र अर्को कार्यान्वयन गर्ने समिति स्थानीय तहमा हुन्छ । समन्वय गर्ने समितिको संयोजक बोर्ड सचिवालयको कार्यकारी निर्देशक रहने र कार्यान्वयन गर्ने समितिको संयोजक तत्तत् पालिकाको उपप्रमुख वा उपाध्यक्ष हुने छन् । यसैलाई आधार मानेर हामीले पाइलट प्रोजेक्टको रूपमा वैदेशिक रोजगारबाट फर्किएका तीन हजार जनालाई तालिमको व्यवस्था गर्ने भनेर १५ करोड रूपैयाँ छुटयाइएको छ । उक्त बजेटबाट श्रमिकहरूलाई सामाजिकरूपमा स्थापित गराउन मनोसामाजिक परामर्शको तालिम दिने र उत्पादनसँग सम्बन्धित उद्यमशीलताको तालिम दिइनेछ ।

वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किएकाहरूको विस्तृत विवरण खुलाएर स्थानीय पालिकाले बोर्डसँग समन्वय गरिरहेका छन् । जुन-जुन पालिकाले विस्तृत विवरण संकलन गरेका छैनन् उनीहरूलाई अर्को कार्यक्रममा समेट्ने योजना बनाइएको छ । अहिले ८५ वटा पालिकाले कार्यक्रम सञ्चालनका लागि निवेदन दिएका छन् । जसमध्ये ८१ वटा पालिकामा कार्यक्रम सञ्चालनका लागि सम्झौता भइसकेको छ ।

कार्यक्रम सञ्चालनका लागि स्थानीय तहमा तालिमसमेत सञ्चालन गरिसकिएको छ । ७५३ वटै पालिकामा रोजगार संयोजक रहेका छन् । रोजगार संयोजकले आन्तरिक र वैदेशिक रोजगारीलाई सहयोग र समन्वय गर्ने काम गर्ने छन् । ती संयोजकहरूले पनि हामीले सञ्चालन गरेको कार्यक्रमलाई सपोर्ट गरिरहेका छन् । यस्तै स्वीस प्रोजेक्टअन्तर्गत सामी परियोजना पनि सञ्चालनमा रहेको छ । यो योजना १५६ स्थानीय तहमा सञ्चालित छ । सामी परियोजनाका कर्मचारीले पनि यो कार्यक्रमलाई सघाउने छन् ।साथै, आन्तरिक रोजगारी सिर्जना गराउन अर्थ मन्त्रालयअन्तर्गत रहेको समृद्धि परियोजनाले पनि काम गरिरहेको छ । स्थानीय तहमा काम गर्ने एनजिओका प्रतिनिधिहरूलाई पनि यस कार्यक्रममा समावेश गर्न सकिनेछ र वैदेशिक रोजगारीका विज्ञहरूलाई पनि समावेश गरेर कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ । स्थानीय तहहरूले सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमले वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किएकाहरू लाभान्वित हुन्छन् भन्ने कुरामा हामी विश्वस्त छौं र राज्यपक्ष पनि विश्वस्त छ । स्थानीय तहलाई दिइएको कार्यान्वयनको अधिकार र उत्पादित सामग्रीहरूको बजारीकरणमा स्थानीय तहलाई नै जिम्मेवार बनाइनु नै विश्वस्नीयताको आधार हो ।

पहिलो चरणमा तीन हजार जनालाई तालिम दिनेछौं र यसको प्रभावकारिताको आधारमा आगामी कार्यक्रममा यो भन्दा बढी वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किएकाहरूलाई समावेश गर्ने गरी पुन:स्थापना गराउने तयारी गराउँदै छौं । पुन:स्थापनाको कार्यक्रम आगामी बजेटमा पनि समावेश गरेका छौं । कति रकम छुटयाउने भन्नेबारे बोर्ड बैठकले निर्धारण गर्नेछ । विदेशबाट फर्किएकाहरूलाई स्थापित गर्न सकियो भने हामीसँग भएको साधन स्रोतलाई भरपुर तरिकाले. परिचालन गर्छौं र मुलुकमा रहेको अर्थतन्त्रलाई केही वर्षमा नै उकालो लाग्नसक्ने अवस्था बनाउन सक्छौं । तर, सधैं रेमिटयान्सको भर परियो भने कुनै पनि कारणले अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध सुमधुर भएन र गन्तव्य मुलुकमा भएका श्रमिकहरू फर्किनुपर्‍यो भने मुलुकको अर्थतन्त्र चौपट हुने र आन्तरिक द्वन्द्वको सुरुआत हुने खतरा हुन्छ । यसकारण वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किएकाहरूमा निराशा नआओस् र उत्पादनमूलक काममा लागून् भनेर पुन:एकीकरण गर्नुपर्छ भनेर नै कार्यक्रम सञ्चालनको सुरुआत गरिएको हो ।

हामीसँग लाभग्राहीको यकीन तथ्यांक नभए पनि हरेक पालिकालाई त्यसको संकलन गर्न पत्राचार गरेका छौं । यसको यकीन विवरण आइसकेपछि कम्तीमा दुई वर्ष विदेशमा काम गरेकाहरूलाई लाभग्राहीको सूचीमा राख्नेछौं । दुई वर्ष अगावै फर्किनेहरू लाभग्राहीमा नपर्ने व्यवस्था छ । यो कार्यक्रम विभिन्न दातृ निकायहरूले सञ्चालन गर्ने परियोजनाजस्तै हो ।

प्रारम्भिकरूपमा बोर्डले यो कार्यक्रम सञ्चालन गरे पनि विस्तारै स्थानीय पालिकाहरूले स्वामित्व लिनुपर्ने हुन्छ । बोर्डले एउटा ट्र्याक देखाउनेछ भने कालन्तरमा स्थानीय तहको आफ्नै योजना हुनेछ । पुन:एकीकरण कार्यक्रममा सैद्धान्तिक मात्रै नभएर प्रयोगात्मक तालिमसमेत हुन्छ । मनोसामाजिक परामर्श र उद्यमशीलता यसका आयाम हुन् । एउटा लाभग्राहीका लागि सरकारले ४२-४३ हजार रूपैयाँ तालिमका लागि खर्च गर्नेछ । यसबाट बचत हुन आउने रकममा स्थानीय तहले चाहेमा केही रकम थपेर लाभग्राहीलाई 'सिड मनी' (बीउ पुँजी)को रूपमा उपलब्ध पनि गराउन सक्छ । जसका कारण थोरै पुँजीमा पनि आयमूलक व्यवसाय सञ्चालनका लागि टेवा पुग्नेछ ।

तसर्थ, वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किएकाहरूलाई समाजमा स्थापित गराउन र रोजगारी सिर्जना गराउन यस कार्यक्रमले उल्लेख्य योगदान पुर्‍याउन सकोस् भन्ने अभिप्रायका साथ बोर्डले काम गरिरहेको छ ।

(कुराकानीमा आधारित)

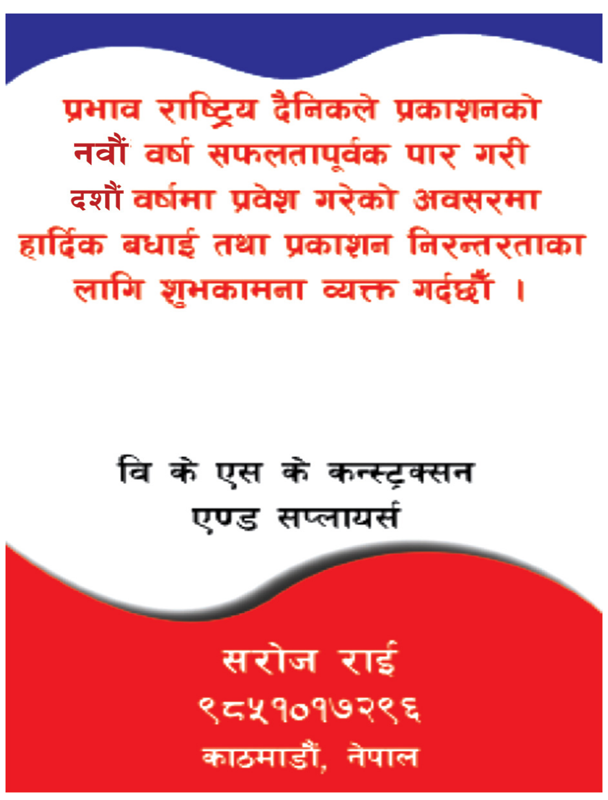

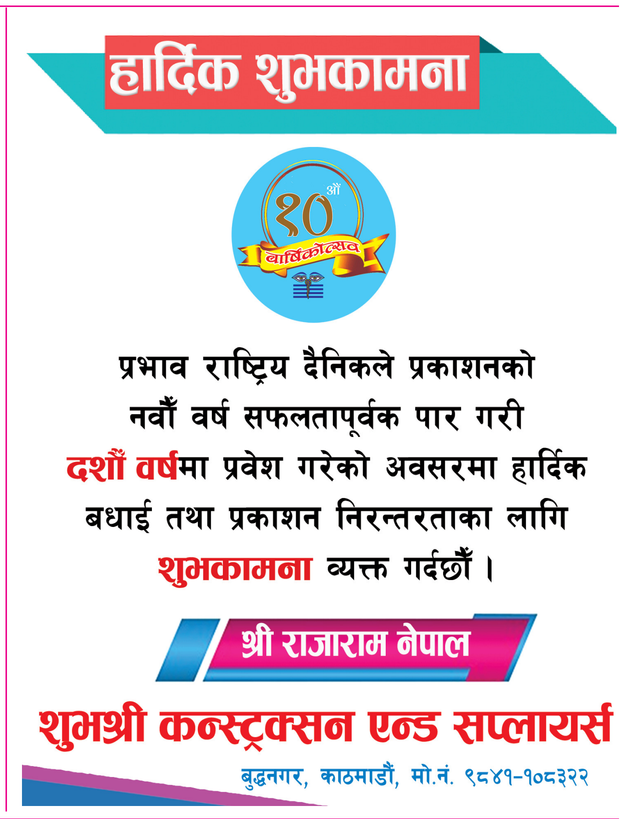

वैदेशिक रोजगारी 'जेनेटिक' भइसक्यो

कुमुद खनाल
अध्यक्ष
नेपाल लोकतान्त्रिक वैदेशिक रोजगार व्यवसायी एसोसियसन

नेपालबाट वैदेशिक रोजगारीमा जाने नेपालीहरूको रफ्तार घट्ने देखिँदैन । व्यक्तिको आम्दानीको ठूलो हिस्सा स्वास्थ्य, शिक्षा र खाद्यान्नमा नै खर्च हुन्छ । सामान्य परिवारका लागि यो आम्दानी नेपालमा बसेर सम्भव छैन, जसका लागि विदेशिनु बाध्यात्मक अवस्था भए पनि अर्थोपार्जनको बलियो आधार वैदेशिक रोजगारी नै हो ।

वैदेशिक रोजगारीलाई गन्तव्य मुलुकहरूको नीति र विश्व परिस्थितिको तादम्यतासँग जोडेर हेर्नुपर्छ । साथै, यसले नेपालको अर्थतन्त्रमा पारेको प्रभावलाई बिर्सनु हुँदैन । गत ७० को दशकमा शून्य लागतमा वैदेशिक रोजगारीमा जाने कुरा जोडले उठ्यो । हुन त यो कुनै नयाँ कुरा थिएन, डिमाण्ड र सप्लाइको आधारमा रोजगारदाताले कार्यान्वयन गर्थे । तर, पछिल्लो समय महत्त्वकासाथ हाइलाइट गरियो र नेपाल सरकारले पनि नीतिगत पहल गर्‍यो । अझ भनौं यसमा नेपाल सरकार २०७२/७३ मा ओभर रियाक्टिभ नै भयो र 'फ्रि भिसा, फ्रि टिकट'को विषयलाई एक्कासि अन्तर्राष्ट्रिय सिनारियोमा ल्याइयो, यस प्रावधानले हलचल नै भयो । यसले वैदेशिक रोजगारको क्षेत्रमा राम्रो र नराम्रो दुवै परिस्थिति सिर्जना गर्‍यो । सही अर्थमा भन्ने हो भने हाम्रो मुलुकले जस्तो अन्य मुलुकले पनि कामदार पठाउन उल्लिखित सर्त राखेको भए उपलब्धि हासिल हुने थियो भने नेपाली श्रमिकहरूले पैसा तिर्नुपर्ने अवस्था आउँदैन थियो । नेपाल एक्लै भएका कारण गन्तव्य मुलुकहरूले हाम्रो कुरालाई त्यति महत्त्व दिएनन् ।

सरकारले विदेशमा काम गर्न जाँदा पैसा लाग्दैन त भन्यो तर त्यसको मार समग्र वैदेशिक रोजगार क्षेत्रमा पर्‍यो । जसका कारण थुप्रै व्यवसायीहरू पलायन भए । ७० को दशक वैदेशिक रोजगारको क्षेत्रमा ठूलै उथलपुथल आयो । यसले सकारात्मकभन्दा नकारात्मक प्रभाव धेरै पार्‍यो । 'फ्रि भिसा, फ्रि टिकट'को प्रावधानले व्यवसायीलाई दायित्वविहीन बनायो भन्दा अत्युक्ति नहोला । भोलि कुनै कामदार समस्यामा पर्‍यो र फर्किनुपर्ने अवस्था आयो भने त्यसको क्षतिपूर्ति लिने ठाउँ नै छैन । कानुनअनुसार पैसा बुझाएर गएको पनि हुँदैन र व्यवसायी त्यसको जवाफदेही हुँदैनन् । फ्रि भिसा फ्रि टिकटको प्रावधान आएपछि पुराना व्यवसायी पलायन हुने र नयाँ लाइसेन्स लिनेको संख्या ह्वात्तै बढेको वैदेशिक रोजगार विभागको तथ्यांकले पनि देखाएको छ । अस्वस्थ्य प्रतिस्पर्धाले ठगीका घटना उत्तिकै बढेका छन् ।

यही ७० कै दशकमा हामीले कोरोना महामारीको पनि सामना गर्नुपर्‍यो । एक किसिमले भन्नुपर्दा नजरबन्दजस्तै अवस्था सिर्जना गर्‍यो । कोरोनाकै कारण प्रचलनमा रहेका थुप्रै उद्यम व्यवसाय कोल्याप्सको अवस्थामा पुग्यो भने सँगसँगै नयाँ कन्सेप्ट र बिजनेसको पनि उदय भयो । विश्वमा उद्योग गर्ने, ट्रेडिङ गर्ने, उत्पादन गर्ने, जागिर खाने र मानिसको चलायमान हुने सोचमा पनि परिवर्तन आयो । यसले नयाँ कुराको सिर्जना गर्‍यो ।

नेपालबाट सिर्जना भएको नयाँ परिवेशअनुरूपको श्रमिक पठाउनसक्ने अवस्था हुन सकेन, न त त्यो स्तरको जनशक्ति नै तयार गर्न सक्यौं । तर, कोभिडको लहर सकिएपछि गन्तव्य मुलुकमा परम्परागतरूपमा सञ्चालित पेसा व्यवसाय 'रिफर्म' भएपछि रोजगारीका लागि जाने नेपालीको संख्यामा पनि ह्वात्तै वृद्धि भयो ।

कोरोनापछि पढेलेखेका र उच्च मध्यम वर्गका नेपालीहरू पनि मलेसिया तथा खाडी मुलुकमा जान थालेका छन् । त्यस्तै वैदेशिक रोजगारमा जाने महिलाहरूको संख्यामा पनि सतप्रतिशतले नै वृद्धि भएको पाइएको छ । विदेश जान राहदानी लिने महिला पनि उल्लेख्य बढेका छन् । कोरोनाका कारण मानिससँग भएको सञ्चित रकम सकिएपछि आयआर्जनका लागि विभिन्न विकल्प खोजिरहेका छन् र सजिलो माध्यमको रूपमा वैदेशिक रोजगारीलाई लिइरहेका छन् । यसको चपेटामा महिला बढी देखिन्छन् । यतिखेर झण्डै ७० प्रतिशत मानिस रकमविहीन अवस्थामा रहेका छन् । अहिले नेपालीहरू कमाउनभन्दा पनि बाँच्नका लागि संघर्ष गरिरहेका छन् ।

नेपाल सामान्य कामदार पठाउने देशको रूपमा चिनिन्छ । नेपालबाट प्राविधिक जनशक्ति पठाउनसक्ने अवस्था पनि छैन । अन्तर्राष्ट्रिय डिमाण्डअनुसार मुस्किलले ०.००१ प्रतिशत दक्ष तथा प्राविधिक श्रमिक पठाउन सकिएला तर यो अन्य मुलुकको तुलनामा गणना नै हुँदैन । यसमा नेपालको शिक्षा प्रणालीले पनि काम गरेको छ । जसमा ८० प्रतिशत सैद्धान्तिक पढाइ हुन्छ । २० प्रतिशत प्राविधिक अध्ययनले मात्रै पुग्दैन । त्यसमा पनि हाम्रो प्रविधिक अध्ययनमा गराउनेभन्दा देखाउने बढी हुन्छ । यसले दक्षतामा निखार आउँदैन ।

जे होस्, काम जानोस् वा नजानोस्, प्राविधिक होस् वा अप्राविधिक जस्तो अवस्था भए पनि वैदेशिक रोजगारीमा जाने ट्रेण्ड भने निरन्तर चलिरहन्छ । यो विश्वव्यापी चक्र हो । अवसरका लागि मानिस जुनसुकै कुनामा पुग्नसक्छ । अवसरले नै मानिसलाई आप्रवासनमा पुर्‍याउँछ । यस्तो अवस्थामा नेपालीहरू अछूतो हुने कुरै आउँदैन ।

आजको दिनमा अलि आशा गरिएको कृषि क्षेत्र हो । यसमा पनि आधुनिक कृषि प्रणाली अवलम्बन गर्न नसक्दा प्रचुर उत्पादन हुन सकिरहेको छैन । आफूलाई पुग्ने उत्पादन गरेर बजारमा लैजाने अवस्था छैन । प्रविधिमैत्री प्रणालीको विकास नहुनु र परम्परागतरूपबाट हुने आम्दानीको स्रोतले नपुग्ने भएपछि नेपालीहरू वैदेशिक रोजगारीमा आकर्षित भएका हुन् । यसरी हेर्दा नेपालबाट वैदेशिक रोजगारीमा जाने नेपालीहरूको रफ्तार घट्ने देखिँदैन । व्यक्तिको आम्दानीको ठूलो हिस्सा स्वास्थ्य, शिक्षा र खाद्यान्नमा नै खर्च हुन्छ । सामान्य परिवारका लागि यो आम्दानी नेपालमा बसेर सम्भव छैन, जसका लागि विदेशिनु बाध्यात्मक अवस्था भए पनि अर्थोपार्जनको बलियो आधार वैदेशिक रोजगारी नै हो ।

वैदेशिक रोजगारीका लागि नेपालबाट मात्रै होइन विकसित भनिएको मुलुक अमेरिकाबाट पनि मानिसहरू अन्य मुलुक जाने गरेका छन् । झण्डै ४० प्रतिशत अमेरिकीहरू वैदेशिक रोजगारीमा रहेको विभिन्न तथ्यांकले देखाएको छ । यसर्थमा हामीले विश्वव्यापी परिवेशमा प्रतिस्पर्धा गर्नसक्ने प्राविधिक तथा दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्नुपर्छ । यसका लागि सरकारले आवश्यक लगानी र नीतिगत व्यवस्था गर्न जरुरी छ ।

अहिले विश्वबजारलाई दक्ष जनशक्तिको आवश्यकता छ । आप्रवासनको गतिलाई रोक्न नसकिने हुँदा सोहीअनुरूप हामीले हाम्रो दक्षतामा पनि अभिवृद्धि गर्न ढिलाइ गर्नुहुन्न । वैदेशिक रोजगारी जेनेटिक भइसकेको अवस्था छ । मेरो बाजे विदेश गएका थिए, बुबा पनि गए र म पनि जानुपर्छ भन्ने मान्यता बनिसकेको छ । यसलाई सरकारले बाध्यात्मक वैदेशिक रोजगारीको अवस्था भन्नु भन्दा पनि प्राकृतिक चक्रको रूपमा लिनु उत्तम हुन्छ र विदेश जाने नेपालीको सुरक्षण नीतिलाई बलियो बनाउनुपर्छ । यसमा सरोकारवाला सबैले पहल गर्न जरुरी भइसकेको छ ।

'वैदेशिक रोजगारी जेनेटिक भइसकेको अवस्था छ । मेरो बाजे विदेश गएका थिए, बुबा पनि गए र म पनि जानुपर्छ भन्ने मान्यता बनिसकेको छ । यसलाई सरकारले बाध्यात्मक वैदेशिक रोजगारीको अवस्था भन्नु भन्दा पनि प्राकृतिक चक्रको रूपमा लिनु उत्तम हुन्छ र विदेश जाने नेपालीको सुरक्षण नीतिलाई बलियो बनाउनुपर्छ । यसमा सरोकारवाला सबैले पहल गर्न जरुरी भइसकेको छ ।'

रोजगारी, वैदेशिक रोजगारी र विप्रेषण व्यवस्थापन

सुमन दाहाल
(सहसचिव, अर्थ मन्त्रालय)

आन्तरिक रोजगारी प्रवर्द्धन गर्नका लागि सम्भावित क्षेत्रहरूको पहिचान गरी लगानीको प्रत्याभूति गराउने, काम गर्ने संस्कृतिलाई बढावा दिने, पेसालाई मर्यादित बनाउने कार्य महत्वपूर्ण हुन्छन् । जसमा सीप विकास, उत्पादकत्व वृद्धि, न्यायोचित वितरण र समन्यायिक विकासलाई जोड दिनु अपरिहार्य छ ।

यतिखेर मुलुकको अर्थतन्त्र वैदेशिक रोजगारीमार्फत भित्रिने विप्रेषण (रेमिटचान्स)ले धानेको छ । स्वदेशमा रोजगारी सिर्जना गर्न नसक्दा वैदेशिक रोजगारीमा जाने नेपालीको संख्या दिनानु दिन बढ्दै गइरहेको छ । यस्तो परिस्थितिमा मुलुकभित्रै रोजगारीको अवसर सिर्जना गर्न कृषि, पर्यटन, उद्योगलगायतका क्षेत्रलाई प्रवर्द्धन गर्नुपर्ने टड्कारो आवश्यकता छ । अझ भन्नुपर्दा ठूलो संख्यामा रोजगारी सिर्जना गर्न कृषिको आधुनिकीकरण र व्यावसायीकरणलाई जोड दिनु सान्दर्भिक हुन्छ ।

स्वदेशमा नै रोजगारीको प्रचुर सम्भावना भए पनि वैदेशिक रोजगारी नेपालीहरूको नियतिजस्तै भइसकेको छ । यस्तो अवस्थामा रोजगारीका लागि विदेश जानुमात्रै उपलब्धि होइन, रोजगारदाता मुलुकलाई दक्ष जनशक्ति उपलब्ध गराउन सक्ने सामर्थ्य राख्नका लागि देशभित्र प्रत्येक प्रदेशमा एक-एक वटा तालिम केन्द्र सञ्चालनमा ल्याइनुपर्छ । जसको माध्यमबाट रोजगारदाता मुलुकहरूको मागमा आधारित दक्ष वा अर्धदक्ष जनशक्ति उपलब्ध गराउनसक्ने अवस्था बनाउन सकिनेछ। देश विकासमा विप्रेषणको योगदानलाई परिणाममुखी बनाउँदै वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केकाहरूसँग भएको पुँजी, सीप, प्राविधिक ज्ञान स्वदेशभित्रै उपयोग गर्ने वातावरण तयार गरी पुनःविदेशिने अवस्थालाई न्यूनीकरण गर्न सकिन्छ ।

स्वदेशमा हुने लगानी वृद्धिले उद्योगधन्दा, पेसा व्यवसाय र रोजगारीको वृद्धिदर पनि बढाउने हुँदा अधिकतम लगानीका क्षेत्रहरूको पहिचानमा बल पुग्नेछ । तसर्थ, पूर्वाधार क्षेत्रमा ठूलो मात्रामा लगानी बढाउन सकिने अवस्था छ । जसका कारण आन्तरिक रोजगारी प्रवर्द्धन हुनेछ । समग्र आर्थिक उन्नतिका लागि आन्तरिक र बाह्य लगानी आकर्षित गर्ने नीतिहरूको कार्यान्वयनतर्फ ध्यान पुऱ्याउनुपर्ने भएको छ । आर्थिक वृद्धिदर उच्च राख्ने उद्देश्यका साथै गरिब र धनीबीचको आयस्तरको असमानतालाई समेत न्यूनीकरण गर्ने खालका नीतिगत सुधार अहिलेको आवश्यकता हो । राज्यले प्रदान गर्नसक्ने रोजगारीका अवसरहरूलाई दुर्गम र पिछडिएको क्षेत्रमा लैजाने र स्वरोजगार सिर्जना गर्ने खालका कर्जामाथि पहुँच बढाउन देखिएका अवरोधहरू हटाइ वित्तीय क्षेत्र सुधारको पहल गरिहाल्नुपर्ने आवश्यकता छ ।

> “खाडी मुलुकहरूमा नेपाली श्रमिकले भारत, श्रीलंका, पाकिस्तान, फिलिपिन्स, इण्डोनेसियासहितका देशबाट आउने श्रमिकसँग प्रतिस्पर्धा गर्नुपर्ने अवस्था छ । दक्षताको अभावमा नेपालीहरूले अन्य मुलुकका श्रमिक समान ज्याला पाइरहेका छैनन् । यसकारण वैदेशिक रोजगारीमा जानुपूर्व दक्षता अभिवृद्धिका लागि विभिन्न सीपमूलक तालिम दिएर दक्ष जनशक्ति निर्माण गरी प्रतिस्पर्धात्मक र समान ज्यालादर निर्धारण गराउन सक्नु पनि उपलब्धिपूर्ण हुनेछ ।”

वैदेशिक रोजगारी र विप्रेषण व्यवस्थापन

नेपालीहरू वैदेशिक रोजगारीमा गइरहेका छन्, विप्रेषण पठाइरहेका छन् । यद्यपि, यसको प्रभावकारी प्रयोग हुन नसकेको आवाज उठ्ने गरेको छ । यसरी विदेश जानेहरूका लागि विशेष राहदानीको व्यवस्था गरी त्यसैको आधारमा सटही सुविधा, ब्याजदर, भन्सार सुविधाजस्ता कुरामा आकर्षण सहुलियत प्रदान गर्ने अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास अनुरूप नेपाल सरकारले पनि विदेशमा काम गर्ने नेपालीहरूलाई सोहीअनुसार व्यवस्था गर्न ढिला भइसकेको छ । यसैगरी विदेशस्थित नेपाली कूटनीतिक नियोगसँगको समन्वयमा वैदेशिक रोजगारका सम्भाव्य क्षेत्रहरूको खोजी, आवश्यक सीप र तिनको उपयोगका निम्ति चाल्नुपर्ने कदमहरूको पहिचान गरी त्यस्ता अवसरहरूको उपयोग गर्न पनि कूटनीतिकरूपमा पहल गर्न जरुरी छ । खाडी मुलुकहरूमा नेपाली श्रमिकले भारत, श्रीलंका, पाकिस्तान, फिलिपिन्स, इण्डोनेसियासहितका देशबाट आउने श्रमिकसँग प्रतिस्पर्धा गर्नुपर्ने अवस्था छ। दक्षताको अभावमा नेपालीहरूले अन्य मुलुकका श्रमिक समान ज्याला पाइरहेका छैनन् । यसकारण वैदेशिक रोजगारीमा जानुपूर्व दक्षता अभिवृद्धिका लागि विभिन्न सीपमूलक तालिम दिएर दक्ष जनशक्ति निर्माण गरी प्रतिस्पर्धात्मक र समान ज्यालादर निर्धारण गराउन सक्नु पनि उपलब्धिपूर्ण हुनेछ । वैदेशिक रोजगारमा जाँदा लाग्ने खर्च र विप्रेषणको नियमन गर्नेमात्र नभई श्रमिकहरूलाई एकै ठाउँबाट आवश्यक सुविधा प्रदान गर्न र एकद्वार नीतिमार्फत उपयुक्त संरचनाको निर्माण गरी सेवा प्रवाह गर्नुपर्ने देखिएको छ ।

रोजगारी प्रवर्द्धनः स्वरोजगारी/रोजगारी तथा वैदेशिक रोजगारी

आन्तरिक रोजगारी प्रवर्द्धन गर्नका लागि सम्भावित क्षेत्रहरूको पहिचान गरी लगानीको प्रत्याभूति गराउने, काम गर्ने संस्कृतिलाई बढावा दिने, पेसालाई मर्यादित बनाउने कार्य महत्त्वपूर्ण हुन्छन् । जसमा सीप विकास, उत्पादकत्व वृद्धि, न्यायोचित वितरण र समन्यायिक विकासलाई जोड दिनु अपरिहार्य छ । श्रमको माग र आपूर्तिबीच तादम्यता मिलाउन ‘सप्लाइ ड्रिभन’ भन्दा पनि ‘डिमाण्ड ड्रिभन’लाई बढी ध्यानदिनु जरुरी छ । यसका लागि शिक्षा नीतिलाई रोजगारमुखी बनाउन समयानुकूल परिमार्जन गर्दै लैजानुपर्ने देखिन्छ । साधारण शिक्षा र प्राविधिक शिक्षाबीचको सन्तुलन कायम गर्न आवश्यक शिक्षा नीति अवलम्बन गर्नुपर्नेछ ।

सरकार आफैंले सबैलाई रोजगारी दिन नसक्ने हुँदा रोजगारी सिर्जना गर्ने वातावरण अनुकूल बनाउने उदार आर्थिक नीतिलाई अंगीकार गर्दै निजी क्षेत्रको प्रोत्साहन तथा प्रवर्द्धनमा सहयोगी भूमिका निर्वाह गर्नुपर्ने हुन्छ । यसका लागि लगानीमैत्री वातावरणको ग्यारेण्टी गरी आन्तरिक रोजगारी प्रवर्द्धन गर्ने बाटो खोल्नु उपयुक्त र हितकर हुनेछ । वैदेशिक रोजगारीलाई मर्यादित एवं सम्मानजनक बनाउन विदेश जान चाहने श्रमशक्तिको सीप विकास तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्न एकद्वार नीति लागू गर्नु उपयुक्त देखिन्छ । जसका कारण विभिन्न निकायहरूले एकै किसिमको तालिम सञ्चालन गर्ने परिपाटीको अन्त्य गर्न सहयोग पुऱ्याउनेछ ।

सम्पूर्ण तालिम प्रदायक संस्थाहरूलाई श्रम तथा रोजगार मन्त्रालयको छाताभित्र ल्याई सीप विकास तथा भोकेसनल तालिम सञ्चालनका लागि नीति बनाइनुपर्छ । विशेषगरी सीमान्तकृत तथा पिछडिएका वर्गलाई प्राथमिकतामा राखी तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै ‘एक व्यक्ति, एक सीप’को अवधारणालाई लागू गर्नु सान्दर्भिक हुने देखिन्छ । रोजगारीको परिभाषालाई पुनःपरिभाषित गर्दै न्यूनतम ज्यालालाई अझ बढी वैज्ञानिक बनाउनुपर्ने आवश्यकता छ । अनौपचारिक क्षेत्रमा पनि न्यूनतम ज्यालाको अवधारणा लागू गर्नुपर्ने आवाज उठिरहेको अवस्थामा रोजगारदाता तथा श्रमिकहरू दुवैलाई सुहाउँदो र लचिलो श्रम नीति तर्जुमा गर्नु बढी बुद्धिमता हुन आउँछ । सँगसँगै स्वरोजगारीको प्रवर्द्धन, बाध्यकारी तथा बालश्रमको अन्त्य, पेसागत सुरक्षा र स्वास्थ्यमा जोड दिने र श्रमिकहरूलाई सामाजिक सुरक्षाको प्रत्याभूति गराउन सक्नुपर्छ । श्रम विभागलाई सशक्त बनाउने र श्रम कार्यालयहरूको संख्या, क्षमता तथा पहुँचमा वृद्धि गर्दै लैजानुपर्ने देखिएको छ ।

देशभरका रोजगार सूचना केन्द्रहरूलाई रोजगारीको माग र आपूर्तिको पुलको रूपमा विकास गर्नु प्रभावकारी हुन आउँछ । जुन उद्देश्यका साथ रोजगार सूचना केन्द्रको स्थापना गरिएको हो, सोअनुरूप सञ्चालन हुन नसके ती केन्द्रहरूलाई खारेज गर्नु राम्रो हुन्छ ।

(बाँकी पृष्ठ ज मा)

वैदेशिक रोजगार र मुलुकको अर्थतन्त्र

उत्तम घिमिरे

वैदेशिक रोजगार व्यवसायी, श्रम तथा रोजगार मन्त्रालय दुवैको तत्काल सूक्ष्म ध्यान जान आवश्यक ठान्दछु । त्यो के भने वैदेशिक रोजगार व्यवसायी ८११ वटा छन् । उनीहरु त सरकारको नीति, नियम, कानुन मातहतमा चलेका हुन्छन् ।

> वैदेशिक रोजगार भन्नेबित्तिकै नकारात्मक धारणा बनाइहाल्नु हुँदैन । किनकि, यो व्यवसाय हाम्रो देशको मात्र सरोकारको विषय होइन । संसारभरि कुनै न कुनै रूपमा यो व्यवसाय प्रचलित छ । कारण के भने आजको युग ग्लोबलाइजेसन (विश्वव्यापीकरण)को युग हो । सिंगो विश्व अत्याधुनिक प्रविधि तथा सञ्चार क्षेत्रको तीव्र विकासले गर्दा एउटा गाउँमा परिणत भइसकेको कुरा अब कसैबाट छिपेको छैन ।

वैदेशिक रोजगार नेपालको अर्थतन्त्रको एउटा प्रमुख स्तम्भ हो । हाम्रो अर्थतन्त्रको वार्षिक बजेट झण्डै १८ खर्बको छ । वैदेशिक रोजगारबाट प्राप्त हुने रेमिटचान्सले नै वार्षिक बजेटको एकतिहाइ हिस्सा ओगटेको विषय सर्वविदितै छ । वार्षिक छ लाखभन्दा बढी नेपालीहरू विभिन्न श्रम गन्तव्य मुलुकमा रोजगारीका लागि बाहिरिन्छन् । सरकारले हालसम्म यति ठूलो संख्यामा देशभित्र वार्षिक रोजगारी सिर्जना गर्न सकेको छैन । कल्पना गरौं, यदि यो जनशक्ति वैदेशिक रोजगारमा नगएको भए हाम्रो देशको अर्थतन्त्र डामाडोल हुन्थ्यो होला । कति ठूलो नकारात्मक प्रभाव पर्थ्यो होला । वैदेशिक रोजगारबाट लामो समयपछि फिर्ता भएका केही जनशक्तिले देशभित्र ज्ञान र सीप भित्र्याएर नयाँ रोजगारी सिर्जना गरेका उदाहरण पनि प्रशस्तै छन् ।

हाम्रो देशमा विधिसम्मत ढंगले वैदेशिक रोजगारीमा पठाउन भनी हालसम्म ८११ वटा वैदेशिक रोजगार व्यवसायीहरूले सरकारबाट स्वीकृति पाएका छन् । यी मध्ये धेरैले तुलनात्मकरूपमा राम्रैसँग आफ्नो व्यवसाय चलाएका पनि छन् । यद्यपि केही म्यानपावर कम्पनीहरू बेलाबेलामा विभिन्न खाले विवादमा पनि पर्दै आएका छन् । यसै विषयलाई आधार बनाई एकथरी मान्छेहरू भन्दछन्- म्यानपावर कम्पनीहरू बन्द गरिनुपर्छ । वैदेशिक रोजगारमा युवाहरूलाई पठाउने काम सरकारले बन्द गर्नु पर्दछ । यदि त्यसो हो भने देशको आन्तारिक परिस्थिति त्यसको लागि परिपक्व हुनुपर्‍यो नि !

फेरि, वैदेशिक रोजगार भन्नेबित्तिकै झन् नकारात्मक धारणा बनाइहाल्नु पनि हुँदैन । किनकि, यो व्यवसाय हाम्रो देशको मात्र सरोकारको विषय होइन । संसारभरि कुनै न कुनै रूपमा यो व्यवसाय प्रचलित छ । कारण के भने आजको युग ग्लोबलाइजेसन (विश्वव्यापीकरण)को युग हो । सिंगो विश्व अत्याधुनिक प्रविधि तथा सञ्चार क्षेत्रको तीव्र विकासले गर्दा एउटा गाउँमा परिणत भइसकेको कुरा अब कसैबाट छिपेको छैन ।

अब म यहाँ वैदेशिक रोजगारसँग जोडिएको एउटा गम्भीर विषय उठान गर्न चाहन्छु । यसतर्फ वैदेशिक रोजगार व्यवसायी, श्रम तथा रोजगार मन्त्रालय दुवैको तत्काल सूक्ष्म ध्यान जान आवश्यक ठान्दछु । त्यो के भने वैदेशिक रोजगार व्यवसायी ८११ वटा छन् । उनीहरू त सरकारको नीति, नियम, कानुन मातहतमा चलेका हुन्छन् । तीमध्ये कसैले गम्भीर गल्ती गरेछ भने पनि रेकर्डमा आउँछन् । आवश्यक कारबाही गर्न पनि सजिलो हुन्छ । यहाँ त वैदेशिक रोजगारका नाममा म्यानपावर कम्पनीको नाम जोडेर होस् अथवा नजोडिकनै व्यक्तिगतरूपमा चाँडै मालामाल हुने कु-मनसाय राखेर हजारौं व्यक्तिहरू देशभरि सलबलाइराखेका छन् । जसलाई हामी सरल भाषामा वैदेशिक रोजगार एजेण्ट भन्दछौं ।

यो लेख नियमानुसार लाइसेन्स प्राप्त एजेन्टतर्फ लक्षित छैन । मात्र ठगी नियत भएका व्यक्तितर्फ लक्षित छ । यस्ता हजारौं व्यक्तिहरूले एकातिर वैदेशिक रोजगार व्यवसायको बद्नाम गराएका छन् भने अर्कोतर्फ दशौं हजार सोझा, सीधा मानिसहरूलाई ठगी गरी ऋणमा डुबाउने र विदेशमासमेत अलपत्र पार्ने काम निर्लज्जरूपमा गरिरहेका छन् । तसर्थ यस्तो मानव बेचविखनको जघन्य अपराधलाई रोक्न वैदेशिक रोजगार व्यवसायी, सरकार र अन्य सरोकारवाला सबैको ऐक्यबद्धता र भूमिका महत्त्वपूर्ण हुन्छ ।

यसै सन्दर्भमा म यहाँ एउटा ताजा खबर लेख्न सान्दर्भिक ठान्दछु । मिति २०८०-०१-०८ शुक्रबार दिनको २ बजेदेखि ५ बजेसम्म चावहिल मित्रपार्कस्थित टेक्सास कलेजको हलमा शान्ति सुरक्षासम्बन्धी अन्तर्क्रिया कार्यक्रमको आयोजना गरिएको थियो । यो कार्यक्रममा म पनि पूरा समय उपस्थित थिएँ । नागरिक सामुदायिक सेवा केन्द्र र सामुदायिक प्रहरी सेवा केन्द्रद्वारा आयोजित उक्त अन्तक्रियामा काठमाडौंका प्रहरी उपरीक्षक दानबहादुर कार्की उपस्थित हुनुहुन्थ्यो । उहाँको भनाइलाई आधार मान्दा आर्थिक लेनदेनका आपराधिक मुद्दाहरू काठमाडौंमा मात्र दैनिक ५० वटा दर्ता हुँदा रहेछन् । यो तथ्यांक भयावह हो । वैदेशिक रोजगारसँग सम्बन्धित आर्थिक लेनदेनका मुद्दाहरू मात्र कति वटा दर्ता हुन्छन् भनी मैले उहाँलाई प्रश्न गरेँ । उहाँले यसबारे अहिले नै ठ्याक्क भन्न नसकिने हुनाले मलाई प्रहरी परिसर टेकुमा आएर बुझ्न आग्रह गर्नुभयो ।

जे होस्, हामी सबै सरोकारवालाहरू अर्थात् नागरिक समाज, वैदेशिक रोजगार विभाग, प्रहरी र म्यानपावर कम्पनीहरू एकदमै चनाखो र सचेत हुनुपर्ने बेला भइसकेको मैले महसुस गरेँ ।

रोजगारी...

श्रम तथा रोजगारसँग सम्बन्धित कानुनहरूलाई अन्य क्षेत्रगत नीतिहरूसँग आबद्धता कायम गरी वैदेशिक रोजगारीमा हुने ठगीलाई न्यूनीकरण गर्न र अन्य कार्यक्रमको प्रभावकारी सञ्चालनमा अनुगमन तथा मूल्यांकनमा प्रयोग गर्नु उपयुक्त हुन्छ । प्रस्तावित एकीकृत सामाजिक सुरक्षा ऐन र श्रम ऐन यथाशीघ्र जारी गरी सामाजिक सुरक्षा योजना कार्यान्वयन तथा असल श्रम सम्बन्ध बनाउन आवश्यक छ । वैदेशिक श्रमबजारलाई श्रमिकमैत्री बनाउन जनशक्तिको विकास र गन्तव्य मुलुकसँगको श्रम सम्झौतालाई प्रभावकारी बनाउनु अपरिहार्य छ । त्यस्तै सबै विप्रेषणलाई औपचारिक माध्यमबाट देशमा ल्याउनका लागि सुविधा दिनुका साथै त्यसलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा लगानी गर्ने नीति अवलम्बन गर्नु प्रभावकारी देखिने छ । तसर्थ, तालिमपश्चात् बनेको सीपयुक्त जनशक्तिलाई उद्यमशीलता, वस्तुगत सहायता, वित्तीय सहायता, उत्पादनमा प्रोत्साहन, गुणस्तरीय सेवा प्रवाह र बजारीकरणमा सहज पहुँचको सरल संयन्त्र विकास गर्ने दायित्व सरकारकै हो । यसका लागि सबैले हातेमालो गर्नु जरुरी छ ।

(कुराकानीमा आधारित)

10TH YEARS ANNIVERSARY

हार्दिक शुभकामना

प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

पुर्नरबास नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
सुदुरपश्चिम प्रदेश, कञ्चनपुर नेपाल

हार्दिक शुभकामना

प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा हार्दिक बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

शुभप्रवा सेभिङ्ग एण्ड क्रेडिट को-अपरेटिभ लिमिटेड
SHUBHAPRAVA SAVING & CREDIT CO-OPERATIVE LTD.

प्रधान कार्यालय: | Your Financial Partner

चुच्चेपाटी, चाबहिल, काठमाडौं, फोन नं. ०१-४४६१७५६/४४६१७५६
सदस्य सुविधा काउन्टर: न्युरोड, फोन नं. ०१-५३६५०८९/५३६३०८७
Email: info@shubhaprava.com.np, shubhaprava.cop@gmail.com, www.shubhaprava.com.np

सुखद दशकको आशा

नाकाबन्दी, भूकम्प र कोरोनाले गाँजेको एक दशक

सुन्दर पाण्डे

> संकटै संकटले भरिएको दशक ७० पार गरी ८० को दशकमा प्रवेश गरिसकेको छ । आवधिक निर्वाचन सम्पन्न भई नयाँ सरकार आइसकेको अवस्था छ । चुनावमा स्थिर सरकारको नारा लिएर जनतामाझ गएका दलहरूको गठबन्धन सरकार छ । यो गठबन्धनले आगामी पाँच वर्ष विकास र समृद्धिलाई लक्ष्यमा राखेर काम गरे ८० को दशकलाई सुखद बनाउन आधार तयार हुने अपेक्षा गर्न सकिन्छ । तर, दलहरूबीचको गठबन्धन टुट्ने र फेरिने टुंगो नहुँदा फेरि सरकार फेरिइरहने प्रवृत्ति नदोहोरिएला भन्न सकिन्न ।

७० को दशकको सुरुआती अवस्थामै नेपालमा विनासकारी भूकम्प गयो । करिब नौ हजार मानिसले ज्यान गुमाउँदा लाखौं मानिस घरबारविहीन बने । राजनीतिकरूपमा स्थायी सरकारको अभाव यस दशकमा पनि देखियो । त्यसमाथि प्राकृतिक विपत्तिका कारण नेपाली जनताले ठूलो क्षति बेहोर्नुपर्‍यो ।

२०७२ साल वैशाख १२ को विनासकारी भूकम्पका कारण धरहरासँगै कैयौं देशवासीका परिवार ढले, घर ढले अनि सपना ढले । देशभरका १० लाखभन्दा बढी घरहरू क्षतिग्रस्त बने । गृह मन्त्रालयका अनुसार उक्त भूकम्पका कारण मुलुकले पाँच खर्ब २५ अर्बभन्दा बढीको क्षति बेहोर्न बाध्य भयो । भूकम्पका कारण कतिपय संरचनाहरू ध्वस्त बने, एकाध उद्योगहरूबाहेक अन्यले सञ्चालन हुने अवसर पाउन सकेनन् । धेरै मानिसहरूले रोजगार गुमाए ।

सोही साल नेपालको संविधान जारी भयो । असोज ३, २०७२ मा जारी भएको संविधान राजनीतिकरूपमा उत्कृष्ट कार्य भए पनि व्यावहारिकरूपमा भने विरोधका स्वरहरू गुञ्जिन थाले । दोस्रोपटकको संविधानसभाको अन्तिम समयमा मात्र संविधान बन्यो । उक्त संविधानप्रति पनि कतिपय मानिसहरूको विरोधका शृंखलाहरू अहिलेसम्म रोकिएको छैन ।

त्यसबाहेक नेपालीले जुगौंसम्म सम्झिने अर्को घटना भयो २०७२ असोज ६ गते । ३ गते जारी भएको संविधानप्रति असन्तुष्टि जनाउँदै भारतले अघोषितरूपमा नाकाबन्दी गर्‍यो । त्यसपछि नेपालले ठूलो ऊर्जा संकट बेहोर्‍यो । तराई क्षेत्रमा संविधानकै कारण हिंसात्मक गतिविधि बढे । उता भारतको नाकाबन्दी र तराईको आन्दोलनले नेपालको अर्थतन्त्र ध्वस्त भएको थियो ।

नाकाबन्दीका कारण भारतसँग निर्भर रहेको पेट्रोलियम पदार्थका साथै कतिपय खाद्यान्नहरूको अभाव नेपालीहरूले भोग्नुपर्‍यो । अघोषितरूपमै भारतले नेपालमाथि आफ्नो प्रभुत्व कायम गर्न खोज्यो, त्यसको प्रत्यक्ष मारमा नेपाली जनता परे । नेपालको अर्थतन्त्र मात्र नभई देशका हरेक क्षेत्रलाई नाकाबन्दीले ठूलो असर गर्‍यो । भूकम्पपछि थलिएका नेपालीहरूमाथि थप पीडा थपियो ।

वर्षको सुरुमै गएको भूकम्पका कारण त्यसपछिको लामो समयसम्म अप्रत्यक्ष मार बेहोरिराखे, त्यसको असर अहिलेसम्म पनि सकिइसकेको छैन ।

त्यसपछि फेरि विश्वमा अर्को संकट देखापर्‍यो यो दशकमा कोभिड-१९ को संक्रमण । चीनबाट सुरु भएको कोरोना भाइरसका कारण नेपालमा अहिलेसम्मको अवस्थामा १२ हजारभन्दा बढीले ज्यान गुमाइसकेका छन् । २०७७ सालको अन्तिमदेखि नेपालमा पनि देखिएको कोरोनाका कारण अहिलेसम्म १० लाखभन्दा बढी मानिस संक्रमित भइसकेका छन् । विश्वभर ६८ करोडभन्दा बढी कोरोना संक्रमणबाट संक्रमित भइरहँदा ६८ लाखभन्दा बढी मानिसले ज्यान गुमाइसकेका छन् । विश्वभर नै कोरोना महामारी फैलिएका कारण वैदेशिक रोजगारमा निर्भर नेपालको युवापुस्तामध्ये अधिकांशले रोजगारी गुमाउन बाध्य भए । सयौं नेपालीले विदेशमै ज्यान गुमाउन पुगे ।

खेलकुद

२०७२ सालमा नेपालको प्रमुख खेल फुटबलमा अर्को बज्रापात पर्‍यो । असोज २७ गते तत्कालीन फुटबल कप्तान सागर थापासहित सन्दीप राई, रितेश थापा, विकाससिं क्षेत्री, प्रशिक्षक अञ्जन केसी र फिजियो डेविड थापा पक्राउ परे । पछि विशेष अदालतले २०७५ जेठ २४ गते सफाइ दिएको थियो ।

सार्क क्षेत्रमा ज्यादै बलियो मानिएको नेपाली फुटबलले ७० को दशकमा खासै उल्लेखनीय प्रदर्शन नगरे पनि दशकको अन्तिमतिर भने केही आशा देखाएको छ ।

त्यस्तै ७० को दशकमा नेपाली क्रिकेट शिखरमा पुगेको थियो । पारस खड्काले नेपाली क्रिकेटको लयलाई राम्रोसँग तिखारेका थिए । त्यसपछि उनले एक्कासि कप्तानीका साथ क्रिकेट टिम छाडेपछि ज्ञानेन्द्र मल्ल हुँदै सन्दीप लामिछानेमा कप्तानीको जिम्मेवारी आएको थियो । ज्ञानेन्द्रले क्रिकेट खेलाडीहरूको हक हितका लागि केही आवाज उठाएपछि क्यानसँग विवाद भयो र उनलाई कारबाहीस्वरूप कप्तानीबाट हटाइएको थियो ।

उनलाई हटाएपछि कप्तानको जिम्मेवारी लिएका सन्दीप लामिछानेमाथि दशकको अन्त्यतिर संगीन आरोप लागेपछि उनी पनि निलम्बित भए । त्यसपछि रोहित पौडेलले कप्तानी पाए । रोहितको कप्तानीमा नेपालले ७० को दशकको अन्त्यतिर उत्कृष्ट क्रिकेट खेल्दै विश्वकप लिग छनोटका लागि छनोट हुँदै एकदिवसीय मान्यता कायम राखेको थियो ।

सन्दीप लामिछानेविरुद्ध लागेको आरोप ७० को दशकमा किनारा लाग्न सकेन । अझै पनि अदालतमा विचाराधीन रहेको अवस्थामा उनी नेपाली क्रिकेट टिममा फर्किंदै उच्च लयका साथ प्रदर्शन गरिसकेका छन् । उनले शुक्रबार सम्पन्न खेलमा एक विकेट लिँदै विश्वमै सबैभन्दा छिटो १०० विकेट लिने खेलाडीसमेत बनिसकेका छन् ।

नेपाली खेल जगतमा क्रिकेट र फुटबलबाहेक ७० को दशकमा ब्याडमिन्टनमा प्रिन्स दाहाल चर्चाको शिखरमा रहे । उनी विश्व र्‍याङकिङमै परे । त्यसबाहेक पौडीकी गौरिका सिंह पनि ७० को दशककी चर्चित खेलाडी हुन् ।

चलचित्र

नेपाली चलचित्र पनि ७० को दशकमा ज्यादै मारमा पर्‍यो । दशकको सुरुआतकै भूकम्पका कारण अधिकांश चलचित्र हलहरू क्षतिग्रस्त भए । ठूला भवनहरूमा मानिसहरू जान डराए । त्यसकारण हलसम्म चलचित्र नै पुगेनन् । कतिपय निर्माताहरूले फिल्म रिलिज गर्ने हिम्मत नै गरेनन् भने छायांकनमै रहेका चलचित्रहरू त्यतिकै रोकिए । केही चलचित्रहरूले अपेक्षाकृत नभए पनि सामान्य व्यापार गरे । अधिकांश चलचित्रहरूले आशातीत बजार पाउन सकेनन् । दशकमा सबैभन्दा सफल छक्का-पञ्जा र कबड्डीका सिक्वेल मान्न सकिन्छ । त्यसबाहेकका चलचित्रहरू सिर्जनाका हिसाबले उत्कृष्ट भए पनि व्यापारिकरूपमा खासै सफल हुन सकेनन् ।

७० को दशकमा नेपाली चलचित्रका लागि एउटा कोशेढुंगा भने अभिनेत्री सुरक्षा पन्तले कोर्न सफल भइन् । उनले कान्स चलचित्र महोत्सवमा सहभागी हुने अवसर पाइन्, जो नेपालबाट कान्सको रेडकार्पेटमा जाने पहिलो सौभाग्यशाली नायिका बनिन् ।

यस दशकमा खासगरी नेपालमा मसलाजन्य चलचित्रभन्दा पनि समाजको सामान्य कथा बोकेका चलचित्रहरू सफल भए । नेपाली चलचित्र बनाउने ट्रेण्ड पनि नयाँ निर्माता तथा निर्देशकहरूले ल्याए, जसले गर्दा परम्परागत चलचित्र बनाउने निर्देशक र निर्माताहरूले सफलता हात पार्न सकेनन् ।

त्यस्तै कोरोना महामारीका कारण पनि नेपाली चलचित्र क्षेत्र ठूलो मारमा पर्‍यो । बढ्दो कोरोना संक्रमण नियन्त्रणका लागि गरिएको लकडाउनका कारण सबैभन्दा पहिला मनोरञ्जनका क्षेत्रहरू बन्द हुने सरकारको घोषणाले सबैभन्दा बढी मार चलचित्र क्षेत्रलाई परेको देखियो । अन्य क्षेत्रहरू पनि कोरोनाको मारमा परे । मनोरञ्जनको क्षेत्रलाई सरकारले बन्द हुनेमा पहिलो र खुल्ने अन्तिम सूचीमा राखेसँगै कोरोनाको प्रत्यक्ष मारमा चलचित्र परेको स्पष्ट छ ।

दशकको अन्त्यतिर कोरोना महामारी केही हदसम्म नियन्त्रणमा आइसकेको अवस्थामा केही नेपाली चलचित्रहरूले दर्शक हलसम्म फर्काउने प्रयास गरेका छन् र सफल पनि भएका छन् । तर, पछि पछिल्ला केही वर्षहरूमा देखिएको आर्थिक समस्याका कारण चलचित्र हेर्न हलसम्म जाने दर्शकको कमी हुँदै गएको देखिएको छ । मानिसले सबैभन्दा पहिलो आधारभूत आवश्यकताका रूपमा गाँस, बास र कपासपछिमात्र मनोञ्जनात्मक क्षेत्रलाई लिने भएकोले पनि चलचित्र क्षेत्र प्राथमिकताको सूचीमा नपरेको देखिएको छ ।

अर्थतन्त्र

७० को दशकमा नेपालको अर्थतन्त्र ज्यादै बिर्सनलायक देखिएको छ । वैदेशिक रोजगारबाट प्राप्त हुने रेमिटयान्सलाई प्रमुख स्रोतका रूपमा लिएको नेपाल सरकारले ७० को दशक सुरुआतमै नाकाबन्दी, भूकम्प जस्ता विनासकारी र बिर्सनलायक घटनाहरूको सामना गर्नुपर्‍यो । त्यसैमाथि अस्थिर सरकारका कारण देशको अर्थतन्त्रलाई प्रत्यक्ष मारमा पर्न गयो । नाकाबन्दीबाट कच्चा पदार्थदेखि लिएर हरेक सामग्रीका लागि छिमेकी मुलुकमा निर्भर रहनुपर्ने बाध्यताले ठूलो पाठ सिकायो । तर, सरकारले त्यसपछि पनि अर्थतन्त्र सुधारका लागि कुनै ठोस कदम चाल्न सकेको देखिँदैन ।

नाकाबन्दीसँगै भूकम्पले मारमा परेका अर्थतन्त्रलाई थप तहसनहस बनाउने काम गर्‍यो कोरोना महामारीले । दशौं लाख कोरोना संक्रमितको उपचारदेखि लिएर जनधनको क्षतिका कारण उद्योग, कलकारखानाहरू बन्द हुन पुगे । विदेशबाट रेमिटयान्स भित्र्याउने नेपाली युवाहरू कामको अभावमा स्वदेश फर्कन बाध्य भए । देशभित्रका विकास निर्माणका आयोजनाहरूको काम रोकियो, जसले गर्दा देशभित्र पनि बेरोजगारीको समस्या बढ्दै गयो । त्यतिमात्र नभएर मानिसहरूसँग रहेको चलपुँजी औषधि, उपचार र खानाकै लागिमात्र प्रयोग हुनुपर्ने बाध्यता आइलाग्यो, जसले गर्दा कुनै पनि उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगानी हुन नसक्नु देशको अर्थतन्त्र थप कमजोर गराउने कारक बन्न पुग्यो ।

मुलुकको अर्थतन्त्रलाई नकारात्मक दिशातर्फ लैजाने काम यस दशकमा रसिया र युक्रेनबीचको द्वन्द्वले पनि गर्‍यो । यी दुईबीचको युद्धका कारण खाद्यान्नको भकारी मानिएको युक्रेनमा खाद्यान्न उत्पादन र निर्यात हुन छाडेपछि विश्वका प्रायः मुलुकहरूमा खाद्यान्न संकट देखापर्‍यो । आयातकै भरमा मुलुकलाई खाद्यान्न दिलाउने मुलुकहरूजस्तै नेपालले पनि खाद्यान्न आयातमा धेरै रकम खर्च गर्नुपर्ने बाध्यता आइलाग्यो । खाद्य सामग्रीहरूको महँगी बढ्यो, त्यसकारण अर्थतन्त्र तहसनहसजस्तै देखिएको छ ।

बैंकिङ तथा वित्तीय संस्थाहरूमा आर्थिक अभाव हुन थाल्यो, जसले गर्दा सरकार सञ्चालनकै बागडोर सम्हालेका व्यक्तित्वहरूबाट पनि नेपालको अर्थतन्त्र संकटमा छ भन्नेजस्ता अभिव्यक्तिहरू आउन थाले । बैंकिङ क्षेत्रले ऋण लगानी कटौती गरेसँगै घरजग्गाका साथै सेयरबजारमा पनि एकाएक गिरावट आयो । जसले गर्दा बजारमा चालु पुँजीको ज्यादै अभाव देखियो ।

समग्रमा ७० को दशकमा नेपालमात्र नभई विश्वले नै हरेक क्षेत्रमा संकट बेहोर्नुपरेको देखिएको छ । केही सीमित व्यवसायीबाहेक अधिकांशले आर्थिकरूपमा संकटग्रस्त अवस्थामा गुज्रनुपर्‍यो । जसले गर्दा एउटा क्षेत्रमात्र नभई सबै क्षेत्रमा संकट देखिएको छ ।

संकटै संकटले भरिएको दशक ७० पार गरी ८० को दशकमा प्रवेश गरिसकेको छ । आवधिक निर्वाचन सम्पन्न भई नयाँ सरकार आइसकेको अवस्था छ । चुनावमा स्थिर सरकारको नारा लिएर जनतामाझ गएका दलहरूको गठबन्धन सरकार छ । यो गठबन्धनले आगामी पाँच वर्ष विकास र समृद्धिलाई लक्ष्यमा राखेर काम गरे ८० को दशकलाई सुखद बनाउन आधार तयार हुने अपेक्षा गर्न सकिन्छ । तर, दलहरूबीचको गठबन्धन टुट्ने र फेरिने टुंगो नहुँदा फेरि सरकार फेरिइरहने प्रवृत्ति नदोहोरिएला भन्न सकिन्न । पछिल्लो चुनावबाट नयाँ दलहरूको उदयले परम्परागत दलहरूलाई सच्चिनका लागि दबाब बढेको अवस्था छ । यसले गर्दा गठबन्धन कायम राख्दै मुलुकको विकास र समृद्धिको लक्ष्यमा सरकार केन्द्रित हुने अपेक्षा गर्न सकिन्छ । आशा गरौं ८० को दशकले यसअघिका पीडाहरूलाई बिर्साउँदै सुखद क्षणहरू ल्याउनेछ ।

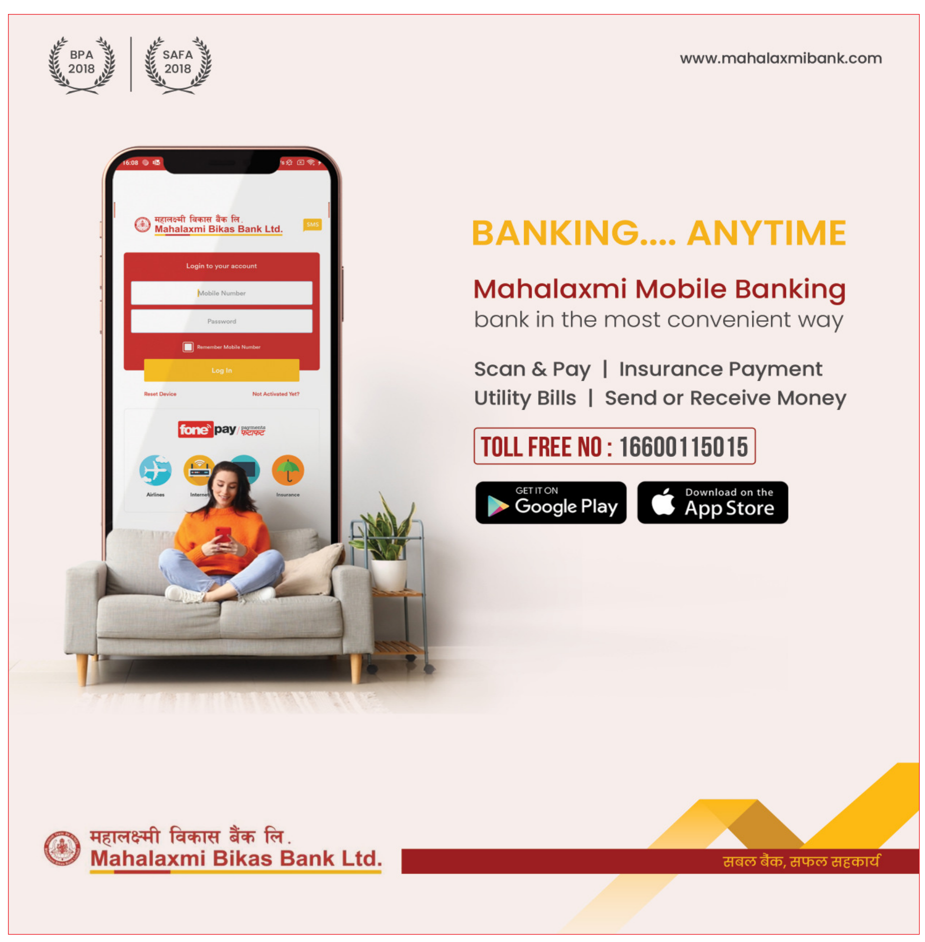

१०औं प्रभाव दैनिक ANNIVERSARY

उद्धव सिलवाल

संकटोन्मुख अर्थव्यवस्थामा बजेटको भरोसा

सरकारले बजेटका कार्यक्रमहरु तयार पारेर स्रोत परिचालन गर्दा निम्न आर्थिक अवस्था र पिछडिएका वर्गलाई बढी महत्व दिनुपर्ने, गरिब र युवा उमेर समूहलाई प्राथमिकतामा राख्नुपर्ने, विभिन्न सीपमूलक तालिमका कार्यक्रमहरु ल्याइनुपर्ने, सार्वजनिक सेवाको प्रभावकारिता बढाउनुपर्ने, कृषि क्षेत्रलाई विस्तार गर्नुपर्ने, रोजगारी सिर्जना गरी पलायन हुने गरेका जनशक्तिलाई रोक्नुपर्ने खाँचो देखिएको छ ।

> विकासका काम निर्धारित समयभित्र सकाउने प्रणालीको विकास विगतदेखि अहिलेसम्म पनि हुन सकेको देखिँदैन । बनाउँदै भत्काउने र भत्काउँदै बनाउने कार्यलाई आमनागरिकले कमिसनरूपी मिठाईको रुपमा लिन थालेको पनि लामो समय भइसकेको छ । तर, पनि यसले निरन्तरता पाइरहेकै छ ।

भन्सार विभागले सार्वजनिक गरेको चालु आर्थिक वर्षको चैत मसान्तसम्मको वैदेशिक व्यापार स्थितिले सुरुदेखि नै निराशाजनक रहेको वैदेशिक व्यापारमा सुधार आउन नसकेको देखाएको छ । अर्थतन्त्रका अन्य सूचकहरूमा केही सुधार देखिए पनि वैदेशिक व्यापारका क्षेत्रमा कूल व्यापारदेखि आयात तथा निर्यात व्यापार र व्यापार घाटामा सुधार आउन नसकेको विभागले सार्वजनिक गरेको तथ्यांकले देखाएको हो ।

चैतमा नेपालले १३ अर्ब ४८ करोड ३७ लाख रूपैयाँ बराबरको निकासी गरेको छ भने एक खर्ब ४२ अर्ब १२ करोड ३४ लाख रूपैयाँ बराबरको वस्तु आयात गरेको छ । चैतसम्म कूल व्यापार घाटा १० खर्ब ८३ अर्ब २२ करोड ९० लाख रूपैयाँ रहेको छ । गत आवको सोही अवधिको तुलनामा व्यापार घाटामा कमी आए पनि निर्यातको हिस्सा बढ्न नसकेको तथ्यांकले पुष्टि गरेको छ । यो अवधिमा नेपालको भारतसँगको व्यापार घाटा छ खर्ब ७० अर्ब ७६ करोड रूपैयाँ रहेको छ । चीनसँग एक खर्ब ६१ अर्ब ८१ करोड रूपैयाँ व्यापार घाटा रहेको छ ।

यस्तो अवस्थामा अर्थ व्यवस्थाको दिगो विकासका लागि माग र आपूर्तिबीच सन्तुलन कायम गर्नुपर्नेमा त्यसतर्फ राज्य संयन्त्रले ध्यान दिन सकेको छैन । जसको कारण अर्थव्यवस्था असन्तुलनतर्फ जान थालेको छ । शासनको वैधता कायम गर्ने एवं सार्वजनिक निकाय र नागरिकबीच सुसम्बन्ध स्थापित गर्ने कार्यमा राज्य चुकेको छ ।

नेपालको आर्थिक नीति, आवधिक योजना, प्रत्येक वर्षको आर्थिक ऐन र बजेट एवं सरकारद्वारा गठित विभिन्न आर्थिक सुधार कार्यदल, वित्तीय कार्यदल, सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापन कार्यदलजस्ता आयोग, समिति कार्यदलका सुझाव र सरकारद्वारा समयसापेक्षरूपमा सार्वजनिक गरिने नीतिले नियन्त्रित गर्नुपर्नेमा वित्तीय उत्तरदायित्व वित्तीय तथा आर्थिक प्रशासनसँग सम्बद्ध अधिकारीले कानुनबमोजिम पूरा गर्नुपर्ने उत्तरदायित्वको पालना गरिरहेका छैनन् । वित्तीय प्रशासन तथा आर्थिक प्रशासनलाई सार्वजनिक प्रशासनको महत्त्वपूर्ण आयाम मान्ने गरिएको छ । असल, सुदृढ र अग्रगामी आर्थिक क्रियाकलाप र भ्रष्टाचारमुक्त, चुस्त एवं छरितो आर्थिक प्रशासनबाट नै मुलुकको विकास गर्न सकिने भए पनि त्यसतर्फ व्यक्त गरिएका सबै कुरा कागजमै मात्र सीमित रहेको छ ।

कृषि पेसामा बढ्दै गएको उदासीनताका कारण ग्रामीण अर्थतन्त्र धराशायी हुँदै गइरहेको छ । युवाशक्ति पलायन हुँदा जग्गा जमिन बाँझो हुने क्रम प्रत्येक दिन बढ्दो क्रममा रहेका छन् । रासायनिक मलको हाहाकार विगतदेखि वर्तमानसम्म आइपुग्दा पनि हट्न सकेको छैन । पर्याप्त सिँचाइ, कृषि, औषधि र मल अभावको कारण किसानलाई आफ्नो उत्पादनको लागत उठाउन पनि मुस्किल परिरहेको छ । यस्तो अवस्थामा सत्ताको अभयदान पाएका बिचौलियाको रजगज हावी हुन पुग्दा किसान र उपभोक्ता उचित मूल्य पाउनबाट वञ्चित छन् । यसको असर हरेक घर-परिवारमा परिरहेको छ ।

राज्यले आर्थिक गतिविधि चलायमान भएको भने पनि व्यवहारमा लागू हुन सकेको छैन । उद्योग व्यवसायको सुस्तपन घट्नुपर्नेमा थप बढिरहेको छ । सोही कारण उद्योगको उत्पादन बढ्न नसकेको हो । अर्थतन्त्र खस्कँदा ऋणको किस्ता तिर्न नसक्ने र आर्थिक गतिविधि थप जटिल भएर समस्यामा पर्नेको संख्या पछिल्लो समय बढ्न थालेको छ । निजी क्षेत्रको कारोबारमा आएको कमीले बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट लिएको ऋणको किस्ता तिर्न धौ-धौको अवस्था देखिन थालेको छ । ऋणीले ऋण तिर्न नसक्ने अवस्था सिर्जना भएमा आर्थिक सन्तुलन बिग्रन गई व्यापार व्यवसाय ठप्प हुनसक्छ । यदि, यस्तो अवस्था आयो भने समग्र वित्तीय प्रणाली प्रभावित हुने हुँदा यसतर्फ पनि राज्यले सोच्नुपर्ने समय आएको छ ।

संविधानले राजनीतिक, वित्तीय र प्रशासनिक शक्ति र जिम्मेवारीलाई सहकारीतामा आधारित संघीय प्रणालीअनुरूप संघ, प्रदेश र स्थानीय तहबीच बाँडफाँट गरेको छ । सहकारी संघीयताको छाताभित्र संविधानतः नेपाल सरकार, सात वटा प्रदेश सरकार र ७५३ स्थानीय सरकार गरी ७६१ निर्वाचित सरकारहरू राजनीतिक, प्रशासनिक तथा वित्तीयरूपमा क्रियाशील छन् । जसले देशको खर्च बढेर धेरै माथि पुगेको छ । संविधानको धारा ४ ले नेपाललाई स्वतन्त्र, अविभाज्य, सार्वभौमसत्ता सम्पन्न, धर्मनिरपेक्ष, समावेशी लोकतन्त्रात्मक,समाजवादउन्मुख, संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक राज्य घोषणा गरेको छ । संविधानको धारा ५६ ले संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको मूल संरचना, संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहको हुने, राज्यशक्तिको प्रयोग पनि ती तीनै तहमा हुने एवं राज्यशक्तिको प्रयोग संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तहले संविधान तथा कानुनबमोजिम गर्नेछ भन्ने व्यवस्था गरेको छ ।

तर, विद्यमान कानुनी व्यवस्थाको उल्लंघन गर्दै खर्च गर्ने र आम्दानी नलिने सरकारी प्रवृत्तिमा अझै पनि सुधार आउन सकेको छैन । कानुनको परिपालना गर्ने परिपाटी कम हुँदै गइरहेको छ । संघीयता कार्यान्वयनपछिका वर्षहरूमा बेरुजु रकम बढ्दो क्रममा रहेको छ । विकासका काम निर्धारित समयभित्र सकाउने प्रणालीको विकास विगतदेखि अहिलेसम्म पनि हुन सकेको देखिँदैन । बनाउँदै भत्काउने र भत्काउँदै बनाउने कार्यलाई आमनागरिकले कमिसनरूपी मिठाईको रूपमा लिन थालेको पनि लामो समय भइसकेको छ । तर, पनि यसले निरन्तरता पाइरहेकै छ । यसमा कुनै पनि परिवर्तन आउन सकेको छैन । सार्वजनिक सम्पत्ति र स्रोतको दुरूपयोग गरी व्यक्तिगत फाइदा लिने परिपाटीमा मुलुक अघि बढ्दा विकासको कार्य 'हात्तीको देखाउने दाँत' जस्तो मात्रै भएको छ । वर्षको ९-१० महिनासम्म कानमा तेल हालेर बस्ने अनि अन्तिम महिनामा आएर सबै काम गर्छु भन्ने विगतदेखिको परिपाटीले निरन्तरता पाइरहेको छ । समग्र औद्योगिक उत्पादन तथा व्यावसायिक क्षेत्रमा आएको ह्रास, वित्तीय क्षेत्रमा तरलता संकुचन, उच्च ब्याजदर, बढ्दो व्यापार घाटा, न्यून पुँजीगत खर्च, घट्दो राजस्व संकलन, विदेशी मुद्रा सञ्चितिमा परेको दबाब तथा पुँजीबजारमा आएको गिरावटलगायतका समस्यालाई औद्योगिक, वित्तीय र मौद्रिक नीतिको सामञ्जस्यपूर्ण ढंगले कार्यान्वयन गरी अर्थतन्त्रलाई गतिशील बनाउन अब आउने बजेटमा नीतिगत व्यवस्था गर्नुपर्छ ।

सरकारले सार्वजनिक गरेको नीति तथा कार्यक्रमले वित्तीय, मौद्रिक, पुँजीबजार, सहकारी, बिमा र निजी कम्पनीका निकायहरूबीच आवश्यक समन्वय गरी निजी क्षेत्रको लगानी प्रवर्द्धन गर्न आवश्यकताअनुसार नीतिगत, संस्थागत तथा प्रक्रियागत सुधार गर्ने उल्लेख गरिए पनि व्यवहारमा लागू हुने संकेतसम्म पनि देखिएको छैन ।

सिंगापुरमा भएको तीव्र आर्थिक वृद्धि त्यहाँको उच्च लगानी, बचत दर, उत्कृष्ट शिक्षा प्रणाली र विवेकपूर्ण नीतिका कारण सम्भव भएको हो । तर, हामी कहाँ लोकतन्त्रमा पनि अधिनायकवादी राज्यमा जस्तो आसेपासे पुँजीवाद मौलाएजस्तो प्रवृत्ति र रवैया हावी भएको कारण चर्को मूल्यवृद्धि, बढ्दो बेरोजगारी र प्रशासनिक क्षेत्रमा फजुल खर्च बढिरहेको छ । राज्यले घोषणा गरेको आर्थिक वृद्धिदरको लक्ष्य भेट्टाउन सार्वजनिक क्षेत्रको रोजगारी सिर्जनाले मात्र सम्भव नहुने हुँदा अहिलेको अवस्थामा निजी क्षेत्रको उत्साहजनक सहभागितालाई आकर्षित गरी देशमा कानुनी राज्यको अवधारण विकास गर्नुपर्ने अवस्था सिर्जना भएको छ । आर्थिक वृद्धिलाई अर्थतन्त्रको वास्तविक राष्ट्रिय आयमा दिगो वार्षिक वृद्धिका रूपमा परिभाषित गर्ने गरिन्छ । आर्थिक वृद्धि भनेको स्थिर मूल्यमा राष्ट्रिय उत्पादनको बढ्दो प्रवृत्ति हो ।

प्रतिव्यक्ति आयको हिसाबले आर्थिक वृद्धि भनेको देशको वास्तविक प्रतिव्यक्ति आयमा हुने वार्षिक वृद्धि हो । आर्थिक वृद्धिको मुख्य उद्देश्य भनेकै जनताको जीवनस्तर उकास्नुलाई लिने गरिन्छ । तर, हामीकहाँ त आमनागरिकको जीवनस्तर प्रत्येक वर्ष तल खस्किरहेको छ । यसले हुनेखाने वर्गको स्तर सधैँ माथि र गरिखाने वर्ग सधैँ तल रहने गरेको देखाएको छ ।

आर्थिक वृद्धिदर न्यून हुनुले अर्थतन्त्रको उत्पादक क्षमताको विस्तार नभएको र आर्थिक क्रियाकलाप पर्याप्त चलायमान नभएको देखाएको छ । पछिल्ला महिनामा वित्तीय क्षेत्रको संकटले अर्थतन्त्रको माग र आपूर्ति प्रभावित हुन पुग्दा त्यसको असर आर्थिक वृद्धिमा पनि परेको थियो । नेपालको आर्थिक वृद्धिदरमा संकुचन रहेको तथा आन्तरिक र बाह्य क्षेत्रसमेतको व्यवस्थापनका लागि चालिएका नीतिगत कदमको प्रभाव अर्थतन्त्रमा देखिएको अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष (आइएमएफ)ले समेत बताइसकेको छ । यस्तो अवस्थमा आर्थिक स्वतन्त्रता, आर्थिक वृद्धि, खुला व्यापार, प्रतिस्पर्धी बजारजस्ता पक्षहरूले आर्थिक वृद्धिमा महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्ने हुँदा नेपालको संविधानले निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गर्ने र आर्थिक समृद्धि हासिल गर्ने, अर्थतन्त्रलाई प्रतिस्पर्धी बनाउने नीति लिएको हो । यस्तो नीति अझसम्म पनि व्यवहारमा लागू हुन सकेको छैन । गरिबी र असमानताका कारण देशको आर्थिक विकासमा अवरोध पुगेको छ । अस्थिर राजनीतिका कारण भूमिगत अर्थतन्त्र हावी हुन पुग्दा आर्थिक कार्यसम्पादनको मूल्यांकन र नीति विश्लेषण गर्दा आधिकारिक बृहत् आर्थिक तथ्यांकको विश्वसनीयता पनि कमजोर हुँदै गइरहेको छ ।

आर्थिक प्रणालीलाई सन्तुलितरूपमा अघि बढाउन र विकास बजेट निर्धारित समयमै सकाउनका लागि हरेक वर्षको जेठ १५ मा बजेट प्रस्तुत गर्ने प्रत्याभूति नेपालको संविधनमै व्यवस्था गरिएको छ । तर, पनि भौचर मिलाएर राजस्व हिनामिना गर्ने 'असारे विकास' कम हुन सकेको छैन । असारे विकास निरुत्साहन नभई प्रोत्साहन भएको जस्तो व्यवहारमा देखिन आएको छ । सरकारले बजेटका कार्यक्रमहरू तयार पारेर स्रोत परिचालन गर्दा निम्न आर्थिक अवस्था र पिछडिएका वर्गलाई बढी महत्त्व दिनुपर्ने, गरिब र युवा उमेर समूहलाई प्राथमिकतामा राख्नुपर्ने, विभिन्न सीपमूलक तालिमका कार्यक्रमहरू ल्याइनुपर्ने, सार्वजनिक सेवाको प्रभावकारिता बढाउनुपर्ने विषयलाई अहिले सबैले चासोका रूपमा हेरिरहेका छन् । अहिले सरकार बजेट निर्माणको चटारोमा रहेको छ । त्यसैले सरकारले बजेट निर्माण गर्दा संकटोन्मुख अवस्थातर्फ जान थालेको अर्थतन्त्रलाई सुधार गर्ने हो भने बजेटबाहेक अर्को विकल्प देखिँदैन ।

हार्दिक शुभकामना
10TH YEARS ANNIVERSARY
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
B.D group manpowor Pvt.Ltd.
सामाखुशी-१४ टोखा, काठमाडौं नेपाल
फोन नं. ०१-४९५९२२०,फ्याक्स नं. ०१-४३५९२२०
इमेल :- bdgroupmanpower1@gmail.com, वेबसाइट :- bdgroupnepal.com

हार्दिक शुभकामना
10TH YEARS ANNIVERSARY
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
Nabil Overseas Pvt.Ltd.
Old Baneshwor Ktm, Nepal,
Tel: +977-1-4479617/4472474, Fax : +977-1 -4466023

हार्दिक शुभकामना
10TH YEARS ANNIVERSARY
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
The Center Overseas Pvt.Ltd.
Basundhara, Ktm, Nepal,
Tel : +977-1-4985474, 4985586, Fax: +977-1-4385806

हार्दिक शुभकामना
10 Anniversary
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
R.A. International Employment Agency
Tel : +977 1-4388035
Dhapasi Marg, Panipokhari, Kathmandu, 44600, NP

हार्दिक बधाई तथा शुभकामना
१०औं वार्षिकोत्सव
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
Fewa HR Solutions Pvt. Ltd.
P.O. Box: 6313, KMC-32, Tinkune, Kathmandu,
Office: +977-1-4117992, 4117997
E-mail: fewahrsolutions@gmail.com,
website: www.fewahrsolutions.com

दशक ७० मा बैंक वित्त:

मर्जरदेखि उच्च ब्याजदर वृद्धिसम्म

विष्णु बेल्वासे

> पछिल्लो समय धेरै होइन, ठूला बैंकको आवश्यकता महसुस हुन थालेको छ । स्वदेशमा मात्रै होइन, विदेशी बैंक पनि बलियो हुनु जरुरी देखिएको छ । दशक ७० को अन्त्यमा अमेरिकाका दुई बैंक डुबेकाले त्यसको शिक्षा नेपालका बैंकहरुले लिन जरुरी देखिएको छ ।

७० को दशक हामीबाट बिदा भएको छ । यस दशकमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू मर्जर तथा एक्विजिसन (प्राप्ति)मा केन्द्रित हुन पुगे । १० वर्षमा १८३ बैंक तथा वित्तीय संस्था घट्न पुगे ।

एक दशकअघिसम्म ३२ वटा वाणिज्य बैंक, ९२ वटा विकास बैंक, ७८ वटा फाइनान्स कम्पनी र १०१ वटा लघुवित्त वित्तीय संस्था थिए । ठूलो संख्यामा रहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू आपसमा गभिँदै गए । हाल यो संख्या घटेर २२ वटा वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र फाइनान्स कम्पनी १७/१७ वटा र लघुवित्त वित्तीय संस्था ६४ वटामा आएका छन् ।

एकातिर बैंक तथा वित्तीय संस्था यो दशकमा घट्न पुगे भने अर्कोतिर यही दशकमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कोरोनाको मार बेहोर्नुपऱ्यो । कोरोनाको समयमा बैंकहरूमा अत्यधिक लगानीयोग्य रकम (तरलता) छ्यालब्यालती हुँदा सर्वसाधारणले बैंकमा राखेको पैसाको ब्याज नगन्य मात्रमा पाए । बैंकले प्रवाह गर्ने ऋणको ब्याजदर पनि घट्न पुग्यो र एकल अंकमा झऱ्यो ।

तर, यो दशकको अन्त्यमा अर्थात् करिब एक वर्षदेखि बैंकमा लगानीयोग्य रकमको अभाव हुन पुग्दा बैंकको ब्याजदर चुलिन पुग्यो । सात-आठ प्रतिशतमा पाइने ऋणको ब्याजदर दोब्बर १७-१८ प्रतिशतसम्म पुग्यो । ब्याजदर बढेका कारण आर्थिक गतिविधि शिथिल हुन पुग्यो ।

यसैगरी, यो दशकमा नै नेपालका बैंक तथा वित्तीय संस्थाले निकै उत्तारचढाव बेहोर्नुपऱ्यो । बैंकको उच्च ब्याजदरका कारण बैंकर र व्यवसायीबीच वाकयुद्ध नै चल्यो । बैंकका कर्मचारीमाथि हमलासमेत हुन पुग्यो ।

यो दशकमा नेपालका मात्रै होइन, विदेशी बैंकहरू पनि धर्मराउन पुगे । खासगरी, अमेरिकाका दुई बैंक र स्वीजरल्याण्डको एक बैंकका कारण सम्पूर्ण विश्व नै त्रसित हुन पुग्यो । नेपालका बैंक पनि डुब्ने हुन् कि भन्ने त्रासमा बस्नुपऱ्यो । केन्द्रीय बैंकले यही दशकमा विदेशी मुद्राको सञ्चिति बढाउन पुग्यो ।

नेपालका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई बलियो बनाउँदै लैजाने नीति राष्ट्र बैंकले लियो । जसका कारण ठूलो संख्यामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले मर्जर तथा एक्विजिसनका लागि जोडी खोज्ने काम गरे ।

मर्जर तथा एक्विजिसनका कारण करिब एक दशकमा १८३ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्था घट्न पुगे । कूल ३०३ संख्या रहेकामा गत महिनासम्म घटेर १२० कायम भएका छन् ।

३२ वाणिज्य बैंक मर्जरपछि २२ वटामा झरे

कुनै समय ३२ वटासम्म पुगेका वाणिज्य बैंकहरू अहिले २२ वटामा झरेका छन् । लक्ष्मी र सनराइज बैंकले पनि मर्जरका लागि समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर गरिसकेका छन् । यी दुवै बैंकको मर्जर पूरा भएपछि वाणिज्य बैंकको संख्या २० मा झर्नेछ ।

वि.सं. २०७० मा नेपाल इण्डस्ट्रियल एण्ड कमर्सियल बैंक र बैंक अफ एसियाबीच मर्जर भएर एनआइसी एसिया बैंक बनेको थियो । यो वाणिज्य बैंकहरूबीचमा भएको पहिलो मर्जर थियो । त्यसपछि नै वाणिज्य बैंकहरू एकआपसमा गाभ्ने तथा गाभिने प्रक्रिया सुरु भएको थियो । पछिल्लो समय भने एनआइसी एसिया बैंकले अन्य वाणिज्य बैंकसँग मर्जर सम्झौता गरेको छैन ।

ग्लोबल आइएमई बैंकमा कमर्स एण्ड ट्रस्ट बैंक, जनता बैंक र बैंक अफ काठमाण्डू गाभिएका छन् । ग्लोबल आइएमई बैंकमा सबैभन्दा धेरै वाणिज्य बैंकहरू गाभिन पुगेका हुन् । यस्तै, प्रभु बैंकले पनि किस्ट बैंक, ग्राण्ड बैंक र पछिल्लोपटक सेञ्चुरी बैंकलाई गाभेको छ । नबिल बैंकले पनि नेपाल बंगलादेश बैंकलाई आफूमा गाभेको छ ।

हिमालयन बैंकले सिभिल बैंकलाई गाभेर हिमालयन बैंकको रूपमा र कुमारी बैंकले नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैंकलाई गाभेर एकीकृत कारोबार गर्दै आएको छ । नेपाल इन्भेस्टमेन्ट बैंक र मेगा बैंक मर्जर भएर नेपाल इन्भेस्टमेन्ट मेगा बैंकको रूपमा एकीकृत कारोबार गर्दै आएका छन् ।

नेपाल राष्ट्र बैंकले वाणिज्य बैंकहरूको चुक्ता पुँजी दुई अर्ब रूपैयाँबाट बढाएर आठ अर्ब रूपैयाँ पुऱ्याएपछि बैंकहरूलाई मर्जरमा जान दबाब परेको थियो । तर, राष्ट्र बैंकको योजनाअनुसार मर्जरमा नगई अधिकांश बैंकले हकप्रद सेयर र विकास बैंक र फाइनान्स कम्पनीहरूलाई गाभेर चुक्ता पुँजी पुऱ्याएका थिए ।

चिरञ्जीवि नेपाल राष्ट्र बैंकको गभर्नर हुँदा बैंकहरूलाई आपसमा मर्ज गराउनका लागि पुँजी वृद्धिको योजना ल्याएका थिए । सोपश्चात केन्द्रीय बैंकले बैंकहरूलाई आपसमा गाभिन आग्रह गर्दै आएको थियो ।

आर्थिक वर्ष ०७८/७९ को मौद्रिक नीतिमार्फत मर्जर तथा एक्विजिसनमा जाने वाणिज्य बैंकहरूका लागि राष्ट्र बैंकले विभिन्न सुविधा थपेको थियो । चालु आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीतिमार्फत ०७९ पुस मसान्तभित्र एकीकृत कारोबार गर्ने वाणिज्य बैंकलाई यसअघिका सुविधा प्रदान गर्ने राष्ट्र बैंकको घोषणा थियो । सोही नीतिका कारण गएको पुस मसान्तभित्र एकीकृत कारोबार गर्न बैंकहरू हतारोमा थिए ।

राष्ट्र बैंकले मर्जरमा जाने बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई विभिन्न सुविधा दिएर मर्जरमा प्रोत्सान गर्न थाल्यो । मर्जरमा जाने बैंकहरूलाई सहुलियतको व्यवस्था गर्दा पनि बैंकहरूले फाइनान्स र विकास बैंक गाभेर यस्तो सुविधा लिन थालेपछि गत आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीतिमार्फत वाणिज्य बैंकले विकास बैंक र फाइनान्स कम्पनीलाई गाभ्दा यस्तो सहुलियत नपाउने व्यवस्था गरेको छ । त्यसले गर्दा पछिल्लो समय भने वाणिज्य बैंकहरूले विकास बैंक र फाइनान्स कम्पनीलाई गाभ्ने सम्झौता गरेका छैनन् ।

नम्बर १ बन्ने प्रतिस्पर्धाले पनि बढायो मर्जर

ठूला बैंकहरूले आफू नम्बर १ बन्नका लागि पनि साना बैंकलाई गाभ्न थालेका छन् । मर्जरबाटै अरु बैंक आफूभन्दा अगाडि जान थालेपछि धेरै बैंकहरू मर्जरमा जान तात्तिएका थिए ।

पछिल्लो समय ग्लोबल आइएमई बैंक पुँजीको हिसाबले सबैभन्दा ठूलो बैंक बनेको छ । सो बैंकको चुक्ता पुँजी ३४ अर्बभन्दा बढी छ । बैंकिङ क्षेत्रमा नम्बर १ बैंकको ताज ग्लोबल आइएमई बैंकले लिन थालेपछि अन्य ठूला बैंकहरूले पनि मर्जरमा बढी चासो दिन थालेका हुन् । ग्लोबल आइएमई बैंकलाई पछ्याउँदै अन्य बैंक पनि चुक्ता पुँजी बढाउने योजनामा लागेका छन् । नाफाका हिसाबले भने नबिल बैंक नम्बर वान बैंकको रूपमा रहेको छ । चालु अर्थिक वर्षको चैतसम्ममा नबिल बैंकले पाँच अर्ब ११ करोड ६१ लाख रूपैयाँ खुद नाफा कमाएको छ । दोस्रोमा ग्लोबल आइएमई र तेस्रोमा एनआइसी एसिया रहेका छन् । पछिल्लो समय बैंकहरू मर्जरमा गएर बलियो बैंक बन्ने ध्याउन्नमा लागेका छन् । यसले सानोतिनो लगानी गर्न पनि धेरै बैंक धाउनुपर्ने बाध्यताको अन्त्य भएको छ ।

एक दर्जन भए पुग्ने

नेपाल राष्ट्र बैंकले केही समयअघि गरेको एक अध्ययनले नेपालमा ११ देखि १५ भन्दा बढी वाणिज्य बैंक आवश्यक नभएको देखाएको थियो ।

राष्ट्र बैंकले बैंक तथा वित्तीय संस्थाका सिइओ, सञ्चालक तथा विज्ञ गरेर २३० जनामा एक सर्भे गरेको थियो जसमा ५० प्रतिशतभन्दा धेरैले नेपालमा ११ देखि १५ वटा वाणिज्य बैंक भए पुग्ने राय दिएका थिए । उनीहरूले अहिलेको अवस्थामा नेपालमा ११ देखि १५ वटाभन्दा धेरै वाणिज्य बैंक नचाहिने बताएका थिए ।

पछिल्लो समय धेरै होइन, ठूला बैंकको आवश्यकता महसुस हुन थालेको छ । स्वदेशमा मात्रै होइन, विदेशी बैंक पनि बलियो हुनु जरुरी देखिएको छ ।

यही दशकको अन्त्यमा

(बाँकी ड पृष्ठमा)

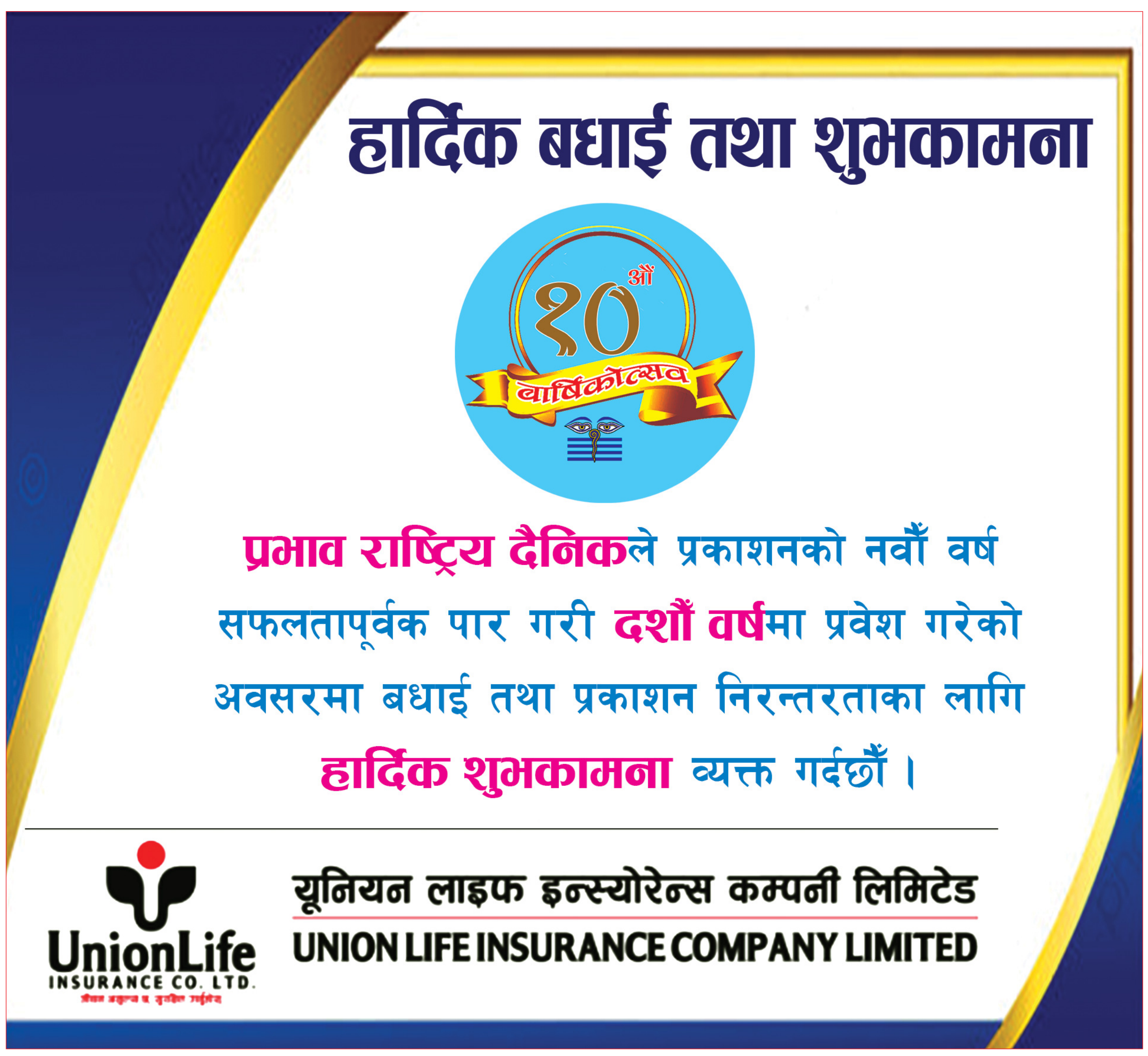

व्यवस्थित सरसफाइ र मर्मतसम्भार:

स्वस्थ पूर्वाधारको आधार

जनक अधिकारी
(सिभिल इञ्जिनियर)

"विकासका काम निर्धारित समयभित्र सकाउने प्रणालीको विकास विगतदेखि अहिलेसम्म पनि हुन सकेको देखिँदैन । बनाउँदै भत्काउने र भत्काउँदै बनाउने कार्यलाई आमनागरिकले कमिसनरूपी मिठाईको रूपमा लिन थालेको पनि लामो समय भइसकेको छ । तर, पनि यसले निरन्तरता पाइरहेकै छ ।"

नियोजित मर्मतसम्भारको अभ्यासलाई प्रचलनमा ल्याउन भवन निर्माण सम्पन्न हुँदाकै बखतबाट मर्मतसम्भारको योजना तयार गर्न सुरू गर्नुपर्छ । कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन स्वीकृत गर्ने बेलामै कैफियत दायित्व अवधि पछाडिको पहिलो तीन वर्षको सुरक्षात्मक र आवधिक मर्मतका क्रियाकलापहरु स्पष्ट उल्लेख गरी वार्षिक कार्यक्रम र खरिद गुरूयोजनामा प्रविष्ट हुनेगरी योजना बनाउन सकिन्छ ।

शैक्षिक, व्यावसायिक, आवासीय, भण्डारणलगायतका विभिन्न प्रयोजनका लागि हामीलाई भवनको आवश्यकता पर्छ । कुनै पनि भवनको डिजाइन तथा क्षेत्रफल त्यस भवनको उपयोगिता र त्यसमा आउने मानिसहरूको प्रवाहको आधारमा तयार गरिएको हुन्छ । सुरक्षित र भूकम्पप्रतिरोधी भवन निर्माण सुनिश्चित गर्न भवन ऐन, २०५५ र यसअन्तर्गत जारी गरिएको नेपाल राष्ट्रिय भवन संहिता र भवन नियमावली, २०६६ जस्ता नेपाल सरकारका दस्तावेजहरूले मार्गदर्शन तथा नियमन गरिरहेका हुन्छन् । भवन तयार गर्दा प्रयोग गरिएको निर्माण सामग्री र उक्त भवनको मर्मतसम्भारसम्बन्धी क्रियाकलापहरूले भवनको आयु निर्धारण गर्दछ । मर्मतसम्भार कार्यअन्तर्गत दैनिकरूपमा हुने सरसफाइ, अनुरक्षण, आवधिकरूपमा हुने सुधारात्मक क्रियाकलाप, बिग्रेका भागहरूको प्रतिस्थापन, स्तरोन्नतिलगायतका सम्पूर्ण कार्यहरू पर्दछन् । संक्षिप्तरूपमा भन्नुपर्दा प्राविधिक क्रियाकलापहरूको संयोजनले भवनको भौतिक अवस्था र कार्यात्मक व्यवस्थालाई यसको किफायति आयुसम्म सकुशल राख्नु नै मर्मतसम्भार कार्य हो ।

नेपालमा भौतिक पूर्वाधारहरूको मर्मतसम्भारसम्बन्धी अवधारणा केही हदसम्म रहेता पनि त्यसका लागि कुनै पनि स्थापित विधि र निर्देशिका कार्यान्वयनमा आएको पाइँदैन । भवनका बाहिरी भागहरूमा झारपात पलाएको, लेउ लागेको, भवनको भित्री भागसम्मै पानी रसाएको, शौचालय बाहिरैदेखि गन्हाएको, प्लास्टर उप्किएको, रङरोगन खुइलिएको र विभिन्न भागमा अन्य प्रकारको क्षति भएर पनि यस्तै अवस्थामा प्रयोगमा रहेका सरकारी तथा सार्वजनिक भवनहरू हामी प्रशस्तै देख्न पाउँछौं । यसरी क्षतिग्रस्त भएका भवनहरू मर्मतसम्भार नगराई प्रयोग गरिरहनुले भवनको आयु घट्ने मात्र होइन प्रयोगकर्ताहरूको जनधनको क्षति हुने जोखिमसमेत उच्च हुन्छ ।

तसर्थ, कुनै पनि सरकारी तथा सार्वजनिक भवनहरू निर्माणपश्चात् यसको नियमित मर्मतसम्भार र सरसफाइसम्बन्धी कार्यको वार्षिक योजना बनाइ कार्यान्वयन गराउने प्रचलनको विकास गर्नु एकदमै आवश्यक देखिन्छ । आकस्मिकरूपमा आइपर्नेबाहेकका नियमितरूपमा योजना बनाई गर्न सकिने मर्मतसम्भारलाई मुख्य गरी तीन भागमा वर्गीकरण गर्न सकिन्छ ।

१. सुरक्षात्मक मर्मतसम्भार
२. आवधिक मर्मतसम्भार र
३. सुधारात्मक मर्मतसम्भार

प्रारम्भिकरूपमा सरसफाइ, फोहोरमैला व्यवस्थापन, बगैंचा व्यवस्थापन आदिजस्ता सुरक्षात्मक क्रियाकलापहरूको योजना तयार गरिनुपर्छ । त्यसपछि आवधिकरूपमा गरिने सानातिना मर्मतसम्भार जस्तैः चर्केको गारो, प्लास्टर, भुइँको मर्मत, रङरोगन, बिग्रेको धारा, बत्ती, कमजोर पाइपहरू फेर्ने आदिजस्ता क्रियाकलापहरूका लागि हरेक आर्थिक वर्षमा स्थापित विधिअनुरूप बजेट तथा योजना तयार गर्नुपर्छ । साथै, भवनको आयु र त्यसका भागहरूमा आएको समस्याको पहिचानका आधारमा सुधारात्मक क्रियाकलापहरूको योजना तयार गर्नुपर्छ ।

नियोजित मर्मतसम्भारको अभ्यासलाई प्रचलनमा ल्याउन भवन निर्माण सम्पन्न हुँदाकै बखतबाट मर्मतसम्भारको योजना तयार गर्न सुरु गर्नुपर्छ । कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन (**बाँकी ड पृष्ठमा**)

हार्दिक शुभकामना
10TH YEARS ANNIVERSARY
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
Kailash International manpowor Pvt.Ltd.
सामाखुसी-२६, काठमाडौं,
फोन नं. : ४९५७७३४, ४९८१९२२, ४९८३९४४,
Email: kailashmanpower@gmail.com, Web: www.kailashmanpower.com.np

हार्दिक शुभकामना
10TH YEARS ANNIVERSARY
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
WHITE HORSE INTERNATIONAL PVT.LTD.
New Baneshwor, Kathmandu, Nepal,
Tel No: +977-1-4791108, 4792040, E-mail: wh.adm77427@gmail.com

हार्दिक शुभकामना
10TH YEARS ANNIVERSARY
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
SES SHADA EMPLOYMENT SERVICES
Shada Employment Services Pvt. Ltd.
Gaushala-9, Kathmandu, Nepal
Tel : +977-1-4465484, 4465461,Fax: +977-1-4465453
E-mail : Contact@sesjob.com Website : www.sesjob.com

हार्दिक शुभकामना
10TH YEARS ANNIVERSARY
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
Nasser Outsourcing Consultants Pvt. Ltd.
Ratopool-9, Kathmandu,
nepal, Tel: +977-1-4465090 (6 Line), Fax: +977-1-4411950,
Email: nocnepal@nassers.org

हार्दिक शुभकामना
10TH YEARS ANNIVERSARY
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
Felicity International Employment Agency Pvt.Ltd.
Samakhushi -26, Town Planning, Kathmandu, Nepal
P.O.Box: 11603, Tel: + 977-1-4950794 Fax : +977-1-4956420, Email: felicity@infoclub.com.np

हार्दिक बधाई तथा शुभकामना
१० औं वार्षिकोत्सव
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
Earth Smart Human Resource
Sinamangal-9, Kathmandu, Nepal
Phone No. +977-01-4574652, 4574653
Website: www.earthsmart-nepal.com
Email : earthsmartnepal1050@gmail.com

प्रभाव पब्लिकेसन प्रा.लि.द्वारा प्रकाशित मुद्रकः एक्सप्रेस कलर प्रेस, कार्यालय धुम्बराही-४, काठमाडौं, नेपाल, फोन/फ्याक्स नं. ०१-४३७३५७७, इमेलः prabhabdailynews@gmail.com, वेभसाइटः www.prabhabonline.com अध्यक्ष : दुर्गा बहादुर लिम्बु, सम्पादकः कमलराज राई

स्वस्थ...

स्वीकृत गर्ने बेलामै कैफियत दायित्व अवधि पछाडिको पहिलो तीन वर्षको सुरक्षात्मक र आवधिक मर्मतका क्रियाकलापहरू स्पष्ट उल्लेख गरी वार्षिक कार्यक्रम र खरिद गुरुयोजनामा प्रविष्ट हुनेगरी योजना बनाउन सकिन्छ। त्यसपछि आउने हरेक आर्थिक वर्षमा सोही

संघीय संसद्को निर्माणाधीन भवनको डिजाइन

बमोजिम बजेट व्यवस्थापन गर्ने र मर्मतसम्भार गराउँदै जाने हो भने नेपाल सरकारका सबै भवनहरू भौतिकरूपमा अत्यन्त व्यवस्थित, सफा र सुरक्षित अवस्थामा सञ्चालन गर्न सकिन्छ।

यस्तो प्रक्रिया लागू गराउन हामीलाई एउटा मर्मतसम्भारसम्बन्धी सम्पूर्ण कुराहरू समेटिएको व्यावहारिक निर्देशिका आवश्यक पर्ने देखिन्छ, जसले बजेट विनियोजनका आधारहरूदेखि लिएर लागत अनुमान तयार गर्न आवश्यक पर्ने प्राविधिक नर्म्स र दररेट निर्धारणका मानकहरूको बारेमा पनि प्रस्टसँग मार्गदर्शन गर्न सकोस्।

छिमेकी मुलुक भारतले 'इमारतों के रखरखाव की व्यवस्था के लिए मार्गदर्शी सिद्धान्त, भाग १: सामान्य, भाग २: वित्त, भाग ३: श्रमिक' तयार गरी भवनको मर्मतसम्भार कार्यका लागि योजनाबद्ध निर्देशन प्रस्तुत गरेको पाइन्छ। साथै, केन्द्रीय लोक निर्माण विभागले पनि मर्मतसम्भारका लागि निर्देशन पुस्तिका तयार गरेको पाइएको छ। भारतमा उक्त सिद्धान्त र निर्देशन पुस्तिकाका आधारमा भौतिक संरचनाहरूको नियमित मर्मतसम्भार गर्ने अभ्यासलाई प्रचलनमा ल्याएको देखिन्छ।

सामान्यतया, सेवा प्रदायक सार्वजनिक तथा सरकारी भवनहरूमा सेवाग्राहीहरूको चाप ज्यादा हुने गर्छ। त्यस्ता भवनहरूमा सेवाग्राहीको चाप बढेसँगै शौचालयको प्रयोग, धारा खोल्ने बन्द गर्ने क्रम ज्यादा भइरहेको हुन्छ, त्यस्ता भवनहरूमा बत्ती धेरैबेरसम्म बल्ने, पंखा धेरै समयसम्म चल्ने हुनाले सिभिल, स्यानिटरी र इलेक्ट्रिकल क्षेत्रका मर्मतसम्भार पनि चाँडो-चाँडो गरिरहनुपर्छ।

विशेषगरी स्वस्थ्य सेवा प्रदायक संस्थाहरूको आधारभूत तथा विशिष्ट सेवा सधैँभरि चुस्त दुरुस्त तवरबाट सञ्चालन गर्नका लागि त्यसका भौतिक संरचनाहरूको नियमित रेखदेख र मर्मतसम्भार एकदमै जरुरी हुन्छ। यस्ता खाले भवनहरूको डिजाइन र निर्माणमात्र होइन मर्मतसम्भारका क्रियाकलापहरू पनि अन्य प्रयोजनका भवनहरूको भन्दा फरक र विशिष्ट किसिमका हुन्छन्। स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, स्वास्थ्य सेवा विभागबाट प्रकाशन गरिएको 'स्वास्थ्य भवन पूर्वाधारको डिजाइन तथा निर्माणसम्बन्धी निर्देशिका २०७४'ले स्वास्थ्य सेवा प्रदायक भवनहरू यथोचित स्थानमा सुनियोजित डिजाइनअनुसार निर्माण गराउन प्रशस्त मार्गनिर्देश गरेको छ। तर, यस्ता विशेष प्रकृतिका भवनको मर्मतसम्भार कस्तो हुनुपर्ने, कसरी गरिनुपर्ने भन्ने विषयमा सम्बोधन तथा निर्देशन दिनसक्ने कुनै पनि दस्तावेजहरू प्रकाशित भएको पाइँदैन।

हालसालै स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयबाट 'स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्थाहरूका लागि खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छतासम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड २०७८' लागू भएपछि भवनका लागि पानीको भण्डारण, शौचालय व्यवस्थापन तथा स्वच्छतासम्बन्धी न्यूनतम मापदण्ड पालना गराउनकै लागि पनि कतिपय पुराना डिजाइनका भवनहरूमा मर्मतसम्भारसम्बन्धी क्रियाकलापहरू गराउन एकदमै आवश्यक देखिन्छ। स्वस्थ्य सेवा प्रदायक भवनहरूमा संक्रमणको जोखिम नरहोस् भन्नका लागि सरसफाइ र मर्मतसम्भारसम्बन्धी सानोतिनो क्रियाकलापहरू पनि एकदमै प्राथमिकतामा राखेर सम्पादन गरिहाल्नुपर्ने हुन्छ।

त्यसैले भवनको भौतिक अवस्था सकुशल राख्नेमात्र नभई खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छतासम्बन्धी न्यूनतम मापदण्डका आधारहरू पालना गरी गुणस्तरीय सेवा प्रवाहको कार्यात्मक व्यवस्थासमेतलाई सुनिश्चित गराउन नेपाल सरकारको मर्मतसम्भारसम्बन्धी एउटा व्यावहारिक निर्देशिका तयार हुन अत्यन्त आवश्यक देखिन्छ।

(लेखक स्वास्थ्य सेवा विभागअन्तर्गत व्यवस्थापन महाशाखाको पूर्वाधार विकास शाखा, टेकुमा कार्यरत छन्।)

हार्दिक बधाई तथा शुभकामना
१० औं वार्षिकोत्सव
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं।
Munal Overseas Pvt. Ltd.
Kalamatidole, Airport, Kathmandu, Nepal.
Tel.: +977-01-4461297, 4468625,
Fax: +977-01-4462046

मर्जरदेखि...

अमेरिकाका दुई बैंक डुबेकाले त्यसको शिक्षा नेपालका बैंकहरूले पनि लिन जरुरी देखिएको छ।

अमेरिकाका दुई बैंकको संकटले विश्वभर हंगामा

अमेरिकाका दुई बैंक सिलिकन भ्याली बैंक र सिग्नेचर बैंकबाट सुरु भएको बैंकिङ संकट युरोपसम्म पुग्यो। स्वीजरल्याण्डको ठूलो बैंक क्रेडिट सुइसमा पनि समस्यामा पऱ्यो। यसले गर्दा विश्वभरका बैंकका सेयरको मूल्य घट्न पुग्यो।

अमेरिकामा सम्पत्तिको हिसाबले यो सन् २००८ यताकै सबैभन्दा ठूलो बैंकिङ संकट हो। सिलिकन भ्याली बैंक र सिग्नेचर बैंकको कूल सम्पत्ति ३१९ अर्ब डलर छ। अमेरिकाका यी दुई बैंकको पतनले निक्षेपकर्ता तर्सिए। जनताले साना बैंकबाट पैसा निकालेर ठूला बैंकमा जम्मा गर्न पुगे। यसको प्रभाव सम्पूर्ण विश्वमा देखियो।

नेपालमा पनि त्रास

एकातिर शक्तिशाली मुलुक अमेरिका र युरोपमा बैंक डुब्दै जान थालेको त्रासका माझ नेपालमा पनि चर्को ब्याजदर बैंकहरूले लिएको आरोपमा बैंकका कर्मचारीले धम्की दिने काम भयो। एक महिनाअघिमात्रै म्याग्दी जिल्लाको एनआइसी एसिया बैंकमा कार्यरत विनोद सापकोटा र प्रकाश आलेमाथि भौतिक आक्रमण हुन पुग्यो। त्यसअघि मकवानपुरस्थित कुमारी बैंकको शाखा कार्यालयमा आक्रमणका प्रयास भएका थिए।

बैंकजस्तै लघुवित्त वित्तीय संस्थामा काम गर्ने कर्मचारीहरू असुरक्षित बन्न पुगे। एनआइसी एसिया लघुवित्त वित्तीय संस्था, जाजरकोटका कर्मचारीलाई मोसो दल्ने काम पनि भयो।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाका कर्मचारीहरूलाई नियोजितरूपमा गरिएको सांघातिक आक्रमण गरी घाइते बनाइएको घटनाको सर्वत्र विरोध हुन पुग्यो। बैंकमा जागिर खानेहरू जागिर नै छोड्नुपर्ने हो कि भन्ने त्रासमा बाँच्न बाध्य भए। तर, सरकार, केन्द्रीय बैंक र बैंक मालिकहरूको संस्था बैंक तथा वित्तीय संस्था परिसंघ नेपाल (सिबिफिन) को सक्रियतामा त्यो त्रास कम हुन पुगेको छ।

दशक ७० यस्तै त्रासकाबीच सकिएको छ। वैशाखदेखि ८० को दशक सुरु भएको छ। यो दशक ७० को दशकजस्तो नहोस्, त्रासरहित बनोस्।

हार्दिक शुभकामना
10TH YEARS ANNIVERSARY
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं।
श्री कुमुद खनाल
अध्यक्ष
नेपाल लोकतन्त्रिक वैदेशिक रोजगार व्यवसायी एशोसिएसन
नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं

हार्दिक बधाई तथा शुभकामना
१० औं वार्षिकोत्सव
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं।
Nepal Recruitment Consultancy Pvt.Ltd
Shambhu Marg-Airport, Kathmandu-Nepal
Tell-00977-01-4485647, 4485648, 01- 4485649
License No. 1004/068/069, P.O.Box No. 7068,
E-mail: nrcemployment@gmail.com, Website: www.nrc.com.np

हार्दिक शुभकामना
10TH YEARS ANNIVERSARY
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं।
K & C International Pvt. Ltd.
Lazimpat-2, Kathmandu, Nepal
Tel: +977-1-4440633

हार्दिक शुभकामना
10TH YEARS ANNIVERSARY
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं।
Himalayan Human Resources Nepal Pvt. Ltd.
Tokha-5, Basundhara Chowk, Nepal,
Tel: 01-4354342, Mob: 9803089086, 9823348542
E-mail : hrnhimalayan@gmail.com

हार्दिक शुभकामना
10TH YEARS ANNIVERSARY
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं।
grand suite job private limited "Work has never been enchanting..."
GRAND SUITE JOB PVT. LTD
Gaurighat-7 Guheshwori, Ktm,
Tel: +977-1-1-4491386/ 4485223, Fax: +977-1-4493748

हार्दिक शुभकामना
10TH YEARS ANNIVERSARY
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं।
Central Capital Services Pvt
P.O. Box: 6407, Airport, Sinamangal, Kathmandu, Nepal
Tel: 977-1-4579491, 4579492 Fax: 977-1-4579492
E-mail: md@centralcapitalservices.com, Web: www.centralcapitalservices.com

हार्दिक बधाई तथा शुभकामना

प्रभाव राष्ट्रिय दैनिक **नवौं** वर्ष सफलतापूर्वक पूरा गरी **दशौं** वर्ष प्रवेश गरेको अवसरमा हार्दिक बधाई ।
साथै, यस प्रकाशनको प्रगति एवम् लोकप्रियताको कामना गर्दछौं ।

युनिभर्स मिडिया प्रा.लि.
UNIVERSE MEDIA PVT. LTD.
ADVERTISING AGENCY
Baburam Dahal
proprietor
Sallaghari, Bhaktapur, Nepal
9851040646
9843686357
dahalbaburam733@gmail.com
baburam.dahal.587

विज्ञापन एजेन्सी
Bharat Paudel
Managing Director
Cell : 9851241854
9823457544
Global Media Pvt. Ltd.
Advertisement
National Daily News Paper Television, FM Radio & All kinds of Advertising Media Services.
Anamnagar-29, Kathmandu
gmedia753@gmail.com
paudelbharat12@gmail.com

राजेन्द्र प्रजापती
अध्यक्ष
मो.: ९८४९७००२९१
राकेश प्रजापती
प्रबन्ध निर्देशक
मो.: ९८२६१७२४३८
MR ADVERTISING AGENCY PVT. LTD.
Tokha-1, KTM, E-mail: mradvtagency@gmail.com
विभिन्न पत्र-पत्रिका तथा विभिन्न सञ्चार माध्यमहरूमा विज्ञापन गर्न विश्वासिलो एजेन्सीको लागि हामिलाई सम्झनु होला ।

Trikon
Advertising Service
Subarna Shamsher Marg, Baluwatar, Kathmandu
Email: trikon@trikonadvertising.com
Tel.: 977-1-4425965, 4000536, 4411303
www.trikonadvertising.com

Mhendo Media Pvt. Ltd.
Kathmandu-29, Nepal
Email : mhendomedia@gmail.com
Phone : 9851196829, 985108542

जोईन मिडिया हाउस प्रा.लि.
Join Media House P. Ltd.
Anamnagar, Kathmandu, Nepal
Tel: 01-4261030, Mob: 9851071408, 9851133942, 9851069943
Email: joinmediahouse@gmail.com

JYOTI
ADVERTISING & MARKETING P.Ltd.
Light of Advertising, Promotion, Marketing & Selling
Aloknagar, Minbhawan, Kathmandu
Tel: 4106650, 4106651
Fax: 977-1-4106650, Office Mobile: 9851206650
Email: jyotiad2011@gmail.com
info@jyotiadvertising.com.np

FUTURE HUB MEDIA
फ्यूचर हब मिडिया मल्टिप्रपोज प्रा. लि.
Future Hub Media Multipurpose Pvt. Ltd.
Office Address :
Anamanagar-29, Yakata Marga, Kathmandu
Tel: 01-4102680, 4102855, 9851143880, 9851073099
Email: futurehub2@gmail.com

Creative Media Print
Advertise Design Print
क्रियटिभ मिडिया प्रिन्ट प्रा.लि.
9851156711 creativemedia2071@gmail.com

WELCOME
ADVERTISING & MARKETING
Bhimsengola, Old Baneshwor Kathmandu, Nepal
977-1-4116227, 4494842
info@welcomeadnepal.com
www.welcomeadnepal.com

J. B. Bista
Managing Director
EVEREST AD. & EVENT MANAGEMENT
Kupondole, Lalitpur, Nepal | P.O.B: 8975 EPC 2811
P: 01-5541875 | E: inquiry.everestad@gmail.com
FB: everestadevent | W: www.everestadevent.com

हार्दिक बधाई शुभकामना
एड पोइन्ट प्रा.लि
ad Point Pvt. Ltd.
Anamnagar, Kathmandu, Nepal
01-4238054, 9851019329
adpointpltd@gmail.com
Advertisement on all Daily Newspapers, Best Media Counselling, Creative Designing, Complete Advertisement Products, F.M. Radio, TV Ad Production etc.

JT MEDIA
SUMAN SUBEDI
Managing Director
JT Media Pvt. Ltd.
Dillibazar, Kathmandu, Nepal
Contact : 9851089553
E-mail : jtmedia3@gmail.com
: mediasuman12@gmail.com

Padam Raj Sanjyal
Managing Director
9851248152
Anamnagar, Kathmandu, Nepal
+977-1-5705064
innovativemedia2017@gmail.com
www.immbnepal.com.np
Innovative Media & Multiple Business Pvt. Ltd.
Paper Advertising Documentary
Visual Advertising, Radio Jingles etc.
CCTV Camera, E-attendance Machine, LED Display Board Fire extinguisher, Laptop, Computer, Printer, Official equipment, Stationery, Furniture & all types of electronic & Electrical Items

---

JLITC
JAYA LALIGURANS
INVESTMENT & TRADING COMPANY PVT. LTD.
Lalitpur-3, Hariharbhawan
+977-01-5010711, 5010610
jayalaligurans@gmail.com
OUR SERVICES:
ADVERTISING AGENCY
PRINTING PRESS
PROPERTY VALUATION

BAHAR MEDIA PVT. LTD.
बहार मिडिया प्रा.लि.
Thapagaun, New Baneshwor, Kathmandu
9843509211, 9851026747, 9808082077
baharmedia17@gmail.com
budhadharm0@gmail.com
Our Services
Advertisement on all Daily Newspaper, Best Media Counseling, Complete Advertisement Products, Creative Designing & Printing...

Red media
Shreedhar Acharya
Managing Director
Red Media Pvt. Ltd.
+977- 9851235800 /9841457873
+977-1-4238250
redmediapvtltd@gmail.com
shreedhar11@hotmail.com
Bagbazar
Kathmandu, Nepal
Advertising Agency

RIVER
ADVERTISING
ADVERTISING BRANDING PRINTING

Suman Poudel
Managing Director
Cell : +977- 9851093029
+977- 9803151914
GANDAKI MEDIA Pvt. Ltd.
गण्डकी मिडिया प्रा. लि.
Anamnagar-29, Kathmandu
E-mail: gandakiad@gmail.com
poudelsuman01@gmail.com

JLITC
JAYA LALIGURANS
INVESTMENT & TRADING COMPANY PVT. LTD.
Lalitpur-3, Hariharbhawan
+977-01-5010711, 5010610
jayalaligurans@gmail.com
OUR SERVICES:
ADVERTISING AGENCY
PRINTING PRESS
PROPERTY VALUATION

AdCircle
Ad Circle Pvt. Ltd.
Anamnagar, Kathmandu, Nepal, Tel: 01-5900268, 9851088112
adcircle.marketing@gmail.com, www.adcircle.com.np

Graphic Designing
Advertising
Printing
Branding
Santosh Paudyal
Managing Director
Namaste Creation & Advertising Pvt. Ltd.
Anamnagar | Kathmandu
+977-1-4232741
9851153579
ncomedia1@gmail.com

DUTCH MEDIA
DUTCH MEDIA PVT. LTD.
P.O.Box: 7616, Anamnagar, Kathmandu, Nepal
Tel: 977-1-4102621, 5706379, Fax: 977-1-4102621
E-mail: dutchmedia1@gmail.com, Web: www.dutchmedia.com.np

Rainbow Media Pvt. Ltd.
Anamnagar, Kathmandu
Ph. No. : 01-4102510
RainboW Media

Manaslu
ADVERTISING & MEDIA PVT. LTD.
Newplaza, Kathmandu, Nepal
Phone No : 01-4436965, Fax: 01-4436965
Email : manasluad@gmail.com

हार्दिक बधाई तथा शुभकामना

प्रभाव राष्ट्रिय दैनिक **नवौं** वर्ष सफलतापूर्वक पूरा गरी
दशौं वर्ष प्रवेश गरेको अवसरमा हार्दिक बधाई ।
साथै यस प्रकाशनको प्रगति एवम् लोकप्रियताको
कामना गर्दछौं ।

ANS CO
anscreation
Partners in brand building
Dhikuraghar, Thapagaun, New Baneshwor, Kathmandu
Tel: +977 1 5244490/5244591, E-mail: info@ans.com.np
www.anscreation.com.np

Website: www.talashad.com
Kalash Advertising Pvt. Ltd.
A Complete Media Solution
P.O.Box: 6118, Buddha Nagar, Ktm, Nepal (Near ALFA Beta Complex)
Tel: 01-4795818, 4795819, 9851138002, 9851148004
E-mail: adkalash@gmail.com

Raj
Media & Marketing
Maitidevi Shastrimarga Kathmandu
Ghar No. 64 Ground Floor
Phone: 4429906 | E-mail: raj.adv@hotmail.com
A complete solution of media and marketing...

KAROBAR MEDIA
KAROBARMEDIA Pvt. Ltd.
Kamaladi, Kathmandu, Nepal
977-1-4232329 | 4232045 karobarmedia@gmail.com

SAJILO MEDIA
and Services (P.) Ltd.
2069
Bagbazar, Kathmandu, Nepal.

MEDIA SOLUTION PVT. LTD.
One stop solution for advertisement.
New Baneshwor, Thapagaon, Kathmandu, Nepal
01-5244014, 01-5244731
mediasol.nepal@gmail.com

युग पब्लिकेशन
नवयुग मिडिया
विराटनगर-११
जोशन श्रेष्ठ
प्रबन्ध निर्देशक
हाम्रो सेवाहरू
सबै राष्ट्रिय दैनिक पत्रिकामा विज्ञापन प्रकाशन गरिन्छ
joshanstha123@gmail.com

S.P. Media Pvt. Ltd.
Bagbazar, Kathmandu
AAN
Electronic Broadcasting Print Both Govt. Private Medias.
Authorized Agency for Advertisement

apple media & advertising
Regd No: 94215/067/68
Apple Media & Advertising Pvt. Ltd.
Thapagaun, New Baneshwor, Kathmandu
Tel/Fax: 01-4485400, 4474417, 9751059423
E-mail: apple.media77@gmail.com
skhanal801@gmail.com
Advertisement
Publishing
Event Mgmt.
Apple Media Publishing
Magazine

Sagar Regmi
9851046853
S.S. Media Pvt. Ltd.
BABARMAHAL, KATHMANDU
Our Services
• Documentary • Website Designing • Flex Print
• Advertising (Newspaper, Magazine, TV, Fm) • Graphics Designing
E-mail: ssmedia016@gmail.com

Akshaya Publication & G Media Pvt. Ltd.
PHONE 01-5554815 01-5549880 P.O.Box 8450
EMAIL gmedia07@gmail.com
ADDRESS Kupondole, Lalitpur

innovate media & marketing P. Ltd.
Innovate Media & Marketing
Anamnagar, Kathmandu, Nepal
Tel: 01 5705524

max media
your in-house media partner
+977 1 526 03 77 / 526 03 78 +977 1 526 05 79
Maxmedia Pvt. Ltd., Maxmedia Villa, Chakupat Road
[Behind Patan Multiple Campus] G.P.O Box: 750
info@maxmedia.com.np www.maxmedia.com.np

विज्ञापन प्रकाशन तथा प्रशारणका लागि सधैं सम्झनुहोस् ।
ENIGMA Advertising & Marketing (P) Ltd.
New Baneshwor, Kathmandu, Nepal. Tel.: 4780935, 4782177
Cell: 9851023518

Dinesh Regmi
Managing Director
9851181298
ऐना
Aina Advertisement Pvt. Ltd.
Kathmandu-10 Tel: 01-4780105
Email: aianaadvertisement@gmail.com

City Express Media Pvt. Ltd.
सिटी एक्सप्रेस मिडिया प्रा.लि.
Amrit Kumar Panthee
Managing Director
Cell: 9851046267, 9841302442
Kalanki-14, Kathmandu
Tel No. +977-1-5234623
www.cityemedia.com.np, Email: cityemedia@gmail.com

BAHAR MEDIA PVT. LTD.
बहार मिडिया प्रा.लि.
Thapagaun, New Baneshwor, Kathmandu
9843509211, 9851026747, 9808082077
baharmedia17@gmail.com
budhadharm0@gmail.com

Nepal Jagaran Media Pvt. Ltd.
Anamnagar, Kathmandu 01-4536964
nepaljagaran079@gmail.com

KATHMANDU MEDIA
A Complete Advertising Agency
Kiran Panta
Cell: 9851052170/9801052170
NewPlaza, Kathmandu
Tel.: 01-4425024/4438170
E-mail: mediakathmandu@gmail.com

Blitz
www.blitz.com.np

Krishna Pd Kafle
Managing Director
9851187743
SUVADIN AD AGENCY PVT. LTD.
New Baneshwor, Kathmandu, Nepal
suvadin2017@gmail.com
Advertising Solutions

RAJENDRA Rana
Managing Director
+977-9869835007, +977-9803662260
Kapan, Kathmandu
rradmedia2020@gmail.com
"The future of advertising"

Sanjeev Sodari
Managing Director
Third Eye Advertising Agency
Radisson Street, Lazimpat
P.O. Box: 5051, Kathmandu, Nepal
Tel: 977-1-4005155(O)
977-1-6638517(R)
E-mail: thirdeyead.nepal@gmail.com
sodari_sanjeev@yahoo.com
Mobile: 9841720341
A Complete Media Boutique

नवराज दाहाल (छविलाल)
प्रबन्ध निर्देशक
सेवाकेन्द्र मिडिया प्रा.लि.
Sewakendra Media Pvt. Ltd.
कोटेश्वर, काठमाडौं

AD CREW MEDIA PRIVATE LIMITED
AD CREW MEDIA PVT LTD
Anamnagar, Kathmandu, Nepal
Tel: +977-01-5900267
Narad Mani Bastola (Managing Director)
Email: adcrewmedia@gmail.com
info@adcrewmedia.com.np

Aawashyak Media
PRIVATE LIMITED

O.N.S. Creative Media Pvt.Ltd.
Anamnagar, Kathmandu
Phone: 01-5705325

MEDIA GATE
(Advertising Agency)
+977-9801141040 (Direct Number)
Email: admediagate@gmail.com / Web: www.mediagate.com.np

सीमा सुरक्षामा बिओपीको भूमिका

नारायणबाबु थापा
(पूर्वएआइजी, सशस्त्र प्रहरी बल)

सीमा सुरक्षा सीधै राष्ट्रिय सुरक्षासँग जोडिएको सवाल हो । यो स्थानीय समस्या होइन । देशको सार्वभौमसत्तासँग जोडिएको समस्या हो । भौगोलिक अखण्डतासँग जोडिएको समस्या हो । मानौं, वीरगञ्ज, भैरहवा, जोगबनीमा सीमा सुरक्षा फितलो भयो भने राजधानीमा सीधा असर देखिन्छ । अन्तर्राष्ट्रिय आतंकवादले प्रश्रय पाउँछ ।

> सीमा क्षेत्रमा सडक सञ्जाल विस्तार गर्नुपर्ने अर्को टड्कारो आवश्यकता छ । छिमेकी देश भारतमा सबैतिर सडक सञ्जाल छ । एक पोस्टबाट अर्को पोस्टमा जान सवारी छ । हामीकहाँ त्यस्तो छैन । हिउँदमा एउटा बिओपीबाट अर्कोमा जान केही सहज छ । तर, बर्खामा एउटै जिल्लाको एउटा बिओपीदेखि अर्को बिओपीमा जान सम्भव छैन ।

कहिल्यै समाधान नहुने सीमा समस्या दार्चुलाको उत्तरी भेग लिम्पियाधुराको हो । जहाँको ३७० वर्ग किलोमिटर जमिन नेपालको हो । हाम्रो यो दाबी वर्षौंदेखिको हो । यो अन्तहीन समस्याको रूपमा छ । सुस्ताको समस्या त्यस्तै छ । सबैले जाने/बुझेकै छन् । लिम्पियाधुराको समस्या पनि ज्युँका त्युँ छ । उता लिपुलेकको समस्या पनि हल भएको छैन ।

तर, सरकारले यी भूमिमा देखिएका समस्याहरूको समाधान गर्नेतर्फ अर्थपूर्णरूपमा कूटनीतिक पहल गर्न सकेन । जबकि, देशको संविधान संशोधन गरेर लिम्पियाधुरा, लिपुलेकसहितका भूमि समेटेर नयाँ राजनीतिक तथा प्रशासनिक नक्सा जारी भएको दुई वर्ष नाघ्यो । भूमि प्राप्तिको कूटनीतिक पहलै भएन ।

यतिसम्म कि, कति नेपालको जमिन हो, कति भारतको हो ? स्पष्ट सीमांकन गरिएकै छैन । यो छिटो टुंग्याउनुपर्ने दुई देशको दायित्व हो । नटुंग्याएकै कारण सीमा क्षेत्रबाट अन्तरदेशीय अपराध, अन्तर्राष्ट्रिय आतंकवादलगायत समस्या निम्तिन्छ । यी त भए खुला सीमाले निम्त्याएका मूल समस्या ।

सीमा क्षेत्रमा खुला सीमाकै कारण छिटपुट अन्य समस्या देखिँदै आएका छन् । सिमानाका कारण बढी देखिने भनेको सीमावर्ती अपराध हो । जुन अहिलेसम्म निमिटचान्न पार्नै सकिएको छैन । तर, पहिलेका तुलनामा धेरै कम भएको सत्य हो । यद्यपि, खुला सिमाना रहुञ्जेलसम्म यी समस्याहरू देखिइरहन्छन् । नियन्त्रण गर्न राज्यलाई गाह्रो हुन्छ ।

खुला सीमाको फाइदा उठाउँदै तस्करहरूले चोरी पैठारी गरिरहेका छन् । यो नियन्त्रण गर्न सरकारले सशस्त्र प्रहरीको बाक्लो संख्या सीमा क्षेत्रमा तैनाथ गर्नैपर्छ । तर, सशस्त्र प्रहरीको जनशक्तिको सिमानामा ज्यादै अभाव छ । एउटै जनशक्तिले देशको आन्तरिक सुरक्षा, ७७ वटै जिल्लाको सुरक्षा र सीमामा सुरक्षा गर्नुपर्ने अवस्था छ । यति हुँदाहुँदै पनि सरकारले छिटो देशको दक्षिणी सीमामा सीमा सुरक्षा बलको रूपमा सशस्त्र प्रहरी बलको जनशक्तिलाई खटाउनुपर्छ ।

यसअघि सशस्त्र प्रहरीले गरेको एक अध्ययनअनुसार १० हजार जनशक्तिको अभाव छ । अहिले पहाडी जिल्लाबाट पनि सीमामा खटाइएका छन् । तर, झापादेखि कञ्चनपुरसम्मको खुला सीमामा अब मजबुत सुरक्षा स्थिति बनाउन उक्त संख्यामा सशस्त्र प्रहरी बल चाहिन्छ । फेरि, अहिलेको सुरक्षा भनेको जनशक्तिमात्रै उभ्याएर हातेमालो गर्ने खालको होइन । अहिले सरकारले प्रविधिमा पनि अधिक लगानी गर्नुपर्छ ।

अब त सीमा अनुगमन गर्न सिसिटिभी क्यामरा र टाढाबाट सीमा अनुगमन गर्न सकिने अन्य प्रविधि चाहिन्छ । धेरै देशले यस्तो अभ्यास गरेका छन् । कुनै देशले त सीमामा पर्खाल लगाएका छन् । कुनैले चाहिँ काँडेतारको घेराबारा गरेका छन् । हामीले यति गर्न नसके पनि कम्तीमा सिसिटिभी क्यामरा र टाढादेखि सीमाको रेखदेख गर्नसक्ने प्रविधिसँगै सशस्त्र प्रहरीको उपस्थिति अझै बढाउनुपर्छ ।

सीमा क्षेत्रमा सडक सञ्जाल विस्तार गर्नुपर्ने अर्को टड्कारो आवश्यकता छ । छिमेकी देश भारतमा सबैतिर सडक सञ्जाल छ । एक पोस्टबाट अर्को पोस्टमा जान सवारी छ । हामीकहाँ त्यस्तो छैन । हिउँदमा एउटा बोर्डर आउट पोस्ट (बिओपी) बाट अर्कोमा जान केही सहज छ । तर, बर्खामा एउटै जिल्लाको एउटा बिओपीदेखि अर्को बिओपीमा जान सम्भव छैन । त्यही भएर सडक निर्माणलाई तीव्रता दिनुपर्छ । यसतर्फ सरकारले विनाकञ्जुस लगानी बढाउनुपर्छ ।

फेरि, सीमाकै एउटा प्रसंग जोडौं- देशको उत्तरतिरको खुला सीमालेचाहिँ देशको राष्ट्रिय सुरक्षामा असर गरेको छैन । यसो भनेर सीमा सुरक्षा नगर्ने भन्ने हुँदैन । सीमामा सुरक्षा उपस्थिति हुनैपर्छ । अहिले दक्षिणी सीमामाभन्दा केही उत्तरी सीमामा बिओपी छन् । तर, समस्याचाहिँ त्यहाँ बस्नका लागि छ । छिटो उत्तरी क्षेत्रमा वातानुकूलित घरहरू बनाइनुपर्छ । बनाउँदा महँगो पर्न जान्छ । महँगो परे पनि देशको सुरक्षाको अगाडि यो गौण हुन्छ ।

अझै धेरै नाकामा बोर्डर आउट पोस्ट (बिओपी) राख्नुपर्ने भएको छ । धेरै नाका खाली छन् । जस्तो: गोरखा, बझाङलगायत अरु हिमाली जिल्लाहरूमा बिओपी अझै खाँचो छ । यी जिल्लाहरूको सीमामा सुरक्षाकर्मी बढाउनु जरुरी छ ।

र, बिओपी देशको सीमा सुरक्षादेखि सीमा स्तम्भहरूको रक्षा, नेपालीमाथि हुने ज्यादती न्यूनीकरण गर्न र सीमा क्षेत्रबाट हुने आपराधिक गतिविधि नियन्त्रण गर्न प्रभावकारी देखिएको छ ।

याद गर्नुपर्ने के हो भने सीमा सुरक्षा सीधै राष्ट्रिय सुरक्षासँग जोडिएको सवाल हो । यो स्थानीय समस्या होइन । देशको सार्वभौमसत्तासँग जोडिएको समस्या हो । भौगोलिक अखण्डतासँग जोडिएको समस्या हो । उदाहरणका लागि वीरगञ्ज, भैरहवा, जोगबनीमा सीमा सुरक्षा फितलो भयो भने राजधानीमा सीधा असर देखिन्छ । अन्तर्राष्ट्रिय आतंकवादले प्रश्रय पाउँछ ।

अहिले नेपाल-भारतबाट जो पनि आउन र जानसक्ने अवस्था छ । यही फाइदा लुट्दै आतंकवादीहरू भारत वा तेस्रो मुलुकबाट नेपाल प्रवेश गर्ने, लुक्ने, अवैध हातहतियार भित्र्याउने र विष्फोटक पदार्थ ल्याउनसक्ने सम्भावना हुन्छ । हालै पञ्जाबलाई शिखहरूका लागि छुट्टै देश 'खालिस्तान'को माग गर्दै आन्दोलनको अगुवाइ गरेका अमृतपाल सिंह नेपाल आएर लुकेको भारतीय दूतावासले भनेको थियो । अन्ततः सिंह आइतबार पञ्जाबबाटै गिरफ्तारीमा परे । सीमाबाट देशभित्र अवाञ्छित गतिविधि गर्नेहरू सीमा वारपार गर्नसक्ने सम्भावना हुन्छ । यो खुला सीमाले जहिल्यै निम्त्याउनसक्ने समस्या हो ।

यही कारण खुला सिमानामा कडाइ पार्नैपर्छ । र, खुला सिमानाले देशकै अर्थतन्त्रमा गम्भीर क्षति पुऱ्याउँछ पनि । जस्तो: अन्तरदेशीय चोरी तस्करी हुँदा राजस्व घट्छ । अहिले सरकारले राजस्व घटेको पनि जनाएको छ । खास कारण के हो ? तर, कतै न कतै यसको पनि प्रभाव हुनेमा दुई मत नहोला ।

सरकारले सबैभन्दा बढी प्राथमिकता दिनुपर्ने भनेको बिओपीमै हो । सीमा सुरक्षामा यसको धेरै फाइदा छ । अहिले देशभर २२७ वटा बिओपी छन् । ५०० बिओपी पुऱ्याउने लक्ष्य गृह मन्त्रालयको छ । अहिलेसम्म बिओपीले धेरै राम्रो काम गरेको देखिएको छ ।

अन्तरदेशीय अपराध रोक्न, चोरीपैठारी तुलनात्मक रूपमा केही कम गर्न, अवाञ्छित गतिविधि हुन नदिन, सीमा, सीमा स्तम्भ र दशगजाको निगरानी गर्दै सीमा क्षेत्रका नेपालीलाई सुरक्षाको प्रत्याभूति दिलाउन बिओपीको अहम् भूमिका छ ।

तर, दुःखद के छ भने अहिलेसम्म 'सशस्त्र प्रहरी सीमा सुरक्षा ऐन' छैन । ऐन चाहिन्छ । यो पहिलेदेखि टड्कारो उठाइएको विषय पनि हो । विडम्बना ऐन अझैसम्म बनेको छैन । सीमा सुरक्षाबारे सशस्त्रलाई कानुनीरूपमा मजबुत बनाउन ऐन अपरिहार्य छ । ऐन भए सशस्त्र प्रहरीलाई सीमा सुरक्षामा थप सहज हुन्छ । त्यहाँ सशस्त्र प्रहरीको काम, कर्तव्य र अधिकार उल्लेख गरिनुपर्छ । यसका लागि सरकारले ढिलाइ गर्न हुँदैन ।

(कुराकानीमा आधारित)

10TH YEARS ANNIVERSARY
हार्दिक शुभकामना
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
नवराजपुर गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
मधेश प्रदेश, सिराहा नेपाल

10TH YEARS ANNIVERSARY
हार्दिक शुभकामना
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
रतुवामाई नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
कोशी प्रदेश, सिजुवा, मोरङ नेपाल

10TH YEARS ANNIVERSARY
हार्दिक शुभकामना
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय
डिभिजन नं. ४, बारा/पर्सा

10TH YEARS ANNIVERSARY
हार्दिक शुभकामना
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
शुक्लाफाँटा नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
सुदुरपश्चिम प्रदेश, कञ्चनपुर नेपाल

हार्दिक शुभकामना
10TH YEARS ANNIVERSARY
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
श्री जनक रावल
अध्यक्ष
प्रगतिशिल वैदेशिक रोजगार व्यवसायी मञ्च नेपाल
Progressive Forum of Foreign Employment Association Nepal
Gaushala-8, Pingalasthan, Kathmandu
Tel. No. 01-4464301

हार्दिक बधाई तथा शुभकामना

प्रभाव राष्ट्रिय दैनिक **नवौं** वर्ष सफलतापूर्वक पूरा गरी **दशौं** वर्ष प्रवेश गरेको अवसरमा हार्दिक बधाई ।
साथै, यस प्रकाशनको प्रगति एवम् लोकप्रियताको कामना गर्दछौं ।

भोक्राहा नरसिङ्ग गाउँपालिका
गाउँपालिकाको कार्यालय, कोसी प्रदेश, सुनसरी, नेपाल

भोक्राहा नरसिङ्ग गाउँपालिकाको जनहितमा जारी

- गाउँपालिकाबाट प्राप्त हुने सेवाका सम्बन्धमा सदैव चासो राखौं । तपाईले जति बढी चासा देखाउनु हुन्छ । गाउँपालिका त्यति धेरै जनउत्तरदायी बन्दछ । ● सडक छेउ किनारामा निर्माण सामग्रीहरू नराखौं ।
- घर निर्माण गर्दा घर नक्सा पास गरेर मात्र निर्माण कार्य सुरु गरौं । ● कर समयमै तिरौं ।
- हरेक किसिमका हिंसा अन्त्यका लागि आफ्नो ठाउँबाट काम गरौं ।
- जथाभावी फोहोर नगरौं । फोहोर बोक्ने गाडी आएको बखत मात्र फोहोर बाहिर निकालौं ।
- महिला हिंसारहित बनाउने अभियानमा सबै जना सहभागी बनौं ।
- व्यक्तिगत घटना दर्ता अन्तर्गत जन्म, विवाह, बसाईसराई, सम्बन्ध विच्छेद, मृत्यु दर्ता समयमा नै गरौं । सम्य नागरिकको भूमिका निर्वाह गरौं ।, ● घर निर्माण गर्नुअगाडि अनिवार्य रुपमा नगरपालिकाबाट नक्सा पास गरौं ।
- घर निर्माण गर्दा भूकम्प प्रतिरोधी गराउने सम्बन्धमा कुनै सम्झौता नगरौं ।
- घर निर्माण गर्नु अघि बस्ती विकास, सहरी योजना तथा भवन निर्माण सम्बन्धी आधारभूत मापदण्डको बारेमा जानकारी राखौं र सोको पालना गरौं ।
- सार्वजनिक जग्गा, पोखरी, वन आदि व्यक्तिगत प्रयोजनका लागि प्रयोग नगरौं, त्यस्ता क्षेत्रहरु अतिक्रमण हैन, संरक्षणको लागि पहल गरौं । ● व्यक्तिगत घटना घटेको ३५ दिनभित्र संयुक्त वडा कार्यालयमा घटना दर्ता गरौं ।
- कर तिर्न भनेको तपाई हामीले चाहेको विकास गर्ने अवसर प्राप्त गर्नु हो । तसर्थ विकासका खातिर समयमै तोकिएको कर दस्तुर नगरपालिकामा बुझाउने गरौं ।
- आफ्नो घर परिसरमा कम्तिमा २ वटा बहुवर्षीय बिरुवा रोपौं

अजमहल अख्तर मियाँ — अध्यक्ष
सुनिता कुमारी उराँव — उपाध्यक्ष

भोक्राहा नरसिङ्ग, गाउँपालिका, कोसी प्रदेश, सुनसरी,

उर्लाबारी नगरपालिका
नगरपालिकाको कार्यालय, कोसी प्रदेश, मोरङ, नेपाल

उर्लाबारी नगरपालिकाद्वारा उपभोक्ता हित संरक्षणमा जारी सूचना

उद्योग तथा व्यवसायीका लागि :

१. बिक्रेताले बिक्री वितरण हुने समानको मुल्यसूची स्पष्ट रूपमा देखिने गरी बिक्री कक्षमा राख्नुपर्नेछ ।
२. नापतौल यन्त्र खरिद गरेको ३५ दिन भित्र अनिवार्य रूपमा नापतौल कार्यालयबाट अनुमतिपत्र लिई मात्र प्रयोग गर्ने ।
३. आफूले प्रयोग गरेको नापतौल तथा नाप्ने, तौलने यन्त्रहरू (ढक, काँटा, लिटर, मिटर) तोकिएको समयमा जाँच तथा नवीकरण गराउने ।
४. नापतौल तथा नाप्ने तौलने यन्त्रहरू बिक्री गर्नु परेमा अनिवार्य रूपमा सम्बन्धित नापतौल कार्यालयबाट इजाजत पत्र लिएर मात्र बिक्री वितरण गर्ने ।
५. खरिद गरेको सामानको नाप वा तौल शंका लागेमा पुनः तौल गर्न लगाउने ।
६. नापतौल सम्बन्धी कुनै शंका वा गुनासो भए गुणस्तर तथा नापतौल कार्यालयमा जानकारी/उजुरी दिने ।
७. होटल व्यवसायमा खानेकुराको सम्पर्कमा आउने सम्पूर्ण उपकरण, भाँडा, वर्तन तथा सतहलाई खानामा प्रयोग गर्न सकिने जीवाणुनासक वस्तु (सेनिटाइजर) र तातोपानी प्रयोग गरी सरसफाई गर्नुपर्ने छ ।
८. किट (हानिकारक जीव)हरूको नियन्त्रण गर्ने पर्याप्त व्यवस्था हुनुपर्ने छ ।
९. बिमारी परेका वा झाडापखाला लागेका भनिएका कामदारहरूलाई पछिल्लो पटक त्यस्तो लक्षण देखिएको दिनदेखि ४८ घण्टासम्म काममा नलगाउने ।
१०. खाने (पकाउने) तेल एउटा पदार्थ पकाइसकेपछि नियमित रूपमा फेरबदल गर्नुपर्नेछ ।

वस्तु तथा सेवामा समान पहुच, गुणस्तरीय वस्तुको छनौट, मुल्य परिणाम, परिणाम शुद्धता र गुणस्तर स्वस्थ्यमा हानी पुऱ्याउने वस्तु तथा सेवाको बिक्री वितरणबाट सुरक्षा अनुचित व्यापारिक तथा व्यवसायजन्य क्रियाकलाप विरूद्ध उजुरी प्रयोग गरिएका वस्तुबाट भएको हानी नोक्सानी विरूद्ध क्षतिपूर्ति अधिकार प्राप्त अधिकारीबाट सुनुवाई र उपभोक्ता शिक्षा पाउने तपाईको अधिकार हो । आफ्नो कर्तव्य र अधिकारप्रति सचेत रहौं ।

गंगा प्रसाद खरेल — नगर प्रमुख
मिनाकुमारी खतिवडा — नगर उपप्रमुख

उर्लाबारी नगरपालिका, कोसी प्रदेश, मोरङ, नेपाल

सुनवर्षी नगरपालिका
नगरपालिकाको कार्यालय, कोसी प्रदेश, मोरङ, नेपाल

सुनवर्षी नगरपालिकाद्वारा उपभोक्ता हित संरक्षणमा जारी सूचना

उद्योग तथा व्यवसायीका लागि :

१. बिक्रेताले बिक्री वितरण हुने समानको मुल्यसूची स्पष्ट रूपमा देखिने गरी बिक्री कक्षमा राख्नुपर्नेछ ।
२. नापतौल यन्त्र खरिद गरेको ३५ दिन भित्र अनिवार्य रूपमा नापतौल कार्यालयबाट अनुमतिपत्र लिई मात्र प्रयोग गर्ने ।
३. आफूले प्रयोग गरेको नापतौल तथा नाप्ने, तौलने यन्त्रहरू (ढग, काँटा, लिटर, मिटर) तोकिएको समयमा जाँच तथा नवीकरण गराउने ।
४. नापतौल तथा नाप्ने तौलने यन्त्रहरू बिक्री गर्नु परेमा अनिवार्य रूपमा सम्बन्धित नापतौल कार्यालयबाट इजाजत पत्र लिएर मात्र बिक्री वितरण गर्ने ।
५. खरिद गरेको सामानको नाप वा तौल शंका लागेमा पुनः तौल गर्न लगाउने ।
६. नापतौल सम्बन्धी कुनै शंका वा गुनासो भए गुणस्तर तथा नापतौल कार्यालयमा जानकारी/उजुरी दिने ।
७. होटल व्यवसायमा खानेकुराको सम्पर्कमा आउने सम्पूर्ण उपकरण, भाँडा, वर्तन तथा सतहलाई खानामा प्रयोग गर्न सकिने जीवाणुनासक वस्तु (सेनिटाइजर) र तातोपानी प्रयोग गरी सरसफाई गर्नुपर्ने छ ।
८. किट (हानिकारक जीव)हरूको नियन्त्रण गर्ने पर्याप्त व्यवस्था हुनुपर्ने छ ।
९. बिमारी परेका वा झाडापखाला लागेका भनिएका कामदारहरूलाई पछिल्लो पटक त्यस्तो लक्षण देखिएको दिनदेखि ४८ घण्टासम्म काममा नलगाउने ।
१०. खाने (पकाउने) तेल एउटा पदार्थ पकाइसकेपछि नियमित रूपमा फेरबदल गर्नुपर्नेछ ।

वस्तु तथा सेवामा समान पहुच, गुणस्तरीय वस्तुको छनौट, मुल्य परिणाम, परिणाम शुद्धता र गुणस्तर स्वस्थ्यमा हानी पुऱ्याउने वस्तु तथा सेवाको बिक्री वितरणबाट सुरक्षा अनुचित व्यापारिक तथा व्यवसायजन्य क्रियाकलाप विरूद्ध उजुरी प्रयोग गरिएका वस्तुबाट भएको हानी नोक्सानी विरूद्ध क्षतिपूर्ति अधिकार प्राप्त अधिकारीबाट सुनुवाई र उपभोक्ता शिक्षा पाउने तपाईको अधिकार हो । आफ्नो कर्तव्य र अधिकारप्रति सचेत रहौं ।

श्यामप्रसाद राजवंशी — नगरप्रमुख
मिरादेवी दास केवरत — उपप्रमुख

सुनवर्षी नगरपालिका, कोसी प्रदेश, मोरङ, नेपाल

रतुवामाई नगरपालिका
नगरपालिकाको कार्यालय, कोसी प्रदेश, मोरङ, नेपाल

रतुवामाई नगरपालिकाद्वारा उपभोक्ता हित संरक्षणमा जारी सूचना

उद्योग तथा व्यवसायीका लागि :

१. बिक्रेताले बिक्री वितरण हुने समानको मुल्यसूची स्पष्ट रूपमा देखिने गरी बिक्री कक्षमा राख्नुपर्नेछ ।
२. नापतौल यन्त्र खरिद गरेको ३५ दिन भित्र अनिवार्य रूपमा नापतौल कार्यालयबाट अनुमतिपत्र लिई मात्र प्रयोग गर्ने ।
३. आफूले प्रयोग गरेको नापतौल तथा नाप्ने, तौलने यन्त्रहरू (ढग, काँटा, लिटर, मिटर) तोकिएको समयमा जाँच तथा नवीकरण गराउने ।
४. नापतौल तथा नाप्ने तौलने यन्त्रहरू बिक्री गर्नु परेमा अनिवार्य रूपमा सम्बन्धित नापतौल कार्यालयबाट इजाजत पत्र लिएर मात्र बिक्री वितरण गर्ने ।
५. खरिद गरेको सामानको नाप वा तौल शंका लागेमा पुनः तौल गर्न लगाउने ।
६. नापतौल सम्बन्धी कुनै शंका वा गुनासो भए गुणस्तर तथा नापतौल कार्यालयमा जानकारी/उजुरी दिने ।
७. होटल व्यवसायमा खानेकुराको सम्पर्कमा आउने सम्पूर्ण उपकरण, भाँडा, वर्तन तथा सतहलाई खानामा प्रयोग गर्न सकिने जीवाणुनासक वस्तु (सेनिटाइजर) र तातोपानी प्रयोग गरी सरसफाई गर्नुपर्ने छ ।
८. किट (हानिकारक जीव)हरूको नियन्त्रण गर्ने पर्याप्त व्यवस्था हुनुपर्ने छ ।
९. बिमारी परेका वा झाडापखाला लागेका भनिएका कामदारहरूलाई पछिल्लो पटक त्यस्तो लक्षण देखिएको दिनदेखि ४८ घण्टासम्म काममा नलगाउने ।
१०. खाने (पकाउने) तेल एउटा पदार्थ पकाइसकेपछि नियमित रूपमा फेरबदल गर्नुपर्नेछ ।

वस्तु तथा सेवामा समान पहुच, गुणस्तरीय वस्तुको छनौट, मुल्य परिणाम, परिणाम शुद्धता र गुणस्तर स्वस्थ्यमा हानी पुऱ्याउने वस्तु तथा सेवाको बिक्री वितरणबाट सुरक्षा अनुचित व्यापारिक तथा व्यवसायजन्य क्रियाकलाप विरूद्ध उजुरी प्रयोग गरिएका वस्तुबाट भएको हानी नोक्सानी विरूद्ध क्षतिपूर्ति अधिकार प्राप्त अधिकारीबाट सुनुवाई र उपभोक्ता शिक्षा पाउने तपाईको अधिकार हो । आफ्नो कर्तव्य र अधिकारप्रति सचेत रहौं ।

नागेश्वर प्रसाद सिंह — नगर प्रमुख
दमयन्ता देवी चुडाल — नगर उपप्रमुख

रतुवामाई नगरपालिका, कोसी प्रदेश, मोरङ, नेपाल

फेदाप गाउँपालिका
गाउँपालिकाको कार्यालय, कोसी प्रदेश, तेह्रथुम, नेपाल

फेदाप गाउँपालिकाको जनहितमा जारी सन्देश

- गाउँपालिकाबाट प्राप्त हुने सेवाका सम्बन्धमा सदैव चासो राखौं । तपाईले जति बढी चासा देखाउनु हुन्छ । गाउँपालिका त्यति धेरै जनउत्तरदायी बन्दछ । ● सडक छेउ किनारामा निर्माण सामग्रीहरू नराखौं ।
- घर निर्माण गर्दा घर नक्सा पास गरेर मात्र निर्माण कार्य सुरु गरौं । ● कर समयमै तिरौं ।
- हरेक किसिमका हिंसा अन्त्यका लागि आफ्नो ठाउँबाट काम गरौं ।
- जथाभावी फोहोर नगरौं । फोहोर बोक्ने गाडी आएको बखत मात्र फोहोर बाहिर निकालौं ।
- महिला हिंसारहित बनाउने अभियानमा सबै जना सहभागी बनौं ।
- व्यक्तिगत घटना दर्ता अन्तर्गत जन्म, विवाह, बसाईसराई, सम्बन्ध विच्छेद, मृत्यु दर्ता समयमा नै गरौं । सम्य नागरिकको भूमिका निर्वाह गरौं ।, ● घर निर्माण गर्नुअगाडि अनिवार्य रुपमा नगरपालिकाबाट नक्सा पास गरौं ।
- घर निर्माण गर्दा भूकम्प प्रतिरोधी गराउने सम्बन्धमा कुनै सम्झौता नगरौं ।
- घर निर्माण गर्नु अघि बस्ती विकास, सहरी योजना तथा भवन निर्माण सम्बन्धी आधारभूत मापदण्डको बारेमा जानकारी राखौं र सोको पालना गरौं ।
- सार्वजनिक जग्गा, पोखरी, वन आदि व्यक्तिगत प्रयोजनका लागि प्रयोग नगरौं, त्यस्ता क्षेत्रहरु अतिक्रमण हैन, संरक्षणको लागि पहल गरौं । ● व्यक्तिगत घटना घटेको ३५ दिनभित्र संयुक्त वडा कार्यालयमा घटना दर्ता गरौं ।
- कर तिर्न भनेको तपाई हामीले चाहेको विकास गर्ने अवसर प्राप्त गर्नु हो । तसर्थ विकासका खातिर समयमै तोकिएको कर दस्तुर नगरपालिकामा बुझाउने गरौं ।
- आफ्नो घर परिसरमा कम्तिमा २ वटा बहुवर्षीय बिरुवा रोपौं

केशव प्रसाद भेटवाल — अध्यक्ष
मन बहादुर श्रेष्ठ — उपाध्यक्ष

फेदाप गाउँपालिका, कोसी प्रदेश, तेह्रथुम, नेपाल

लेटाङ नगरपालिका
नगरपालिकाको कार्यालय, कोसी प्रदेश, मोरङ, नेपाल

लेटाङ नगरपालिकाद्वारा उपभोक्ता हित संरक्षणमा जारी सूचना

उद्योग तथा व्यवसायीका लागि :

१. बिक्रेताले बिक्री वितरण हुने समानको मुल्यसूची स्पष्ट रूपमा देखिने गरी बिक्री कक्षमा राख्नुपर्नेछ ।
२. नापतौल यन्त्र खरिद गरेको ३५ दिन भित्र अनिवार्य रूपमा नापतौल कार्यालयबाट अनुमतिपत्र लिई मात्र प्रयोग गर्ने ।
३. आफूले प्रयोग गरेको नापतौल तथा नाप्ने, तौलने यन्त्रहरू (ढग, काँटा, लिटर, मिटर) तोकिएको समयमा जाँच तथा नवीकरण गराउने ।
४. नापतौल तथा नाप्ने तौलने यन्त्रहरू बिक्री गर्नु परेमा अनिवार्य रूपमा सम्बन्धित नापतौल कार्यालयबाट इजाजत पत्र लिएर मात्र बिक्री वितरण गर्ने ।
५. खरिद गरेको सामानको नाप वा तौल शंका लागेमा पुनः तौल गर्न लगाउने ।
६. नापतौल सम्बन्धी कुनै शंका वा गुनासो भए गुणस्तर तथा नापतौल कार्यालयमा जानकारी/उजुरी दिने ।
७. होटल व्यवसायमा खानेकुराको सम्पर्कमा आउने सम्पूर्ण उपकरण, भाँडा, वर्तन तथा सतहलाई खानामा प्रयोग गर्न सकिने जीवाणुनासक वस्तु (सेनिटाइजर) र तातोपानी प्रयोग गरी सरसफाई गर्नुपर्ने छ ।
८. किट (हानिकारक जीव)हरूको नियन्त्रण गर्ने पर्याप्त व्यवस्था हुनुपर्ने छ ।
९. बिमारी परेका वा झाडापखाला लागेका भनिएका कामदारहरूलाई पछिल्लो पटक त्यस्तो लक्षण देखिएको दिनदेखि ४८ घण्टासम्म काममा नलगाउने ।
१०. खाने (पकाउने) तेल एउटा पदार्थ पकाइसकेपछि नियमित रूपमा फेरबदल गर्नुपर्नेछ ।

वस्तु तथा सेवामा समान पहुच, गुणस्तरीय वस्तुको छनौट, मुल्य परिणाम, परिणाम शुद्धता र गुणस्तर स्वस्थ्यमा हानी पुऱ्याउने वस्तु तथा सेवाको बिक्री वितरणबाट सुरक्षा अनुचित व्यापारिक तथा व्यवसायजन्य क्रियाकलाप विरूद्ध उजुरी प्रयोग गरिएका वस्तुबाट भएको हानी नोक्सानी विरूद्ध क्षतिपूर्ति अधिकार प्राप्त अधिकारीबाट सुनुवाई र उपभोक्ता शिक्षा पाउने तपाईको अधिकार हो । आफ्नो कर्तव्य र अधिकारप्रति सचेत रहौं ।

भुपेन्द्र कुमार लावती — नगर प्रमुख
कृष्णकुमारी पोखेल निरौला — नगर उपप्रमुख

लेटाङ नगरपालिका, कोसी प्रदेश, मोरङ, नेपाल

झापा गाउँपालिका
गाउँपालिकाको कार्यालय, कोसी प्रदेश, झापा, नेपाल

झापा गाउँपालिकाको जनहितमा जारी सन्देश

- गाउँपालिकाबाट प्राप्त हुने सेवाका सम्बन्धमा सदैव चासो राखौं । तपाईले जति बढी चासा देखाउनु हुन्छ । गाउँपालिका त्यति धेरै जनउत्तरदायी बन्दछ । ● सडक छेउ किनारामा निर्माण सामग्रीहरू नराखौं ।
- घर निर्माण गर्दा घर नक्सा पास गरेर मात्र निर्माण कार्य सुरु गरौं । ● कर समयमै तिरौं ।
- हरेक किसिमका हिंसा अन्त्यका लागि आफ्नो ठाउँबाट काम गरौं ।
- जथाभावी फोहोर नगरौं । फोहोर बोक्ने गाडी आएको बखत मात्र फोहोर बाहिर निकालौं ।
- महिला हिंसारहित बनाउने अभियानमा सबै जना सहभागी बनौं ।
- व्यक्तिगत घटना दर्ता अन्तर्गत जन्म, विवाह, बसाईसराई, सम्बन्ध विच्छेद, मृत्यु दर्ता समयमा नै गरौं । सम्य नागरिकको भूमिका निर्वाह गरौं ।, ● घर निर्माण गर्नुअगाडि अनिवार्य रुपमा नगरपालिकाबाट नक्सा पास गरौं ।
- घर निर्माण गर्दा भूकम्प प्रतिरोधी गराउने सम्बन्धमा कुनै सम्झौता नगरौं ।
- घर निर्माण गर्नु अघि बस्ती विकास, सहरी योजना तथा भवन निर्माण सम्बन्धी आधारभूत मापदण्डको बारेमा जानकारी राखौं र सोको पालना गरौं ।
- सार्वजनिक जग्गा, पोखरी, वन आदि व्यक्तिगत प्रयोजनका लागि प्रयोग नगरौं, त्यस्ता क्षेत्रहरु अतिक्रमण हैन, संरक्षणको लागि पहल गरौं । ● व्यक्तिगत घटना घटेको ३५ दिनभित्र संयुक्त वडा कार्यालयमा घटना दर्ता गरौं ।
- कर तिर्न भनेको तपाई हामीले चाहेको विकास गर्ने अवसर प्राप्त गर्नु हो । तसर्थ विकासका खातिर समयमै तोकिएको कर दस्तुर नगरपालिकामा बुझाउने गरौं ।
- आफ्नो घर परिसरमा कम्तिमा २ वटा बहुवर्षीय बिरुवा रोपौं

जयनारायण शाह — अध्यक्ष
अन्जुदेवी थपलिया — उपाध्यक्ष

झापा गाउँपालिका, कोसी प्रदेश, झापा, नेपाल

जहदा गाउँपालिका
गाउँपालिकाको कार्यालय, कोसी प्रदेश, मोरङ, नेपाल

जहदा गाउँपालिकाको जनहितमा जारी सन्देश

- गाउँपालिकाबाट प्राप्त हुने सेवाका सम्बन्धमा सदैव चासो राखौं । तपाईले जति बढी चासा देखाउनु हुन्छ । गाउँपालिका त्यति धेरै जनउत्तरदायी बन्दछ । ● सडक छेउ किनारामा निर्माण सामग्रीहरू नराखौं ।
- घर निर्माण गर्दा घर नक्सा पास गरेर मात्र निर्माण कार्य सुरु गरौं । ● कर समयमै तिरौं ।
- हरेक किसिमका हिंसा अन्त्यका लागि आफ्नो ठाउँबाट काम गरौं ।
- जथाभावी फोहोर नगरौं । फोहोर बोक्ने गाडी आएको बखत मात्र फोहोर बाहिर निकालौं ।
- महिला हिंसारहित बनाउने अभियानमा सबै जना सहभागी बनौं ।
- व्यक्तिगत घटना दर्ता अन्तर्गत जन्म, विवाह, बसाईसराई, सम्बन्ध विच्छेद, मृत्यु दर्ता समयमा नै गरौं । सम्य नागरिकको भूमिका निर्वाह गरौं ।, ● घर निर्माण गर्नुअगाडि अनिवार्य रुपमा नगरपालिकाबाट नक्सा पास गरौं ।
- घर निर्माण गर्दा भूकम्प प्रतिरोधी गराउने सम्बन्धमा कुनै सम्झौता नगरौं ।
- घर निर्माण गर्नु अघि बस्ती विकास, सहरी योजना तथा भवन निर्माण सम्बन्धी आधारभूत मापदण्डको बारेमा जानकारी राखौं र सोको पालना गरौं ।
- सार्वजनिक जग्गा, पोखरी, वन आदि व्यक्तिगत प्रयोजनका लागि प्रयोग नगरौं, त्यस्ता क्षेत्रहरु अतिक्रमण हैन, संरक्षणको लागि पहल गरौं । ● व्यक्तिगत घटना घटेको ३५ दिनभित्र संयुक्त वडा कार्यालयमा घटना दर्ता गरौं ।
- कर तिर्न भनेको तपाई हामीले चाहेको विकास गर्ने अवसर प्राप्त गर्नु हो । तसर्थ विकासका खातिर समयमै तोकिएको कर दस्तुर नगरपालिकामा बुझाउने गरौं ।
- आफ्नो घर परिसरमा कम्तिमा २ वटा बहुवर्षीय बिरुवा रोपौं

जितेन्द्र प्रसाद साह — अध्यक्ष
हन्ना सोरेन — उपाध्यक्ष

जहदा गाउँपालिका, कोसी प्रदेश, सुनसरी, नेपाल

इटहरी उपमहानगरपालिका
उपमहानगरपालिकाको कार्यालय, कोसी प्रदेश, सुनसरी, नेपाल

इटहरी नगरपालिकाद्वारा उपभोक्ता हित संरक्षणमा जारी सूचना

उद्योग तथा व्यवसायीका लागि :

१. बिक्रेताले बिक्री वितरण हुने समानको मुल्यसूची स्पष्ट रूपमा देखिने गरी बिक्री कक्षमा राख्नुपर्नेछ ।
२. नापतौल यन्त्र खरिद गरेको ३५ दिन भित्र अनिवार्य रूपमा नापतौल कार्यालयबाट अनुमतिपत्र लिई मात्र प्रयोग गर्ने ।
३. आफूले प्रयोग गरेको नापतौल तथा नाप्ने, तौलने यन्त्रहरू (ढग, काँटा, लिटर, मिटर) तोकिएको समयमा जाँच तथा नवीकरण गराउने ।
४. नापतौल तथा नाप्ने तौलने यन्त्रहरू बिक्री गर्नु परेमा अनिवार्य रूपमा सम्बन्धित नापतौल कार्यालयबाट इजाजत पत्र लिएर मात्र बिक्री वितरण गर्ने ।
५. खरिद गरेको सामानको नाप वा तौल शंका लागेमा पुनः तौल गर्न लगाउने ।
६. नापतौल सम्बन्धी कुनै शंका वा गुनासो भए गुणस्तर तथा नापतौल कार्यालयमा जानकारी/उजुरी दिने ।
७. होटल व्यवसायमा खानेकुराको सम्पर्कमा आउने सम्पूर्ण उपकरण, भाँडा, वर्तन तथा सतहलाई खानामा प्रयोग गर्न सकिने जीवाणुनासक वस्तु (सेनिटाइजर) र तातोपानी प्रयोग गरी सरसफाई गर्नुपर्ने छ ।
८. किट (हानिकारक जीव)हरूको नियन्त्रण गर्ने पर्याप्त व्यवस्था हुनुपर्ने छ ।
९. बिमारी परेका वा झाडापखाला लागेका भनिएका कामदारहरूलाई पछिल्लो पटक त्यस्तो लक्षण देखिएको दिनदेखि ४८ घण्टासम्म काममा नलगाउने ।
१०. खाने (पकाउने) तेल एउटा पदार्थ पकाइसकेपछि नियमित रूपमा फेरबदल गर्नुपर्नेछ ।

वस्तु तथा सेवामा समान पहुच, गुणस्तरीय वस्तुको छनौट, मुल्य परिणाम, परिणाम शुद्धता र गुणस्तर स्वस्थ्यमा हानी पुऱ्याउने वस्तु तथा सेवाको बिक्री वितरणबाट सुरक्षा अनुचित व्यापारिक तथा व्यवसायजन्य क्रियाकलाप विरूद्ध उजुरी प्रयोग गरिएका वस्तुबाट भएको हानी नोक्सानी विरूद्ध क्षतिपूर्ति अधिकार प्राप्त अधिकारीबाट सुनुवाई र उपभोक्ता शिक्षा पाउने तपाईको अधिकार हो । आफ्नो कर्तव्य र अधिकारप्रति सचेत रहौं ।

हेमकर्ण पौडेल — नगरप्रमुख
संगीता कुमारी चौधरी — उपप्रमुख

इटहरी उपमहानगरपालिका, कोसी प्रदेश, सुनसरी, नेपाल

देवानगञ्ज गाउँपालिका
गाउँपालिकाको कार्यालय, कोसी प्रदेश, सुनसरी, नेपाल

देवानगञ्ज गाउँपालिकाको जनहितमा जारी सन्देश

- गाउँपालिकाबाट प्राप्त हुने सेवाका सम्बन्धमा सदैव चासो राखौं । तपाईले जति बढी चासा देखाउनु हुन्छ । गाउँपालिका त्यति धेरै जनउत्तरदायी बन्दछ । ● सडक छेउ किनारामा निर्माण सामग्रीहरू नराखौं ।
- घर निर्माण गर्दा घर नक्सा पास गरेर मात्र निर्माण कार्य सुरु गरौं । ● कर समयमै तिरौं ।
- हरेक किसिमका हिंसा अन्त्यका लागि आफ्नो ठाउँबाट काम गरौं ।
- जथाभावी फोहोर नगरौं । फोहोर बोक्ने गाडी आएको बखत मात्र फोहोर बाहिर निकालौं ।
- महिला हिंसारहित बनाउने अभियानमा सबै जना सहभागी बनौं ।
- व्यक्तिगत घटना दर्ता अन्तर्गत जन्म, विवाह, बसाईसराई, सम्बन्ध विच्छेद, मृत्यु दर्ता समयमा नै गरौं । सम्य नागरिकको भूमिका निर्वाह गरौं ।, ● घर निर्माण गर्नुअगाडि अनिवार्य रुपमा नगरपालिकाबाट नक्सा पास गरौं ।
- घर निर्माण गर्दा भूकम्प प्रतिरोधी गराउने सम्बन्धमा कुनै सम्झौता नगरौं ।
- घर निर्माण गर्नु अघि बस्ती विकास, सहरी योजना तथा भवन निर्माण सम्बन्धी आधारभूत मापदण्डको बारेमा जानकारी राखौं र सोको पालना गरौं ।
- सार्वजनिक जग्गा, पोखरी, वन आदि व्यक्तिगत प्रयोजनका लागि प्रयोग नगरौं, त्यस्ता क्षेत्रहरु अतिक्रमण हैन, संरक्षणको लागि पहल गरौं । ● व्यक्तिगत घटना घटेको ३५ दिनभित्र संयुक्त वडा कार्यालयमा घटना दर्ता गरौं ।
- कर तिर्न भनेको तपाई हामीले चाहेको विकास गर्ने अवसर प्राप्त गर्नु हो । तसर्थ विकासका खातिर समयमै तोकिएको कर दस्तुर नगरपालिकामा बुझाउने गरौं ।
- आफ्नो घर परिसरमा कम्तिमा २ वटा बहुवर्षीय बिरुवा रोपौं

बेचन प्रसाद मेहता — अध्यक्ष
कुमारी बिभा यादव — उपाध्यक्ष

देवानगञ्ज गाउँपालिका, कोसी प्रदेश, सुनसरी, नेपाल

छथर जोरपाटी गाउँपालिका
गाउँपालिकाको कार्यालय, कोसी प्रदेश, धनकुटा, नेपाल

छथर जोरपाटी गाउँपालिकाको जनहितमा जारी सन्देश

- गाउँपालिकाबाट प्राप्त हुने सेवाका सम्बन्धमा सदैव चासो राखौं । तपाईले जति बढी चासा देखाउनु हुन्छ । गाउँपालिका त्यति धेरै जनउत्तरदायी बन्दछ । ● सडक छेउ किनारामा निर्माण सामग्रीहरू नराखौं ।
- घर निर्माण गर्दा घर नक्सा पास गरेर मात्र निर्माण कार्य सुरु गरौं । ● कर समयमै तिरौं ।
- हरेक किसिमका हिंसा अन्त्यका लागि आफ्नो ठाउँबाट काम गरौं ।
- जथाभावी फोहोर नगरौं । फोहोर बोक्ने गाडी आएको बखत मात्र फोहोर बाहिर निकालौं ।
- महिला हिंसारहित बनाउने अभियानमा सबै जना सहभागी बनौं ।
- व्यक्तिगत घटना दर्ता अन्तर्गत जन्म, विवाह, बसाईसराई, सम्बन्ध विच्छेद, मृत्यु दर्ता समयमा नै गरौं । सम्य नागरिकको भूमिका निर्वाह गरौं ।, ● घर निर्माण गर्नुअगाडि अनिवार्य रुपमा नगरपालिकाबाट नक्सा पास गरौं ।
- घर निर्माण गर्दा भूकम्प प्रतिरोधी गराउने सम्बन्धमा कुनै सम्झौता नगरौं ।
- घर निर्माण गर्नु अघि बस्ती विकास, सहरी योजना तथा भवन निर्माण सम्बन्धी आधारभूत मापदण्डको बारेमा जानकारी राखौं र सोको पालना गरौं ।
- सार्वजनिक जग्गा, पोखरी, वन आदि व्यक्तिगत प्रयोजनका लागि प्रयोग नगरौं, त्यस्ता क्षेत्रहरु अतिक्रमण हैन, संरक्षणको लागि पहल गरौं । ● व्यक्तिगत घटना घटेको ३५ दिनभित्र संयुक्त वडा कार्यालयमा घटना दर्ता गरौं ।
- कर तिर्न भनेको तपाई हामीले चाहेको विकास गर्ने अवसर प्राप्त गर्नु हो । तसर्थ विकासका खातिर समयमै तोकिएको कर दस्तुर नगरपालिकामा बुझाउने गरौं ।
- आफ्नो घर परिसरमा कम्तिमा २ वटा बहुवर्षीय बिरुवा रोपौं

श्री छत्र बहादुर सुब्बा — अध्यक्ष
श्री गिता गुरुङ खेवा — उपाध्यक्ष

छथर जोरपाटी गाउँपालिका, कोसी प्रदेश, धनकुटा नेपाल

बाह्रदशी गाउँपालिका
गाउँपालिकाको कार्यालय, कोसी प्रदेश, झापा, नेपाल

बाह्रदशी गाउँपालिकाको जनहितमा जारी सन्देश

- गाउँपालिकाबाट प्राप्त हुने सेवाका सम्बन्धमा सदैव चासो राखौं । तपाईले जति बढी चासा देखाउनु हुन्छ । गाउँपालिका त्यति धेरै जनउत्तरदायी बन्दछ । ● सडक छेउ किनारामा निर्माण सामग्रीहरू नराखौं ।
- घर निर्माण गर्दा घर नक्सा पास गरेर मात्र निर्माण कार्य सुरु गरौं । ● कर समयमै तिरौं ।
- हरेक किसिमका हिंसा अन्त्यका लागि आफ्नो ठाउँबाट काम गरौं ।
- जथाभावी फोहोर नगरौं । फोहोर बोक्ने गाडी आएको बखत मात्र फोहोर बाहिर निकालौं ।
- महिला हिंसारहित बनाउने अभियानमा सबै जना सहभागी बनौं ।
- व्यक्तिगत घटना दर्ता अन्तर्गत जन्म, विवाह, बसाईसराई, सम्बन्ध विच्छेद, मृत्यु दर्ता समयमा नै गरौं । सम्य नागरिकको भूमिका निर्वाह गरौं ।, ● घर निर्माण गर्नुअगाडि अनिवार्य रुपमा नगरपालिकाबाट नक्सा पास गरौं ।
- घर निर्माण गर्दा भूकम्प प्रतिरोधी गराउने सम्बन्धमा कुनै सम्झौता नगरौं ।
- घर निर्माण गर्नु अघि बस्ती विकास, सहरी योजना तथा भवन निर्माण सम्बन्धी आधारभूत मापदण्डको बारेमा जानकारी राखौं र सोको पालना गरौं ।
- सार्वजनिक जग्गा, पोखरी, वन आदि व्यक्तिगत प्रयोजनका लागि प्रयोग नगरौं, त्यस्ता क्षेत्रहरु अतिक्रमण हैन, संरक्षणको लागि पहल गरौं । ● व्यक्तिगत घटना घटेको ३५ दिनभित्र संयुक्त वडा कार्यालयमा घटना दर्ता गरौं ।
- कर तिर्न भनेको तपाई हामीले चाहेको विकास गर्ने अवसर प्राप्त गर्नु हो । तसर्थ विकासका खातिर समयमै तोकिएको कर दस्तुर नगरपालिकामा बुझाउने गरौं ।
- आफ्नो घर परिसरमा कम्तिमा २ वटा बहुवर्षीय बिरुवा रोपौं

देवीन्द्र प्रसाद चम्लागाई — अध्यक्ष
श्री शान्ता देवी शिवाकोटी — उपाध्यक्ष

बाह्रदशी गाउँपालिका, कोसी प्रदेश, झापा, नेपाल

१०औं प्रभाव दैनिक ANNIVERSARY

७० को दशक :

ओरालो लाग्दै कृषि, देखिएन परिवर्तन

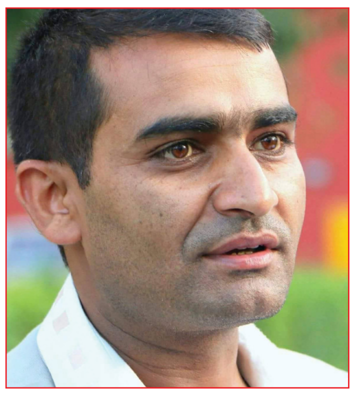

वैकुण्ठ भण्डारी

> अब कृषि क्षेत्रको उन्नति र प्रगतिका लागि स्थानीय तहले धेरै नै गर्न सक्ने देखिन्छ । स्थानीय स्रोत साधनलाई नै प्रयोग गरी प्रविधिमैत्रीरूपमा कृषिको उत्पादन वृद्धि गर्ने, बजारीकरणका लागि प्रदेश सरकारले समन्वय गरिदिने । र, उच्च मूल्यका कृषि वस्तुका लागि अन्तर्राष्ट्रिय बजारको व्यवस्था संघ सरकारले गरिदिने हो भने अझै कृषिबाट समृद्धि सम्भव छ । निराशालाई ८० को दशकले आशामा परिणतमात्र होइन आत्मनिर्भर नै बनाउन सक्छ ।

नेपाल कृषिप्रधान देश भनिए पनि मुलुक ७० को दशकमा कृषिप्रधानबाट कृषकप्रधानको भूमरीमा फस्दै गएको देखिन्छ । ७० को दशक प्रारम्भसँगै कृषि क्षेत्रको चर्चा र बहस भएको मात्र होइन, कृषि उत्पादकत्वलाई प्राथमिकतामा राखिएका नीति सार्वजनिक पनि भए । उक्त दशकभरिलाई हेर्ने हो भने कृषिका विभिन्न क्षेत्रका लागि कृषि मन्त्रालयले नीति, कार्यविधि, निर्देशिकाहरू ल्यायो । तर, ती सबै कार्यान्वयनमा आउन सकेन ।

आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा नेपाल सरकारले ५१७ अर्बको बजेट सार्वजनिक गरेको थियो । त्यसमध्ये कृषि क्षेत्रलाई ४.१३ प्रतिशत बजेटमात्र विनियोजन भयो । अर्थात् सरकारले ल्याएको बजेटमा २१ अर्ब कृषिका लागि छुट्याइएको थियो । त्यस्तै आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा सरकारले ल्याएको बजेटमा कृषिको बजेट वृद्धि हुन्छ कि भन्ने आशा पनि गरिएको थियो । सरकारी बजेट बढ्यो तर कृषिमा सरकारले गर्ने लगानी घट्यो । सरकारले कृषिका लागि अघिल्लो वर्षको भन्दा कम बजेट विनियोजन गर्‍यो । अघिल्लो वर्ष ४.१३ प्रतिशत रहेको कृषिको बजेट घटेर ३.७६ पुग्यो ।

सरकारले जुनसुकै पार्टीले नेतृत्व गरे पनि भाषणका बेला कृषि क्षेत्रको विकासका लागि सरकारले प्राथमिकतामा पारिरहेको डिंग हाँक्ने कामले छाडेन । तर, भाषणको कार्यान्वयन कहीँ कतै पनि भएन । कृषि क्षेत्रका लागि छुट्याउने बजेट क्रमशः घट्दै जान थाल्यो ।

सरकारले ल्याएको कूल बजेटमध्ये कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका लागि आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा ३.७७, आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा ३.२७, आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा २.६३, आर्थिक वर्ष २०७३/७४ मा २.६१, आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा १.१९, आर्थिक वर्ष २०७५/७६ मा २.२७, आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा २.५७, आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा २.५४, आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा २.७६ र आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा ३.१२ प्रतिशत विनियोजन गर्नुले सरकारको प्राथमिकतामा कृषि परेको छैन भन्ने स्पष्ट संकेत गर्दछ ।

सरकारले बजेटमा प्राथमिकता नदिएको भए पनि नियमित कार्यक्रम अन्तर्गत मन्त्रालयले केही गर्न खोजेको जस्तो पनि देखिन्छ । कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय मातहतमा रहेर कृषि अनुसन्धान कार्यक्रम, रेशम खेती विकास कार्यक्रम, विशेष कृषि उत्पादन कार्यक्रम, वागवानी विकास कार्यक्रम, आलु तरकारी तथा मसला विकास कार्यक्रम, बीउ प्रवर्द्धन तथा गुण नियन्त्रण कार्यक्रम, मत्स्य विकास कार्यक्रम, बाली संरक्षण कार्यक्रम, व्यावसायिक किट विकास कार्यक्रम, माटो परीक्षण तथा सुधार सेवा कार्यक्रम, कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन तथा बजार विकास कार्यक्रम, साना सिँचाइ तथा मल बीउ ढुवानी कार्यक्रम, कृषिबजार विकास कार्यक्रम, घर बगैँचा कार्यक्रम सञ्चालन नभएका होइनन् । तर, त्यसबाट उपलब्धि के-के कति भयो भन्ने चासो राख्नु आवश्यक छ ।

७० कै दशकमा नेपाल सरकारले विभिन्न दातृ निकायहरूको सहयोगमा प्रमुख कृषिजन्य वस्तुमा आत्मनिर्भर बनाउन १६ वटा आयोजना सञ्चालन भएको कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयको तथ्यांकले देखाउँछ । ती आयोजनामार्फत रोजगारी सिर्जना र व्यापार घाटा न्यूनीकरण गर्ने उद्देश्य लिएको भए पनि त्यसले उपलब्धि हासिल गर्न सकेन ।

बरु पछिल्लो चार वर्षको अवधि (२०७६ देखि २०८०) सम्म लागू गर्नेगरी ९७ अर्ब ७५ करोड रूपैयाँ लागतमा १४ वटा आयोजना सञ्चालनमा आए । यति धेरै रकम अनुदानका नाममा वितरण गरिएको भए पनि त्यसबाट मुलुकले खासै उपलब्धि भने हासिल गर्न सकेन । बरु क्रमशः कृषि क्षेत्र ओरालो लाग्दै गएको देखिन्छ । त्यस्तै आत्मनिर्भरतातर्फ उन्मुख हुनुपर्ने यो क्षेत्र परनिर्भरतातिर नै धकेलिएको छ ।

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय मातहतमा रहेका व्यावसायिक कृषि तथा व्यापार आयोजना, दिगो भूमि विकास आयोजना, उच्च मूल्य कृषि वस्तु विकास आयोजना, उच्च पहाडी कृषि व्यवसाय तथा जीविकोपार्जन सुधार आयोजना, जलवायु प्रकोप समुत्थान निर्माण आयोजना, लाइभ स्टक सेक्टर इनोभेसन परियोजना, कर्णाली अञ्चल कृषि विकास आयोजनाजस्ता थुप्रै आयोजनाले किसानलाई दिग्भ्रमित बनाउने कामबाहेक केही पनि उपलब्धि दिन सकेन ।

विदेशी दातृनिकायहरूबाट सञ्चालित आयोजनाहरूले उपलब्धि हासिल गर्न नसकिरहेका बेला स्वदेशी लगानीमै प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना तात्कालीन प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीले सुरुआत गरे । सो आयोजनामा पनि राजनीतिक कार्यकर्ताको भरणपोषणका लागिमात्र सीमित भइरहेको छ ।

सो परियोजना संघीय संरचनाअनुरूप पछिल्लो समय जनताको आँगनको सरकारका रूपमा रहेका अधिकांश कार्यक्रम स्थानीय तहमा हस्तान्तरण भए । प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाअन्तर्गतको व्यावसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र, पकेट तथा ब्लक विकास कार्यक्रम, बाली तथा उत्पादन विशेषका क्रियाकलाप, कृषिबजारको पूर्वाधार निर्माण सुधार सहयोग कार्यक्रम, मत्स्य विकास कार्यक्रम, एक वडा एक कृषि र पशु विकास प्राविधिक कार्यक्रम, बंगुर तथा कुखुरा पालन सहकारी कार्यक्रम, पशुपन्छी बजार प्रवर्द्धन कार्यक्रम, पशु आहार विकास कार्यक्रम, पशु स्वास्थ्य नियमन कार्यक्रम, पशु सेवा प्रसार कार्यक्रम, कर्णाली अञ्चल पशु विकास कार्यक्रम, भूमिगत स्यालो टच्युबवेल, सिँचाइ मर्मत तथा सम्भार आयोजना, नयाँ प्रविधिमा आधारित सिँचाइ अयोजना, समृद्ध तराई-मधेस सिँचाइ विकास कार्यक्रम, टार संरक्षण कार्यक्रम, साना सिँचाइ, नदी नियन्त्रणलगायतका कार्यक्रमहरू स्थानीय तहमा हस्तान्तरण भए ।

यसरी हस्तान्तरण भएपश्चात् स्थानीय स्रोत साधनको परिचालन गरी कृषि उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने भनिएको आशा निराशामा परिणत भयो ।

रासायनिक मलको अभाव दशकभरि नै रह्यो । भूकम्पका कारण अस्तव्यस्त बन्ने पुगेको कृषि क्षेत्रमा विभिन्न निकायबाट राहतको प्याजेक ल्याउने प्रयास गरियो । सो राहत प्याकेजभित्रै किसानलाई वितरण गरिएका बीउहरू गुणस्तरहीन हुँदा अधिकांश स्थानहरूमा फल लाग्न सकेन । किसानहरूको एक वर्षको मेहनत खेर गयो । किसानहरूको यो पीडामा सरकारले मल्हम लगाउन सकेन । किसानहरू पलायन हुनुपर्ने अवस्था सिर्जना भयो ।

किसानहरूलाई उत्पादनमा जोड्ने भन्दै लागत मूल्य कम गर्ने र कम जनशक्ति उपयोग गर्ने नीति सरकारले ल्यायो । त्यही नीतिभित्र बसेर कृषि यान्त्रिकीकरणमा जोड पनि दियो । किसानहरूलाई अनुदानमा कृषियन्त्र पनि वितरण गरियो । किसानहरूले ती कृषियन्त्रबाट लाभ लिनुपर्नेमा त्यसो हुन सकेन । त्यसबाट सीमित र निश्चित व्यापारीहरू मात्र फस्टाउने काम भयो । अनुदान उत्पादनमा होइन कागजमा मात्र सीमित रह्यो । यही अवधिमा किसानहरूलाई विभिन्न

(**बाँकी ध पृष्ठमा**)

10TH YEAR ANNIVERSARY
हार्दिक शुभकामना
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
तिर्थ बहादुर गुरुङ
अध्यक्ष
नेपाल वैदेशिक रोजगार व्यवसायी तमु: धि समाज

10TH YEAR ANNIVERSARY
हार्दिक शुभकामना
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
बेलौरी नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
सुदुरपश्चिम प्रदेश, कञ्चनपुर नेपाल

हार्दिक शुभकामना
10 Anniversary
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
Pardeshi Overseas Services Pvt.
Chandol, Gitanjali Marg-4, Kathmandu, Nepal
Contact No.: 00977-1-4418252
Fax No. : 00977-1-4480765 E-mail: paradeshiservices@gmail.com, Website : www.paradeshioverseas.com

हार्दिक बधाई तथा शुभकामना
१०औं वार्षिकोत्सव
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
Pari Overseas Pvt. Ltd.
Sinamangal, Kathmandu, Nepal
Tel:-+977-4490447, 4490448
Email:-parioverseas1177@gmail.com,
Web:- www.parioverseas.com

ओरालो...

कारणबाट कृषि उपजमा हुने हानी नोक्सानीबाट बचाउनका लागि कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका तात्कालीन सचिव जयमुकुन्द खनालले कृषि बिमा नीति ल्याउन सफल भए । जसले किसानहरूलाई धेरै राहत दिएको छ । कृषि तथा पशुबिमालाई ७५ प्रतिशतसम्म पुऱ्याउनु किसानका पक्षमा भएको महत्त्वपूर्ण कामका रूपमा यसले पुष्टि गरिदिएको छ ।

एक दशकअघि कृषि क्षेत्रमा पहाडी क्षेत्रमा हुने उत्पादन क्रमशः ओरालो लाग्न थाल्यो । बसाइँसराइ र सेवा अभावका कारण पहाडमा वस्ती रित्तिँदै जान थाल्यो । पहाडमा अहिले ५५-६० प्रतिशत जग्गा बाँझो रहेको तथ्यांकले देखाउँछ । त्यसको प्रत्यक्ष प्रभाव कृषिलाई नै परेको देखिन्छ । अर्थात् पहाडको कृषि क्षेत्र ओरालो लाग्यो, लागिरहेको छ । उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउने, कृषिमा मानिसलाई आकर्षित गर्ने काममा सरकार नै अलमलियो । विपन्न कृषक हाम्रो कृषि नीतिको केन्द्रमा परेनन् । त्यसको सदुपयोग गर्नेमा कसैलाई चासो छैन ।

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयले कृषि क्षेत्रकै लागि विभिन्न नीति, कार्यविधि, निर्देशिका ल्यायो । ती निर्देशिका, कार्यविधि उत्पादनमा संलग्न किसानहरूलाई छुने गरी आएन । बरु त्यसले मध्यम वर्गीय र धनाढ्य पुँजीपति वर्गलाई मात्रै फाइदा हुनेगरी ल्याइयो ।

किसानहरूले घर आँगनकै रूपमा स्थानीय सरकार त पाए । त्यसबाट धेरै आशा पनि गरिएको थियो । संघीय संरचना बन्नुअघि गाउँ-गाउँमा रहेका वा कृषि तथा पशु सेवा केन्द्रले धेरै नै किसान घरगोठमै पुगेर सेवा पनि गरेका थिए । अहिले त्यस्तो हुन सकेन । स्थानीय सरकारले केही गर्न सक्थ्यो होला, तर उनीहरूले आफैं काम गर्ने कानुन नै नभएको जस्तो अवस्था बसे । निश्चित कानुन आफैंले बनाउने भए पनि कृषि प्राथमिकतामा परे । स्थानीय तहले कृषिको विकासका लागि पठाएको बजेटलाई अन्यत्र रकमान्तर गरिदिने प्रथा नै बन्यो । जसले गर्दा कृषि क्षेत्र स्थानीय तहका थाल नै परिरहेको छ । त्यसैले समग्रमा हेर्दा ७० को दशकले जति चरम आशा कृषि क्षेत्रका लागि गरेको थियो, त्यस्तो हुन सकेन । कृषि क्षेत्रमा अराजकता, किसानका नाममा भ्रम, अनुदानमा लुटजस्तै भयो । केही उच्च कर्मचारीहरू अख्तियारको फन्दामा परे । सरकारले कृषिलाई भित्री मनबाट हेर्न नै चाहेन । यस्तै चरम निराशामा यो दशक सकियो ।

८० को दशक सुरु भइसकेको छ । अब कृषि क्षेत्रको उन्नति र प्रगतिका लागि स्थानीय तहले धेरै नै गर्न सक्ने देखिन्छ । स्थानीय स्रोत साधनलाई नै प्रयोग गरी प्रविधिमैत्रीरूपमा कृषिको उत्पादन वृद्धि गर्ने, बजारीकरणका लागि प्रदेश सरकारले समन्वय गरिदिने । र, उच्च मूल्यका कृषि वस्तुका लागि अन्तर्राष्ट्रिय बजारको व्यवस्था संघ सरकारले गरिदिने हो भने अझै कृषिबाट समृद्धि सम्भव छ । निराशालाई ८० को दशकले आशामा परिणतमात्र होइन आत्मनिर्भर नै बनाउन सक्छ । त्यसका लागि मनभित्रैबाट सरकारले कृषिलाई आउँदो बजेटबाट नै पहिलो प्राथमिकतामा राखी किसानमैत्री नीति कार्यान्वयन गर्नु आवश्यक छ ।

हार्दिक शुभकामना
10 Anniversary
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
All Skills International Human Resource Pvt.Ltd
Maharajganj-03, Basundhara, Kathmandu, Nepal
Tel +977-1-4989541-4989542 Fax: +977-1-4362800
E-mail: allskillsintl@gmail.com, allskillskishor@gmail.com Website: www.allskillsintl.com

हार्दिक शुभकामना
10 Anniversary
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
Appollo Overseas Services (P) Ltd.
G.P.O. Box : 2038, Samakhushi, Kathmandu, Nepal
Tel : + 977-1-436364, 4364403
Fax : +977-1-435951 E-mail : appolorecruit@wlink.com.np,www. appolooverseas.com

हार्दिक शुभकामना
10TH YEARS ANNIVERSARY
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
श्री जगनाथ पौडेल
प्रबन्धक निर्देशक
Swift HR Solutions
Swift HR Solutions, Inc.
Samakhusi-26, Kathmandu, Nepal
Phone: +977-1-4952852, 4964820 Fax: 4352852,
E-mail : swifthr12@gmail.com Website : swifthrsolution.com

हार्दिक शुभकामना
10 Anniversary
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
Gurung Management Overseas Pvt. Ltd.
Basundhara, Kathmandu, Nepal
P.o.Box.:15142, K.P.C.No.:796, Tel: 00977-1-4386936,4388012,4388013
Fax: 00977-1-4386 E-mail: gurungoverseas@gmail.com, info@gurungoverseas.com.np

10TH YEARS ANNIVERSARY
हार्दिक शुभकामना
प्रभाव राष्ट्रिय दैनिकले प्रकाशनको नवौं वर्ष सफलतापूर्वक पार गरी दशौं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बधाई तथा प्रकाशन निरन्तरताका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
श्री किसन प्रधान
अध्यक्ष
नेपाल वैदेशिक रोजगार नेवाः समाज, परिवार
पानीपोखरी, काठमाडौं

शिक्षा क्षेत्रमा देखिएको सुधारका झिल्का

स्थानीय तहबाट नवीनताको संकेत

स्वस्तिका श्रेष्ठ
प्रमुख कार्यकारी निर्देशक, टिच फर नेपाल

> अब कृषि क्षेत्रको उन्नति र प्रगतिका लागि स्थानीय तहले धेरै नै गर्न सक्ने देखिन्छ । स्थानीय स्रोत साधनलाई नै प्रयोग गरी प्रविधिमैत्रीरूपमा कृषिको उत्पादन वृद्धि गर्ने, बजारीकरणका लागि प्रदेश सरकारले समन्वय गरिदिने । र, उच्च मूल्यका कृषि वस्तुका लागि अन्तर्राष्ट्रिय बजारको व्यवस्था संघ सरकारले गरिदिने हो भने अझै कृषिबाट समृद्धि सम्भव छ । निराशालाई ८० को दशकले आशामा परिणतमात्र होइन आत्मनिर्भर नै बनाउन सक्छ ।

शिक्षा क्षेत्रमा अवनरत रूपमा परिवर्तनका लागि युवालाई संलग्न गराउन लागिपरेको संस्था हो - टिच फर नेपाल (टिएफएन) । टिएफएनले स्थापनाकालदेखि नै गुणस्तरीय शिक्षाका लागि काम गर्दै आएको छ । शिक्षा क्षेत्रमा फराकिलो बाटो बनाउन लागी परेको संस्था हो यो । सार्वजनिक विद्यालयमा दुई वर्षको फेलोसिप शिक्षणमार्फत नेपालमा शैक्षिक असमानता हटाउन टिएफएन प्रतिबद्धताका साथ लागेको छ ।

हामी ७० को दशक पार गरी नयाँ दशकमा प्रवेश गरेका छौं । नयाँ दशकमा यसअघिको अनुभवलाई लिएर हामी नयाँ लक्ष्यका साथ अघि बढ्ने हो । आममानिसमा शिक्षालाई जीवनसँग कसरी जोड्ने, कसरी जीवन उपयोगी र सान्दर्भिक बनाउने भन्ने चासो रहेको पाइन्छ । यसका लागि कस्तो खालको शिक्षा दिने भन्ने बहसको विषय बन्दै आएको छ । नेपालको शिक्षा प्रणालीमाथि कयौं प्रश्न उठ्दै आएका छन् । यी प्रश्नलाई नयाँ दशकमा चिर्न जरुरी छ ।

विद्यार्थी स्कुलमात्र गएर भएन, भर्नामात्र गरेर भएन, वास्तवमा बच्चाको सिकाइ के हो ? सिकाइको उपलब्धि के हो ? भन्ने बुझ्नुपर्ने अहिलेको आवश्यकता हो । हाम्रो शिक्षाले दक्ष जनशक्ति तयार गरिराखेको छ कि छैन भन्ने प्रश्न छ । पाठ्यपुस्तकदेखि पढाइको प्रवृत्ति र पद्धतिमा धेरै प्रश्न उठेको पाइएको छ । साथसाथै, यी प्रश्न उठ्दै जाँदा यसप्रति के-कसरी उत्तरका लागि उठान भए त ? वास्तवमै शैक्षिक क्षेत्रको रूपान्तरणका लागि हाम्रो कार्यशैली र सोचाइमा परिवर्तन आएको छ त ?

युवा वर्गले धेरै नै परिवर्तन र नवप्रवर्तनका बाटाहरू छन् भन्ने कुरा महसुस गरेका छन् । शिक्षा यस्तो खालको हुनुपर्छ वा हुँदो रहेछ भन्ने ज्वलन्त उदाहरण खोटाङमा मदन राईको विद्यालयबाट पनि थाहा पाउन सकिन्छ । यसका साथै पढ्दै र कमाउँदै गर्ने अभियान चलाउने नारायणप्रसाद सिग्देलले नेतृत्व गरिरहेको विद्यालय पनि हामीमाझ रहेको छ ।

दशक ७० को सुरुआती समयमा नै ग्रेडिङ पद्धति आयो । यसलाई सकारात्मक वा नकारात्मक भनेर औंल्याउन नसकिने अवस्था छ । जब बच्चा पास र फेल भन्ने हुँदैन । जुन ग्रेड आए पनि उनीहरू फेल हुँदैनन् वा कक्षा रोकिँदैनन् । तर, यो पद्धतिका कारण विद्यार्थी स्वयं र शिक्षण प्रणालीमा जवाफदेहिताको अभाव भने खड्किएको देखिन्छ ।

टिएफएन सुरुआत हुँदा नै एसएलसीमा फेल हुने विद्यार्थीको स्पष्ट रूपमा तथ्यांक आउँथ्यो । विद्यार्थी फेल हुनु आफैंमा नराम्रो हो तर यसले शिक्षण प्रणाली पनि फेल भइरहेको छ भनेर प्रस्ट डेटा दिन्थ्यो । जसले गर्दा शिक्षाबारे आकस्मिक रूपमा केही गर्नुपर्‍यो, सोच्नुपर्‍यो भन्ने हुन्थ्यो । अहिले ग्रेडिङ प्रणालीमा विद्यार्थीलाई त राम्रो भएको छ तर एउटा शिक्षण प्रणालीमा अपेक्षा गरिएको नतिजा पातलिएको जस्तो देखिन्छ ।

ग्रेडिङ प्रणालीमा फेल नहुने भएपछि विद्यार्थीहरूले पढ्नमा रुचि नगरेको धेरै अभिभावकको गुनासो सुनिन्छ । पास र फेल नभएपछि विद्यार्थीले पनि जुन किसिमको पहिले डर लिन्थे, त्यस्तो डर नलिएको हो कि भन्ने महसुस गराएको छ । यसका साथै अभिभावक पनि यसमा गैरजिम्मेवार भएको हो कि भन्ने प्रश्न उठेको छ । अर्को भनेको शिक्षणका लागि बसेका उच्च निकायले पनि ग्रेडिङ प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउन ध्यान नदिएको देखिन्छ ।

गएको १० वर्षको समयमा जो जतिले टिफएनमा काम गरे, पढे, सिके र सिकाएर गए, उनीहरूले यस क्षेत्रमा नवप्रवर्तन र नवीनता ल्याउनुपर्ने देखेका छन् । सार्वजनिक विद्यालयको शैक्षिकस्तरमा सुधार गर्नुपर्ने आवश्यकता औंल्याएका छन् । सार्वजनिक विद्यालय भनेको दुःखी, गरिबमात्र पढ्न जाने होइन, राष्ट्रको गौरव हो । राष्ट्रलाई गौरवान्वित बनाउन र समाजलाई समानतान्तर स्तरमा अगाडि बढाउन सार्वजनिक शिक्षाले महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ ।

गएको दशकमा शिक्षा क्षेत्रमा धेरै परिवर्तन आए तर कायापलट नै भएको चाहिँ भन्न मिल्दैन । यद्यपि एउटा आगो बाल्न सानो झिल्काचाहिँ बल्न थालेको हो कि भन्न सकिन्छ । अहिले स्थानीय तहबाटै सार्वजनिक शिक्षा सुधारका लागि प्रयास भइरहेका छन् । यसले सार्वजनिक शिक्षामा केही नवीनता ल्याउने संकेत देखाएको छ । सार्वजनिक शिक्षा नै आजको प्रमुख मुद्दा बनेको देशभरका स्थानीय तहहरूले बुझ्नुपर्ने थियो । तर, सार्वजनिक शिक्षालाई बलियो बनाउन पर्याप्त काम गरेको देखिँदैन । काम भएका छन् तर कछुवाको गतिमा । सार्वजनिक शिक्षालाई नै केन्द्रमा राखेर काम गर्नुपर्छ भन्ने भावनाचाहिँ देखिन्छ । शिक्षा क्षेत्रमा सम्भावना प्रशस्तै देखिन्छन् । गएको १० वर्षमा सार्वजनिक शिक्षा मूल विषय हुन् भन्ने अवधारणा विकास भएको छ । स्थानीय तहमा सोअनुसार काम भएको पाइन्छ । ती प्रयासको ठ्याक्कै प्रभाव देखिन पक्कै समय लाग्छ । अर्कोतर्फ शिक्षा प्रणाली विकासका लागि विद्यालय व्यवस्थापन समितिको पनि मुख्य भूमिका रहन्छ । त्यसैलाई आत्मसात् गरेर टिएफएनमा आबद्ध भई काम गरिसकेकाले कोलाबोरेटिभ स्कुल नेटवर्क (सिएसएन) नामक संस्था स्थापना गरी काम गर्दै आएका छन् । जसले सार्वजनिक विद्यालयको व्यवस्थापनलाई एउटा लयमा ल्याउन सहयोग पुर्‍याइरहेको छ ।

शिक्षण प्रणाली सुधारका लागि शिक्षक पनि दक्ष र समयसापेक्ष हुनुपर्छ । यसका लागि विभिन्न तालिम गराउन र सिकाउन पनि संस्था खोलेर टिएफएनका साथीहरूले काम गरिरहेका छन्, जसले शिक्षा क्षेत्रमा अलिकति भए पनि टेको लगाएको छ । प्रशस्त सम्भावनाका साथ कसरी हाम्रो शिक्षालाई उकास्ने भन्ने विषयमा गम्भीर रूपमा छलफल चलाइँदै आइरहेको छ ।

अर्को महत्त्वपूर्ण कुरा, विद्यार्थीहरू किन विद्यालय छोड्छन् भन्ने कुरा सुरुमा बुझ्नुपर्दछ । विभिन्न कारणले विद्यार्थीले विद्यालय छाड्ने प्रवृत्ति रहिआएको छ । धेरैजसोको सोचमा गरिबीका कारण अधिकांश विद्यार्थीले विद्यालय छोड्छन् भन्ने छ । केही हदसम्म त यो पनि ठिकै हो तर केही बालविवाहका कारण विद्यालय छोड्ने गरेको पाइन्छ भने कोही पढाइमा राम्रो रुचि नभएकाले छाड्ने गरेको पाइएको छ । अभिभावकले पढेर कहाँ पुग्छ भन्ने सम्भावना नदेखेपछि विभिन्न काममा लगाइदिने तथ्य हाम्रो समाजमा विद्यमान रहेको हामीले पाएका छौं । यसका साथै कतिपय विद्यार्थीले आर्थिक कारणले पनि एसइईपछिको पढाइलाई छोटचाउने गरेका छन् । हामीसँग हाल यति नै विद्यार्थी ‘ड्रपआउट’ भए भन्ने यकिन तथ्यांक छैन । आगामी दिनमा यस्तो तथ्यांक लिएर अगाडि बढ्ने योजना राखेका छौं ।

विगतमा शिक्षा भन्ने विषयमा कसैको पनि सरोकार नभएको अवस्था थियो । यहाँ के आवश्यकता छ भन्ने कुरै पहिचान नभएको अवस्था थियो । यस विषयमा प्रायः युवामा पनि कुनै रुचि नभएको पाइएको छ । सर्वप्रथम कोही पनि शिक्षक बन्नै चाहँदैनन् । यस क्षेत्रलाई बुझ्ने, नीति नियम विश्लेषण गरी नियालेर हेर्न कसैको पनि चासो नभएको र कमजोरी कोटयाउने व्यक्तित्व नभएर सुधार नभएको हो कि भन्ने पनि देखिएको छ । विगतमा सार्वजनिक शिक्षा निकै कमजोर मानिन्थ्यो जसले गर्दा सार्वजनिक शिक्षालाई पूर्णतया बेवास्ता नै गरिएको थियो । यद्यपि, लगभग गएको ५० वर्षको अवधिलाई हेर्ने हो भने संख्यात्मक रूपमा विद्यार्थी संख्या वृद्धि भएका छन् । तर, गुणस्तरीय शिक्षामा समस्या यथावत् नै देखिन्छ । यो अवस्थालाई हेर्ने हो भने यस क्षेत्रमा सक्षम नेतृत्व आवश्यक छ भन्ने प्रस्ट हुन्छ । किनभने, ‘सिस्टम फेल’ हुँदै छ ।

शिक्षा प्रणाली वा शिक्षण व्यवस्थापनमा हामी कहाँनेर चुक्यौं भन्ने प्रश्न आफैंमा गम्भीर छ । कुनै पनि कम्पनी, संस्था वा विभागमा समस्या छ भने उसले एउटा असल नेतृत्वको खोजी गर्छ । त्यस्तै शिक्षा प्रणालीका लागि पनि असल नेतृत्व गर्ने व्यक्ति खोज्नुपर्छ भन्ने हाम्रो बुझाइ छ । जब कुनै पनि कम्पनी, संस्थामा समस्या आउँछ, वा त्यहाँभित्र भएका कुनै पनि विभाग समस्यामा छ भने त्यहाँ असल, दक्ष मेनेजर वा त व्यक्तित्वको खोजी हुनु आवश्यक छ । त्यस्ता खालका व्यक्तिलाई शिक्षा क्षेत्रमा आकर्षण गराउनु आवश्यक छ । त्यस्ता लिडरलाई तालिम दिनुपर्‍यो, पालनपोषण गर्नुपर्‍यो । गाउँगाउँ गएर वास्तविकता के हो भनेर देखाइदिनुपर्‍यो । त्यसपछि शिक्षाको सरोकार लिएर अगाडि आउँछन् र उनीहरूले सार्वजनिक शिक्षा क्षेत्रमा हस्तक्षेप गर्छन् । यही कुरालाई नै ध्यान दिएर हामीले दुई वर्षसम्म फेलोसिप गराउने गरेका छौं ।

दुई वर्षको फेलोसिपमा पढाउनेमात्र होइन, यो अवधि उनीहरूको लिडर बन्ने तयारी हो । दुई वर्षमा विद्यालय जान्छन्, त्यहाँका विद्यार्थीहरूलाई पढाउँछन् । विद्यार्थीहरूको पढाइ र सिकाइको बारेमा बुझ्छन् र व्यवहारमा परिवर्तन ल्याउँछन्, जसले परिवर्तन सम्भव रहेछ भन्ने फेलोज्ले थाहा पाउँछन् ।

त्यसपछि विद्यालय र समुदायमा बसेपछि परिवर्तन ल्याउन कस्तो विद्यालय चाहिँदो रहेछ, कस्तो टिम चाहिँदो रहेछ भन्ने कुरा बुझ्छन् । अभिभावकलाई कसरी बुझाउनुपर्ने रहेछ, कहाँ अभिभावकले अप्ठेरो बनाउँदा रहेछन्, कहाँ स्कुलको सिस्टमले गाह्रो पार्दो रहेछ, कहाँ समुदायले अप्ठेरो पार्दो रहेछ भन्ने बुझाइ हुन्छ । कस्ता र कहाँ राष्ट्रिय नीतिले गर्दा अप्ठेरो पर्दो रहेछ भन्ने बुझ्छन् । उक्त दुई वर्षमा धेरै कुरा गहन रूपमा बुझेर धेरै अवसर उनीहरूले देख्ने गरेका छन् । अवसर पायो भने यहाँनेर परिवर्तन गर्न यस्तो गर्न पाए हुन्थ्यो भन्ने देख्छन् । दुई वर्षपश्चात् शिक्षामा जहाँ कमी कमजोरी देखेका छन् त्यहाँ अवसरको खोजी गरी नेतृत्व लिने गर्छन् ।

सार्वजनिक विद्यालयका विद्यार्थीहरू पनि अन्तर्राष्ट्रियस्तरका विश्वविद्यालयमा छात्रवृत्तिमा जाने परिकल्पना गर्न नसक्ने अवस्था थियो, जुन अहिले सफल पनि भएका छन् । यहाँका अधिकांश फेलोज्ले शिक्षा क्षेत्रमा नै नवप्रवर्तनका पद्धतिमा, व्यावहारिक पढाइ र सिकाइमा लागेका छन् । राष्ट्रियस्तरमा शिक्षाको मुद्दामा यस संस्थाको अनुभव र पद्धतिलाई समाजमा बाँडिएको छ, शैक्षिक नीतिनियम बनाउने कार्यक्रममा टिएफएनले बटुलेका अनुभवले पनि प्रभाव पार्ने देखिएको छ । १० वर्षको टिएफएन हेर्ने हो भने कक्षाकोठाबाट धेरै नेतृत्व गर्ने युवा जमात तयार भएका छन् । शिक्षा क्षेत्रलाई लिड गर्ने युवा तयार भएका छन्, जुन १० वर्षका उपलब्धि हुन् ।

सार्वजनिक शिक्षालाई निजी विद्यालयको शिक्षासँग दाँज्नु आवश्यक छैन । यो कुनै दौड वा प्रतिस्पर्धा होइन सरकारीले जित्ने कि निजीले जित्ने भन्ने । सबै निजी विद्यालयले गुणस्तरीय शिक्षा दिन्छन् भन्ने पनि छैन । निजी विद्यालयले दिएको शिक्षाले आर्थिक, सामाजिक रूपमा राष्ट्रको विकासमा कति योगदान गरेको छ भन्ने कुरा महत्त्वपूर्ण हो । यहाँ मुख्य सवाल सार्वजनिक शिक्षा हरेक अभिभावकले अपेक्षा गरेअनुसारको हुनुपर्‍यो भन्ने हो । अभिभावकले आफ्ना छोराछोरी संस्कारी होस्, यति पढ्ने होस्, यति बुझ्ने होस् भन्ने आकांक्षा राखेका हुन्छन् । विद्यार्थीको अपेक्षा पूरा हुनसक्ने विद्यालय हुनुपर्‍यो । सार्वजनिक शिक्षा आर्जन गरेका विद्यार्थीलाई समाज र देश निर्माण गर्ने अभियानको नेतृत्व गर्नसक्ने बनाउने हाम्रो लक्ष्य हो ।

सार्वजनिक विद्यालयलाई पैसा हुने र नहुने सबैले शिक्षा लिने थलो बनाइनुपर्छ । सार्वजनिक शिक्षा राष्ट्रको गौरव बनोस्, जस्तो फिनल्याडको शिक्षा विश्वभर चर्चामा आउँछ, नेपालको शिक्षा पनि त्यस्तै चर्चा आओस् भन्ने चाहना हो । विद्यालयमा हुनुपर्ने स्रोतहरूमा राष्ट्रले गरिरहेको लगानी एकदमै न्यून रहेको देखिन्छ । प्रारम्भिक लगानीको पर्याप्त आवश्यक देखिन्छ । विद्यालयमा स्रोतको कमी छ । आधारभूत संरचना पनि निकै कमजोर छन् । शिक्षकका लागि तालिम पनि निकै कम देखिन्छ । प्रारम्भिक लगानीमा सरकारले जोड दिनसक्ने हो भने अबको दिनमा चाहेको जसरी अनुमानित नतिजा आउने सुरुआत हुने अपेक्षा गर्न सकिन्छ । दशक बितिसक्दा ठोस परिवर्तन भने देखिएको छैन । विस्तारै नवप्रवर्तनका कुराहरू भने हुन थालेका छन् ।

अब आउने नयाँ पिढीका शिक्षकलाई कसरी तालिम दिएर कार्यक्षेत्रमा उतार्न सकिन्छ भन्ने कुरामा तयार रहनुपर्ने देखिन्छ । यसका साथै विद्यालयका प्रधानाध्यापकलाई पनि कस्तो नेतृत्व गर्ने भन्नेबारेमा प्रशिक्षण दिन जरुरी छ । पाठ्यक्रममा पनि सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ । अबको दशकमा समाज बुझेको, माटो छोएको, गहनता बोकेको, गम्भीर एवं प्रतिबद्धताका साथ नेतृत्व गर्ने युवाहरू उत्पादन गर्नु टिएफएनको लक्ष्य रहेको छ । यसका साथै सार्वजनिक शिक्षातर्फ आमजनताका ध्यान तान्नु अर्को मूल उद्देश्य टिएफएनले बोकेको छ । हालै नेपालको छ वटा जिल्लामा शिक्षा क्षेत्रमा काम गरिरहेको टिएफएन धेरै युवाको प्रेरणाको स्रोत बनेको छ । शिक्षण पेसामा वितृष्णा भएका युवालाई ऊर्जा थप्ने काम गरिरहेको छ ।

(कुराकानीमा अधारित)